

तृतियकांडप्रारंभः ॥

कुंतेभट्ट पारायणपोथी

श्रीगणेशायनमः॥ वर्गाः पृथ्वीपुरक्ष्माभृद्वनौषधि मृगादिभिः॥नृब्रह्मक्षत्रविट्शूद्रैः सांगोपांगैरिहोदिताः॥ १॥ भूर्भूमिरचलाऽनंतारसावि क
श्वंभरास्थिरा॥ धराधरित्रीधरणीक्षोणीज्यांकाश्यपीक्षितिः॥२॥सर्वंसहावसुमतीवसुधोर्वीवसुंधरा॥गोत्राकुःपृथिवीपृथ्वीक्ष्माऽवनिर्मेदिनीमहिः २
॥३॥ "विपुलागह्वरीधात्रीगौरिलाकुंभिनीक्षमा॥ भूतधात्रीरत्नगर्भाजगतीसागरांबरा॥ १॥ "मृन्मृत्तिकाप्रशस्तातुमृत्सामृत्स्नाचमृत्ति-
का॥ उर्वरासर्वसस्याढ्यास्यादूषःक्षारमृत्तिका॥४॥उषवानूषरोद्वावप्यन्यलिंगौस्थलंस्थली॥ समानौमरुधन्वानौद्वेखिलाप्रहतेस-
मे॥५॥त्रिष्वथोजगतीलोकोविष्टपंभुवनंजगत्॥लोकोऽयंभारतंवर्षंशरावत्यास्तयोऽवधेः॥ ६॥देशःप्राग्दक्षिणःप्राच्यउदीच्यःपश्चिमो
त्तरः॥ प्रत्यंतोम्लेंछदेशःस्यान्मध्यदेशस्तुमध्यमः॥७॥ आर्यावर्तःपुण्यभूमिर्मध्यंविंध्यहिमालयोः॥नीवृज्जनपदोदेशविषयौतूपवर्त
नं॥८॥त्रिष्वागोष्ठान्नडप्रायेनड्वान्नड्वलइत्यपि॥कुमुद्वान्कुमुदप्रायेवेतस्वान्बहुवेतसे॥९॥ शाड्वलःशादहरितेसजंबालेतुपंकिलः॥जल
प्रायमनूपंस्यात्पुंसिकच्छस्तथाविधः१०॥स्त्रीशर्कराशर्करिलःशार्करःशर्करावति॥ देशएवादिमावेवमुन्नेयाःसिकतावति॥११॥ देशोनद्यंबुवृष्ट्य-
म्बुसंपन्नव्रीहिपालितः॥स्यान्नदीमातृकोदेवमातृकश्चयथाक्रमं॥१२॥सुराज्ञिदेशोराजन्वान्स्यात्ततोऽन्यत्रराजवान्॥ गोष्ठंगोस्थानकं
तुतुगौष्ठीनंभूतपूर्वकं॥१३॥पर्यंतभूःपरिसरःसेतुरालौस्त्रियांपुमान्॥वामलूरश्चनाकुश्चवल्मीकंपुंनपुंसकं॥ १४॥ अयनंवर्त्ममार्गा १
ध्वपंथानःपदवीसृतिः॥सरणिःपद्धतिःपद्यावर्तन्येकपदीतिच॥१५॥अतिपंथाःसुपंथाश्चसत्पथश्चार्चितेऽध्वनि॥व्यध्वोदुरध्वोविपथःकद

ध्वाकापथः समाः ॥१६॥ अपंथास्त्वपथंतुल्येशृंगाटकचतुष्पथे ॥ प्रांतरंदूरशून्योऽध्वाकांतारंवर्त्मदुर्गमं ॥१७॥ गव्यूतिः स्त्रीक्रोशयुगंनल्वः
किष्कुचतुःशतं ॥ घंटापथःसंसरणंतत्पुरस्योपनिष्करं ॥१८॥ "द्यावापृथिव्योरोदस्यौ द्यावाभूमीचरोदसी ॥ दिवस्पृथिव्योगंजातुरुमास्या-
ल्लवणाकरः ॥१"॥ इतिभूमिवर्गः ॥ ॥ पूः स्त्रीपुरीनगर्य्यौवापत्तनंपुटभेदनं ॥ स्थानीयंनिगमोऽन्यत्तुयन्मूलनगरात्पुरं ॥१॥ तच्छाखान
गरंवेशोवेश्याजनसमाश्रयः ॥ आपणस्तुनिषद्यायांविपणिःपण्यवीथिका ॥२॥ रथ्याप्रतोलीविशिखास्याच्चयोवप्रमस्त्रियां ॥ प्राका-
रोवरणःसालःप्राचीनंप्रांततोवृतिः ॥३॥ भित्तिःस्त्रीकुड्यमेडूकंयदंतर्न्यस्तकीकसं ॥ गृहंगेहोदवसितंवेश्मसद्मनिकेतनं ॥४॥ निशां-
तपस्त्यसदनंभवनागारमंदिरं ॥ गृहाःपुंसिचभूम्न्येवनिकाय्यनिलयालयाः ५ वासःकुटीद्वयोःशालासभासंजवनंत्विदं ॥ चतुःशालंमुनीनांतु
पर्णशालोटजोऽस्त्रिया ॥६॥ चैत्यमायतनंतुल्येवाजिशालातुमंदुरा ॥ आवेशनंशिल्पिशालाप्रपापानीयशालिका ॥७॥ मठश्छात्रा-
दिनिलयोगंजातुमदिरागृहं ॥ गर्भागारंवासगृहमरिष्टंसूतिकागृहं ॥८॥ "कुट्टिमोऽस्त्रीनिबद्धाभूश्चंद्रशालाशिरोगृहं ॥" वातायनंगवाक्षो
ऽथमंडपोऽस्त्रीजनाश्रयः ॥ हर्म्यादिधनिनांवासःप्रासादोदेवभूभुजां ॥९॥ सौधोऽस्त्रीराजसदनमुपकार्योपकारिका ॥ स्वस्तिकःसर्वतोभ
द्रोनंद्यावर्तादयोऽपिच ॥१०॥ विच्छंदकःप्रभेदाहिभवंतीश्वरसद्मनां ॥ स्त्र्यगारंभूभुजामंतःपुरंस्यादवरोधनं ॥११॥ शुद्धांतश्चावरोधश्च
स्यादट्टःक्षौममस्त्रियां ॥ प्रधाणप्रघणालिंदाबहिर्द्वारप्रकोष्ठके ॥१२॥ गृहावग्रहणीदेहल्यंगणंचत्वराजिरे ॥ अधस्ताद्दारुणिशिलाना-

॥ रा॥

सादारूपरिस्थितं ॥ १३ ॥ प्रच्छन्नमंतर्द्वारंस्यात्पक्षद्वारंतुपक्षकं ॥ वलीकनीध्रेपटलप्रांतेऽथपटलंछदिः ॥ १४ ॥ गोपानसीतुवलभीच्छादनेवक्र
दारुणि ॥ कपोतपालिकायांतुविटंकंपुंनपुंसकं ॥ १५ ॥ स्त्रीद्वार्द्वारंप्रतीहारःस्याद्वितर्दिस्तुवेदिका ॥ तोरणोऽस्त्रीबहिर्द्वारंपुरद्वारंतुगोपुरं ॥ १६
कूटंपूर्द्वारियद्धस्तिनखस्तस्मिन्नथत्रिषु ॥ कपाटमररंतुल्येतद्विष्कंभोर्गलंनना ॥ १७ ॥ आरोहणंस्यात्सोपानंनिःश्रेणिस्त्वधिरोहणी ॥ संमार्ज
नीशोधनीस्यात्संकरोऽवकरस्तथा ॥ १८ ॥ क्षिप्तेमुखंनिःसरणंसन्निवेशोनिकर्षणं ॥ समौसंवसथग्रामौवेश्मभूर्वास्तुरस्त्रियां ॥ १९ ॥ ग्रामां
तेउपशल्यंस्यात्सीमसीमेस्त्रियामुभे ॥ घोषआभीरपल्लीस्यात्पक्कणःशबरालयः ॥ २० ॥ ॥ इतिपुरवर्गः ॥ ॥ महीध्रेशिखरिक्ष्माभृ
दहार्यधरपर्वताः ॥ अद्रिगोत्रगिरिग्रावाचलशैलशिलोच्चयाः ॥ १ ॥ लोकालोकश्चक्रवालस्त्रिकूटस्त्रिककुत्समौ ॥ अस्तस्तुचरमक्ष्माभृदुदयः
पूर्वपर्वतः ॥ २ ॥ हिमवान्निषधोविंध्योमाल्यवान्पारियात्रिकः ॥ गंधमादनमन्येचहेमकूटादयोनगाः ॥ ३ ॥ पाषाणप्रस्तरग्रावोपलाश्मा-
नः शिलादृषत् ॥ कूटोऽस्त्रीशिखरंशृंगंप्रपातस्तुतटोभृगुः ॥ ४ ॥ कटकोऽस्त्रीनितंबोऽद्रेःस्नुःप्रस्थःसानुरस्त्रिया ॥ उत्सःप्रस्रवणंवारिप्र-
होनिर्झरोझरः ॥ दरीतुकंदरोवास्त्रीदेवखातबिलेगुहा ॥ गह्वरंगंडशैलास्तुच्युताःस्थूलोपलागिरेः ॥ ६ ॥ “दंतकास्तुबहिस्तिर्यक्प्र
देशान्निर्गतागिरेः ॥” खनिःस्त्रियामाकरःस्यात्पादाःप्रत्यंतपर्वताः ॥ उपत्यकाद्रेरासन्नाभूमिरूर्ध्वमधित्यका ॥ ७ ॥ धातुर्मनःशिला
द्यद्रेर्गैरिकंतुविशेषतः ॥ निकुंजकुंजौवाक्लीबेलतादिपिहितोदरे ॥ ८ ॥ ॥ इतिशैलवर्गः ॥ ॥ अटव्यरण्यंविपिनंगहनंकानन

यमरण्यानीगृहारामास्तुनिष्कुटाः॥ १॥ आरामः स्यादुपवनंकृत्रिमंवनमेवयत्॥ अमात्यगणिकागेहोपवनेवृक्षवाटिका॥ २॥
द्यानंराज्ञः साधारणंवनं॥स्यादेतदेवप्रमदवनमंतःपुरोचितं॥ ३॥ वीथ्यालिरावलिःपंक्तिःश्रेणीलेखास्तुराजयः॥ वन्यावनस
वोद्भिदि॥ ४॥ वृक्षोमहीरुहःशाखीविटपीपादपस्तरुः॥ अनोकहः कुटः शालः पलाशीद्रुद्रुमागमाः॥ ५॥ वानस्पत्यःफ
नस्पतिः॥ ओषध्यः फलपाकांताःस्युरवंध्यः फलेग्रहिः॥ ६॥ वंध्योऽफलोऽवकेशीच फलवान्फलिनः फली॥ प्रफुल्लोत्फुल्लसंफु
ल्लकुटाः॥ ७॥ फुल्लश्चैतेविकसितेस्युरवंध्यादयस्त्रिषु॥ स्थाणुर्वानाध्रुवःशंकुर्ह्रस्वशाखाशिफः क्षुपः॥ ८॥ अप्रकांडेस्तंबगु-
ता॥ लताप्रतानिनीवीरुद्गुल्मिन्युलपइत्यपि॥ ९॥ नगाद्यारोहउच्छ्रायउत्सेधश्चोच्छ्रयश्चसः॥ अस्त्रीप्रकांडःस्कंधःस्यान्मू
तरोः॥ १०॥ समेशाखालतेस्कंधशाखाशालेशिफाजटे॥ शाखाशिफाऽवरोहः स्यान्मूलाच्चाग्रंगतालता॥ ११॥ शिरोग्रंशि-
घ्रिनामकः॥ सारोमज्जानरित्वक्स्त्रीवल्कंवल्कलमस्त्रियां॥ १२॥ काष्ठंदार्विंधनंत्वेधइध्ममेधःसमित्स्त्रियां॥ निष्कुहः
त्तरस्त्रियौ॥ १३॥ पत्रंपलाशंछदनंदलंपर्णंछदःपुमान्॥ पल्लवोऽस्त्रीकिसलयंविस्तारोविटपोऽस्त्रियां॥ १४॥ वृक्षादीनां
धनं॥ आमेफलेशलाटुःस्याच्छुष्केवानमुभेत्रिषु॥ १५॥ क्षारकोजालकंक्लीबेकलिकाकोरकःपुमान्॥ स्याद्गुच्छकस्तु-
कोऽस्त्रियां॥ १६॥ स्त्रियःसुमनसःपुष्पंप्रसूनंकुसुमंसुमं॥ मकरंदःपुष्परसःपरागःसुमनोरजः॥ १७॥ द्विहीनंप्रसवेस

क्षनैयग्रोधेंगुदं फले ॥१८॥ बार्हतंच फलेजंब्वाजंबूः स्त्रीजंबुजांबवं ॥ पुष्पेजातीप्रभृतयः स्व-
पिपुष्पेक्लीबेऽपेपाठला ॥ बोधिद्रुमश्चलदलः पिप्पलः कुंजराशनः ॥२०॥ अश्वत्थेऽथकपित्थेस्युर्द
फलदंतशठवपि ॥२१॥ उदुंबरोजंतुफलोयज्ञांगो हेमदुग्धकः ॥ कोविदारेचमरिकः कुद्दालोयुगपत्रकः
दः ॥ आरग्वधेराजवृक्षशम्याकचतुरंगुलाः ॥२३॥ आरेवतव्याधिघातकृतमालस्रुवर्णकाः ॥ स्यु
वरुणोवरणः सेतुस्तिक्तशाकः कुमारकः ॥ पुन्नागेपुरुषस्तुंगः केसरोदेववल्लभः ॥२५॥ पारि
स्यंदनोनेमीरथद्रुरतिमुक्तकः ॥ वंजुलश्चित्रकृच्चाथद्वौपीतनकपीतनौ ॥ आम्रातकेमधूकेतु
लौजलजेत्रमधूलकः ॥ पीलौगुडफलस्त्रंसीतस्मिंस्तुगिरिसंभवे ॥२८॥ अक्षोटकंदरालोद्वावं
वातपोथोऽथवेतसे ॥२९॥ रथाभ्रपुष्पविदुरशीतवानिरवंजुलाः, द्वौपरिव्याधविदुलौनादेयी
गंधकाक्षीवमोचकाः ॥ रक्तोसौमधुशिग्रुःस्यादरिष्टः फेनिलः समौ ॥३१॥ बिल्वेशांडिल्यशैलू-
स्यान्न्यग्रोधोबहुपाद्वटः ॥३२॥ गालवः शबरोलोध्रस्तिरीटस्तिल्वमार्जनौ ॥ आम्रश्चूतोरसा
वल्कं क्लीबेकौशिकोगुग्गुलुःपुरः ॥ शेलुःश्लेष्मातकः शीतउद्दालोबहुवारकः ॥३४॥ राजादनंप्रि-

यालः स्यात्सन्नकद्रुर्धनुःपटः॥ गंभारी सर्वतोभद्रा काश्मरी मधुपर्णिका॥३५॥ श्रीपर्णी भद्रपर्णी च काश्मर्यश्चाप्यथ द्वयोः॥ कर्कंधूर्बदरी
कोलिः कोलं कुवलफेनिले॥३६॥ सौवीरं बदरं घोंटाऽप्यथ स्यात्स्वादुकंटकः॥ विकंकतः स्रुवावृक्षो ग्रंथिलो व्याघ्रपादपि॥३७॥ ऐरावतो ना-
गरंगो नादेयी भूमिजंबुका॥ तिंदुकः स्फूर्जकः कालस्कंधश्च शितिसारके॥३८॥ काकेंदुः कुलकः काकतिंदुकः काकपीलुके॥ गोलीढो झाटलो
घंटापाटलिर्मोक्षमुष्ककौ॥३९॥ तिलकः क्षुरकः श्रीमान्समौ पिचुलझाबुकौ॥ श्रीपर्णिका कुमुदिका कुंभी कैडर्यकट्फलौ॥४०॥ क्रमुकः
पट्टिकाख्यः स्यात्पट्टी लाक्षाप्रसादनः॥ तूदस्तु यूपः क्रमुको ब्रह्मण्यो ब्रह्मदारु च॥४१॥ तूलं च नीपप्रियककदंबास्तु हरिप्रिये॥ वीरवृ
क्षोऽरुष्करोऽग्निमुखी भल्लातकी त्रिषु॥४२॥ गर्दभांडे कंदरालकपीतनसुपार्श्वकाः॥ प्लक्षश्च तिंतिडी चिंचोऽम्लिकोऽथो पीतसारके॥४३॥ स
र्जकासनबंधूकपुष्पप्रियकजीवकाः॥ साले तु सर्जकार्श्याश्वकर्णकाः सस्यसंवरः॥४४॥ नदीसर्जो वीरतरुरिंद्रद्रुः ककुभोऽर्जुनः॥ रा
जादनः फलाध्यक्षः क्षीरिकायामथ द्वयोः॥४५॥ इंगुदी तापसतरुर्भूर्जे चर्मिमृदुत्वचौ॥ पिच्छिला पूरणी मोचा स्थिरायुः शाल्म-
लिर्द्वयोः॥४६॥ पिच्छा तु शाल्मलीवेष्टे रोचनः कूटशाल्मलिः॥ चिरिबिल्वो नक्तमालः करजश्च करंजके॥४७॥ प्रकीर्यः पूतिकरजः
पूतिकः कलिमारकः॥ करंजभेदाः षड्ग्रंथो मर्कट्यंगारवल्लरी॥४८॥ रोही रोहितकः प्लीहशत्रुर्दाडिमपुष्पकः॥ गायत्री बालतनयः
खदिरो दंतधावनः॥४९॥ अरिमेदो विट्खदिरे कदरः खदिरे सिते॥ सोमवल्कोऽप्यथ व्याघ्रपुच्छगंधर्वहस्तकौ॥५०॥ एरंड-

अ॰
१४

रुबुकश्चरुचकश्चित्रकश्चसः॥ चंचुः पंचांगुलोमंडवर्धमानव्यडंबकाः॥५१॥ अल्पाशमीशमीरः स्याच्छमीसक्तुफलाशिवा॥ पिंडी
तकोमरुबकः श्वसनः करहाटकः॥५२॥ शल्यश्चमदनेशक्रपादपः पारिभद्रकः॥ भद्रदारुद्रुकिलिमंपीतदारुचदारुच॥५३॥ पूति
काष्ठंचसरलस्युर्देवदारुण्यथद्वयोः॥ पाटलिः पाटलाऽमोघाकाचस्थालीफलेरुहा॥५४॥ कृष्णावृंताकुबेराक्षीस्यात्प्रियंगुर्महिलाह्वया॥
लतागोवंदिनीगुंद्राप्रियंगुः फलिनीफली॥५५॥ विष्वक्सेनागंधफलीकारंभाप्रियकश्चसा॥ मंडूकपर्णपत्रोर्णनटकट्वंगटुंटुकाः॥५६॥
स्योनाकशुकनासर्क्षदीर्घवृंतकुटंनटाः॥ शोणकश्चारलोतिष्यफलात्वामलकीत्रिषु॥५७॥ अमृताचवयस्थाचत्रिलिंगस्तुबिभीत
कः॥ नाक्षस्तुषः कर्षफलोभूतावासः कलिद्रुमः॥५८॥ अभयात्वव्याथापथ्याकायस्थापूतनाऽमृता॥ हरीतकीहैमवतीचेतकीश्रेयसी-
शिवा॥५९॥ पीतद्रुः सरलः पूतिकाष्ठंचाथद्रुमोत्पलः॥ कर्णिकारः परिव्याधोलकुचोलिकुचोडहुः॥६०॥ पनसः कंटकिफलोनिचुलो
हिज्जुलोऽबुजः॥ काकोदुंबरिकाफल्गुर्मलयुर्जघनेफला॥६१॥ अरिष्टः सर्वतोभद्रहिंगुनिर्यासमालकाः॥ पिचुमंदश्चनिंबोऽथपि
च्छिलागुरुशिंशपा॥६२॥ कपिलाभस्मगर्भासाशिरीषस्तुकपीतनः॥ भंडिलोऽप्यथचांपेयश्चंपकोहेमपुष्पकः॥६३॥ एतस्यकलिका
गंधफलीस्यादथकेसरे॥ बकुलोवंजुलोऽशोकोसमौकरकदाडिमौ॥६४॥ चांपेयः केसरोनागकेसरः कांचनाह्वयः॥ जयाजयंतीत
र्करीनादेयीवैजयंतिका॥६५॥ श्रीपर्णमग्निमंथः स्यात्कणिकागणिकारिका॥ जयोऽथकुटजः शक्रोवत्सकोगिरिमल्लिका॥६६॥

का॰
२

एतस्यैवकलिंगेंद्रयभद्रयवंफले॥ कृष्णापाकफलाविग्नसुषेणाः करमर्द्दके॥ ६७॥ कालस्कंधस्तमालः स्यात्तापिच्छोऽप्यथसिं
दुके॥ सिंदुवारेंद्रसुरसौनिर्गुंडींद्राणिकेत्यपि॥ ६८॥ वेणीगरागरीदेवताडोजीमूतइत्यपि॥ श्रीहस्तिनीसुभूरुंडीतृणशून्यंतु
मल्लिका॥ ६९॥ भूपदीशीतभीरुश्वसैवास्फोटावनोद्भवा॥ शेफालिकातुसुवहानिर्गुंडीनीलिकाचसा॥ ७०॥ सिताऽसौश्वेतसुरसा
भूतवेश्यथमागधी॥ गणिकायूथिकांऽबष्ठासापीताहेमपुष्पिका॥ ७१॥ अतिमुक्तः पुंड्रकः स्याद्वासंतीमाधवीलता॥ सुमनामा
लतीजातिः सप्तलानवमालिका॥ ७२॥ माध्यं कुंदंरक्तकस्तुबंधूकोबंधुजीवकः॥ सहाकुमारीतरणिरम्लानस्तुमहासहा॥ ७३॥ तत्र-
शोणेकुरवकस्तत्रपीतेकुरंटकः॥ नीलीझिंटीद्वयोर्बाणादासीचार्त्तगलश्चसा॥ ७४॥ सैरेयकस्तुझिंटीस्यात्तस्मिन्कुरबकोऽरुणे॥ पीताकु
रंटकोझिंटीतस्मिन्सहचरीद्वयोः॥ ७५॥ ओंड्रपुष्पंजपापुष्पंवज्रपुष्पंतिलस्ययत्॥ प्रीतहासशतप्रासचंडातहयमारकाः॥ ७६॥ करवीरेकरीरस्तु
क्रकरग्रंथिलावुभौ॥ उन्मत्तः कितवोधूर्तोधत्तूरः कनकाह्वयः॥ ७७॥ मातुलोमदनश्चास्यफलेमातुलपुत्रकः॥ फलपूरोबीजपूरोरुचकोमातुलुंगके
॥ ७८॥ समीरणोमरुबकः प्रस्थपुष्पः फणिज्जकः॥ जंबीरोऽप्यथपर्णासेकठिंजरकुठेरकौ॥ ७९॥ सितेऽर्जकोऽत्रपाठीतुचित्रकोवन्हिसं-
ज्ञकः॥ अर्काह्ववसुकाऽऽस्फोटगणरूपविकीरणाः॥ ८०॥ मंदारश्चार्कपर्णोऽत्रशुक्लेऽलर्कप्रतापसौ॥ शिवमल्लीपाशुपतएकाष्ठीलोबुकोव
सुः॥ ८१॥ वंदाद्वृक्षादनीवृक्षरुहाजीवंतिकेत्यपि॥ वत्सादनीछिन्नरुहागुडूचीतंत्रिकाऽमृता॥ ८२॥ जीवंतिकासोमवल्लीविशल्या

अ० १५ मधुपर्ण्यपि ॥ मूर्वादेवीमधुरसामोरटातेजनीस्रवा ॥ ८३ ॥ मधूलिकामधुश्रेणीगोकर्णीपीलुपर्ण्यपि ॥ पाठाऽम्बष्ठाविद्धकर्णीस्थाप को० २
नीश्रेयसीरसा ॥ ८४ ॥ एकाष्ठीलापापचेलीप्राचीनावननिक्तिका ॥ कटुःकटंभराशोकरोहिणीकटरोहिणी ८५ ॥ मत्स्यपित्ताकृष्णाभेदीच-
क्रांगीशकुलादनी ॥ आत्मगुप्ताऽजह्वाऽव्यंडाकंडूराप्रावृषायणी ॥ ८६ ॥ ऋष्यप्रोक्ताशूकशिंबिःकपिकच्छुश्चमर्कटी ॥ चित्रोपचित्रान्य
ग्रोधीद्रवंतीशंबरीवृषा ८७ ॥ प्रत्यक्श्रेणीसुतश्रेणीरंडामूषकपर्ण्यपि ॥ अपामार्गःशैखरिकोधामार्गवमयूरकौ ॥ ८८ ॥ प्रत्यक्पर्णीकेशप-
र्णीकिणिह्वीखरमंजरी ॥ हंजिकाब्राह्मणीपद्माभार्गीब्राह्मणयष्टिका ॥ ८९ ॥ अंगारवल्लीबालेयशाकबर्बरवर्धकाः ॥ मंजिष्ठावि
कसाजिंगीसमंगाकालमेषिका ॥ ९० ॥ मंडूकपर्णीभंडीरीभंडीयोजनवल्ल्यपि ॥ यासोयवासोदुःस्पर्शोधन्वयासःकुनाशकः ॥ ९१ ॥
रोदनीकच्छुराऽनंतासमुद्रांतादुरालभा ॥ पृश्निपर्णीपृथक्पर्णीचित्रपर्ण्यंघ्रिवल्लिका ॥ ९२ ॥ क्रोष्टुविन्नासिंहपुच्छीकलशिधाव-
नीगुहा ॥ निदिग्धिकास्पृशीव्याघ्रीबृहतीकंटकारिका ॥ ९३ ॥ प्रचोदनीकुलीक्षुद्रादुःस्पर्शाराष्ट्रिकेत्यपि ॥ नीलीकालाक्लीतकिकाग्रामी
णामधुपर्णिका ॥ ९४ ॥ रंजनीश्रीफलीतुत्थाद्रोणीदोलाचनीलिनी ॥ अवल्गुजःसोमराजीसुवल्लिःसोमवल्लिका ॥ ९५ ॥ कालमेषीकृष्णा-
फलावाकुचीपूतिफल्यपि ॥ कृष्णोपकुल्यावैदेहीमागधीचपलाकणा ॥ ९६ ॥ उषणापिप्पलीशौंडीकोलाथकरिपिप्पली ॥ कपिवल्लीको- १५
लवल्लीश्रेयसीवशिरःपुमान् ॥ ९७ ॥ चव्यंतुचविकाकाकचिंचीगुंजेतुकृष्णला ॥ पलंकषात्विक्षुगंधाश्वदंष्ट्रास्वादुकंटकः ॥ ९८ ॥ गोकंट-

कोगोक्षुरकोवनशृंगाटइत्यपि॥विश्वाविषाप्रतिविषाऽतिविषोपविषाऽरुणा॥९९॥शृंगीमहौषधन्चाथक्षीरावीदुग्धिकासमे
॥शतमूलीबहुसुताऽभीरुरिंदीवरीवरी॥१००॥ऋष्यप्रोक्ताभीरुपत्रीनारायण्यःशतावरी॥अहेरुरथपीतदुःकालीयकहरिद्र
वः॥१॥दार्वीपचंपचादारुहरिद्रापर्जनीत्यपि॥वचोग्रगंधाषड्ग्रंथागोलोमीशतपर्विका॥२॥शुक्लाहैमवतीवैद्यमातृसिंह्यौ
तुवाशिका॥विषोऽटरूषःसिंहास्योवासकोवाजिदंतकः॥३॥आस्फोटागिरिकर्णीस्याद्विष्णुक्रांतापराजिता॥इक्षुगंधातुकांडेक्षु
कोकिलाक्षेक्षुरक्षुराः॥४॥शालेयःस्याच्छीतशिवश्छत्रामधुरिकामिसिः॥मिश्रेयाप्यथसीहुंडोवज्रःस्नुक्स्त्रीस्नुहीगुडा॥५
समंतदुग्धाऽथोवेल्लममोघाचित्रतंडुला॥तंडुलश्चकृमिघ्नश्चविडंगंपुन्नपुंसकं॥६॥बलावाट्यालकाघंटारवातुशणपुष्पिका
मृद्वीकागोस्तनीद्राक्षास्वाद्वीमधुरसेतिच॥७॥सर्वानुभूतिःसरलात्रिपुटात्रिवृतात्रिवृत्॥त्रिभंडीरोचनीश्यामापालिंद्यौतुसुषेणि
का॥८॥कालामसूरविदलाऽर्धचंद्राकालमेषिका॥मधुकंक्लीतकंयष्टिमधुकंमधुयष्टिका॥९॥विदारीक्षीरशुक्लेक्षुगंधाक्रोष्ट्रीतुया
सिता॥अन्याक्षीरविदारीस्यान्महाश्वेतर्क्षगंधिका॥१०॥लांगलीशारदीतोयपिप्पलीशकुलादनी॥खराश्वाकारवीदीप्योमयूरोलो
चमस्तकः॥११॥गोपीश्यामाशारिवास्यादनंतोत्पलशारिवा॥योग्यमृद्धिःसिद्धिलक्ष्म्यौवृद्धेरप्याह्वयाइमे॥१२॥कदलीवारण
बुसारंभामोचांशुमत्फला॥काष्ठीलामुद्गपर्णीतुकाकमुद्गासहेत्यपि॥१३॥वार्ताकीहिंगुलीसिंहीभंटाकीदुष्प्रधर्षिणी॥नाकुलीसु

अ· रसारास्नासुगंधागंधनाकुली ॥१४॥ नकुलेष्टाभुजंगाक्षीछत्राकीसुवहाचसा ॥ विदारिगंधांऽशुमतीसालपर्णीस्थिराध्रुवा ॥१५॥ तुंडिके कं
१६ रीसमुद्रांताकार्पासीबदरेतिच ॥ भारद्वाजीतुसावन्याशृंगीतुऋषभोवृषः ॥१६॥ गांगेरुकीनागबलाझषाह्रस्वगवेधुका ॥ धामार्गवो- २
घोषकःस्यान्महाजालीसपीतकः ॥१७॥ जोत्स्नीपटोलिकाजालीनादेयीभूमिजंबुका ॥ स्याल्लांगलिक्यग्निशिखाकाकांगीकाकना-
सिका ॥१८॥ गोधापदीतुसुवहामुसलीतालमूलिका ॥ अजशृंगीविषाणीस्याद्गोजिह्वादार्विकेसमे ॥१९॥ तांबूलवल्लीतांबूलीना
गवल्ल्यप्यथद्विजा ॥ हरेणूरेणुकाकौंतीकपिलाभस्मगंधिनी ॥१२०॥ एलाबालुकमैलेयंसुगंधिहरिवालुकं ॥ वालुकंचाथपालंक्यांमु
कुंदःकुंदकुंदरू ॥२१॥ बालंह्रीबेरबर्हिष्ठोदीच्यंकेशांबुनामच ॥ कालानुसार्यवृद्धाश्मपुष्पशीतशिवानितु ॥२२॥ शैलेयंतालपर्णीतुदै-
त्यागंधकुटीमुरा ॥ गंधिनीगजभक्ष्यातुसुवहासुरभीरसा ॥२३॥ महेरुणाकुंदुरुकीसल्लकीह्लादिनीतिच ॥ अग्निज्वालासुभिक्षेतु
धातकीधातुपुष्पिका ॥२४॥ पृथ्वीकाचंद्रबालैलानिष्कुटिर्बहुलाऽथसा ॥ सूक्ष्मोपकुंचिकातुत्याकोरंगीत्रिपुटात्रुटिः ॥२५॥ व्याधिकु
ष्ठंपारिभाव्यंवाप्यंपाकलमुत्पलं,शंखिनीचोरपुष्पीस्यात्केशिन्यथवितुन्नकः ॥२६॥ झटामलाऽज्झटातालीशिवातामलकीतिच ॥
प्रपौंडरीकंपौंडर्यमथतुन्नःकुबेरकः ॥२७॥ कुणिःकच्छःकांतलकोनंदिवृक्षोऽथराक्षसी ॥ चंडाधनहरीक्षेमदुष्पत्रगणहासकाः १६
॥२८॥ व्याडायुधंव्याघ्रनखंकरजंचक्रकारकं ॥ सुषिराविद्रुमलताकपोतांघ्रिर्नटीनली ॥२९॥ धमन्यंजनकेशीचहनुर्हट्टविलासि-

नी॥ शुक्तिः शंखः खुरः कोलदलंनखमथाढकी॥१३०॥ काक्षीमृत्स्नातुवरिकामृत्तालकसुराष्ट्रजे॥ कुटन्नटंदाशपुरंवानेयंपरि
पेलवं॥३१॥ प्लवगोपुरगोनर्दकैवर्त्तीमुस्तकानीच॥ ग्रंथीपर्णंशुकंबर्हंपुष्पंस्थौणेयकुक्कुरे॥३२॥ मरुन्मालातुपिशुनास्पृक्कादेवील
तालघुः॥ समुद्रांतावधूःकोटिवर्षालंकोपिकेत्यपि॥२३॥ तपस्विनीजटामांसीजटिलालोमशामिशी॥ त्वक्पत्रमुत्कटंभृंगंत्वचंचोचंव
रांगकं॥१४॥ कर्चूरकोद्राविडकःकाल्पकोवेधमुख्यकः॥ ओषध्योजातिमात्रेस्युरजातौसर्वमौषधं॥३५॥ शाकाख्यंपत्रपुष्पादितं
डुलीयोऽल्पमारिषः॥ विशल्याग्निशिखानंताफलिनीशक्रपुष्पिका॥३६॥ स्याद्दृक्षगंधाछगलांत्र्यावेगीवृद्धदारकः॥ जुंगोब्राह्मीतु
मत्स्याक्षीवयस्थासोमवल्लरी॥३७॥ पटुपर्णीहैमवतीस्वर्णक्षीरीहिमावती॥ हयपुच्छीतुकांबोजीमाषपर्णीमहासहा॥३८॥ तुंडिकेरी
रक्तफलाबिंबिकापीलुपर्ण्यपि॥ बर्बराकबरीतुंगीखरपुष्पाऽजगंधिका॥३९॥ एलापर्णीतुसुवहारास्नायुक्तरसाचसा॥ चांगेरीचु
क्रिकादंतशठांबष्ठाम्ललोणिका॥४०॥ सहस्रवेधीचुक्रोऽम्लवेतसःशतवेध्यपि॥ नमस्कारीगंडकारीसमंगाखदिरेत्यपि॥४१॥ जीवं
तीजीवनीजीवाजीवनीयामधुस्रवा॥ कूर्चशीर्षोमधुरकःशृंगह्रस्वांगजीवकाः॥४२॥ किराततिक्तोभूनिंबोऽनार्यतिक्तोऽथसप्तला॥ वि
मलासातलाभूरिफेनाचर्मकषेत्यपि॥४३॥ वायसोलीस्वादुरसावयस्थाऽथमकूलकः॥ निकुंभोदंतिकाप्रत्यक्श्रेण्युदुंबरपर्ण्यपि॥४४॥ अ
जमोदातुगंधाब्रह्मदर्भायवानिका॥ मूलेपुष्करकाश्मीरपद्मपत्राणिपौष्करे॥४५॥ अव्यथाऽतिचरापद्माचारटीपद्मचारिणी॥ कांपिल्यः

 कर्कशश्चंद्रोरक्तांगोरोचनीत्यपि ॥४६॥ प्रपुन्नाडस्त्वेडगजोदद्रुघ्नश्चक्रमर्दकः ॥ पद्माटउरणाख्यश्च पलांडुस्तुसुकंदकः ॥४७॥ लतार्कदद्रुमौ
तत्रहरितेऽथमहौषधं ॥ लशुनंगृंजनारिष्टमहाकंदरसोनकाः ॥४८॥ पुनर्नवातुशोथघ्नीवितुन्नंसुनिषण्णकं ॥ स्याद्वातकःशीतलोऽपराजि
ताशणपर्ण्यपि ॥४९॥ पारावतांघ्रिःकटभीपण्याज्योतिष्मतीलता ॥ वार्षिकंत्रायमाणास्या त्रायंतीबलभद्रिका ॥५०॥ विष्वक्सेनप्रिया-
गृष्टिर्वाराहीबदरेत्यपि ॥ मार्कवोभृंगराजःस्यात्काकमाचीतुवायसी ॥५१॥ शतपुष्पासितच्छत्राऽतिच्छत्रामधुरामिसिः ॥ अवाक्पुष्पी-
कारवीचसरणातुप्रसारिणी ॥५२॥ तस्यांकटंभराराजबलाभद्रबलेत्यपि ॥ जनीजतूकारजनीजतुकृच्चक्रवर्तिनी ॥५३॥ संस्पर्शाऽथ
शटीगंधमूलीषड्ग्रंथिकेत्यपि ॥ कर्चूरोऽपिपलाशोऽथकारवेल्लःकठिल्लकः ॥५४॥ सुषवीचाथकुलकंपटोलस्तिक्तकःपटुः ॥ कूष्मांड
कस्तुकर्कारुरुर्वारुःकर्कटीस्त्रियौ ॥५५॥ इक्ष्वाकुःकटुतुंबीस्यात्तुंब्यलाबूरुभेसमे ॥ चित्रागवाक्षीगोडुंबाविशालात्विंद्रवारुणी ॥५६॥ अर्शोघ्नः
सूरणःकंदोगंडीरस्तुसमष्ठिला ॥ कलंब्युपोदिकास्त्रीतुमूलकंहिलमोचिका ॥५७॥ वास्तुकंशाकभेदाःस्युर्दूर्वातुशतपर्विका ॥ सहस्रवीर्याभार्ग
व्योरुहानंताऽथसासिता ॥५८॥ गोलोमीशतवीर्याचगंडालीशकुलाक्षका ॥ कुरुविंदोमेघनामामुस्तामुस्तकमस्त्रियां ॥५९॥ स्याद्भद्रमुस्तको
गुंद्राचूडालाचक्रलोच्चटा ॥ वंशेत्वक्सारकर्मारत्वचिसारतृणध्वजाः ॥१६०॥ शतपर्वायवफलोवेणुमस्करतेजनाः ॥ वेणवःकीचकास्तेस्युर्येस्व
नंत्यनिलोद्धताः ॥६१॥ ग्रंथिर्नापर्वपरुषीगुंद्रस्तेजनकःशरः ॥ नडस्तुधमनःपोटगलोऽथोकाशमस्त्रियां ॥६२॥ इक्षुगंधापोटगलःपुंसिभू-

भिन्नुबल्वजाः॥रसालइक्षुस्तद्भेदाः पुंड्रकांतारकादयः॥६३॥स्याद्वीरणंवीरतरंमूलेऽस्योशीरमस्त्रियां॥अभयंनलदंसेव्यममृणालंजला
शयं॥६४॥लामज्जकंलघुलयमवदाहेष्टकापथे॥नडादयस्तृणंगर्मुच्छ्यामाकप्रमुखाअपि॥६५॥अस्त्रीकुशंकुथोदर्भः पवित्रमथकत्
तृणं॥पौरसौगंधिकंध्यामदेवजग्धकरौहिषं॥६६॥छत्राऽतिच्छत्रपालघ्नौमालातृणकभूस्तृणे॥शष्पंबालतृणंघासोयवसंतृणमर्जु
नं॥६७॥तृणानांसंहतिस्तृण्यानड्यातुनडसंहतिः॥तृणराजाह्वयस्तालोनारिकेलस्तुलांगली॥६८॥घोंटातुपूगःक्रमुकोगुवाकःखपु-
रोऽस्यतु॥फलमुद्वेगमेतेचहिंतालसहितास्त्रयः॥६९॥खर्जूरःकेतकीतालीखर्जूरीचतृणद्रुमाः॥ ॥इतिवनौषधिवर्गः॥ ॥सिंहो-
मृगेंद्रःपंचास्योहर्यक्षःकेसरीहरिः॥"कंठीरवोमृगरिपुर्मृगदृष्टिर्मृगाशनः॥पुंडरीकःपंचनखचित्रकायमृगद्विषः॥१॥"शार्दूलद्वीपि
नौव्याघ्रेतरक्षुस्तुमृगादनः॥१॥वराहःसूकरोघृष्टिःकोलःपोत्रीकिरिःकिटिः॥दंष्ट्रीघोणीस्तब्धरोमाक्रोडोभूदारइत्यपि॥२॥कपि
प्लवंगप्लवगशाखामृगवलीमुखाः॥मर्कटोवानरःकीशोवनौकाअथभल्लुके॥३॥ऋक्षाच्छभल्लभल्लूकागंडकेखड्गखड्गिनौ॥लुलायोमहिषोवा
हद्विषत्कासरसैरिभाः॥४॥स्त्रियांशिवाभूरिमायगोमायुमृगधूर्तकाः॥शृंगालवंचुकक्रोष्टुफेरुफेरवजंबुकाः॥५॥ओतुर्बिडालोमार्जारो
वृषदंशकआखुभुक्॥त्रयोगौधेरगौधारगौधेयागोधिकात्मजे॥६॥श्वाविच्छशल्यस्तल्लोम्निशललीशललंशलं॥वातप्रमीर्वातमृगःको-
कस्त्वीहामृगोवृकः॥७॥मृगेकुरंगवातायुहरिणाजिनयोनयः॥ऐणेयमेण्याश्चर्माद्यमेणस्यैणमुभेत्रिषु॥८॥कदलीकंदलीचीनश्चमूरुप्रि-

थानक

यकावपि॥ समूरुश्चेतिहरिणाअमीअजिनयोनयः॥९॥ कृष्णसाररुरुन्यंकुरंकुशंबररौहिषाः॥गोकर्णपृषतैणश्यरोहिताश्चमरोमृगाः॥१० कां·
गंधर्वःशरभोरामःसृमरोगवयःशशः॥इत्यादयोमृगेंद्राद्यागवाद्याःपशुजातयः॥११॥"अधोगतातुखनकोवृकःपुंध्वजउंदुरः॥"उंदुरुर्मू-
षकोऽप्याखुर्गिरिकाबालमूषिका॥सरटःकृकलासःस्यान्मुसलीगृहगोधिका॥१२॥लूतास्त्रीतंतुवायोर्णनाभमर्कटकाःसमाः॥नीलंगु
स्तुकृमिःकर्णजलौकाःशतपद्युभे॥१३॥वृश्चिकःशूककीटःस्यादलिद्रुणौस्तुवृश्चिके॥पारावतःकलरवःकपोतोऽथशशादनः॥१४॥प-
त्रीश्येनउलूकस्तुवायसारातिपेचकौ॥"दिवांधःकौशिकोघूकोदिवाभीतोनिशाटनः॥"व्याघ्राटःस्याद्भरद्वाजःखंजरीटस्तुखंजनः
१५॥लोहपृष्ठस्तुकंकःस्यादथचाषःकिकीदिविः॥कलिंगभृंगधूम्याटाअथस्याच्छतपत्रकः॥१६॥दार्वाघाटोऽथसारंगस्तोककश्चा-
तकःसमाः॥कृकवाकुस्ताम्रचूडःकुक्कुटश्चरणायुधः॥१७॥चटकःकलविंकःस्यात्तस्यस्त्रीचटकातयोः॥पुमपत्येचाटकेरस्त्र्यपत्यचट
कैवसा॥१८॥कर्करेटुःकरेटुःस्यात्कृकणक्रकरौसमौ॥वनप्रियःपरभृताःकोकिलःपिकइत्यपि॥१९॥काकेतुकरटारिष्टबलिपुष्टसकृत्प्र
जाः॥ध्वांक्षात्मघोषपरभृद्बलिभुग्वायसाअपि॥२०॥"सएवचचिरंजीवीचैकदृष्टिश्चमौकुलिः॥"द्रोणकाकस्तुकाकोलोदात्यूहःका-
लकंठकः॥आतापिचिल्लौदाक्षाय्यगृध्रौकीरशुकौसमौ॥२१॥क्रुङ्क्रौंचोऽथबकःकह्वःपुष्कराह्वस्तुसारसः॥कोकश्चक्रश्चक्रवाकोरथांग- १८
गाह्वयनामकः॥२२॥कादंबःकलहंसःस्यादुत्क्रोशकुररौसमौ॥हंसास्तुश्वेतगरुतश्चक्रांगामानसौकसः॥२३॥राजहंसास्तुतेचंचुचरणै

लौंहितैः सिताः ॥ मलिनैर्मल्लिकाक्षास्ते धार्तराष्ट्राः सितेतरैः ॥ २४ ॥ शरारिराटिराडिश्च बलका बिसकंठिका ॥ हंसस्य योषिद्वरटा सारसस्य तु ल-
क्ष्मणा ॥ २५ ॥ जतुकाऽजिनपत्रा स्यात्परोष्णी तैलपायिका ॥ वर्वणा मक्षिका नीला सरघा मधुमक्षिका ॥ २६ ॥ पतंगिका पुत्तिका स्याद्दंशस्तु वनम
क्षिका ॥ दंशी तज्जातिरल्पा स्याद्गंधोली वरटा द्वयोः ॥ २७ ॥ भृंगारी झीरुका चीरी झिल्लिका च समा इमाः ॥ समौ पतंगशलभौ खद्योतो ज्योतिरिंग
णः ॥ २८ ॥ मधुव्रतो मधुकरो मधुलिण्मधुपालिनः ॥ द्विरेफपुष्पलिड्भृंगषट्पदभ्रमरालयः ॥ २९ ॥ मयूरो बर्हिणो बर्ही नीलकंठो भुजंगभुक् ॥ शिखा
वलः शिखी केकी मेघनादानुलास्यपि ॥ ३० ॥ केका वाणी मयूरस्य समौ चंद्रकमेचकौ ॥ शिखा चूडा शिखंडस्तु पिच्छबर्हे नपुंसके ॥ ३१ ॥ खगे विहंग
विहगविहंगमविहायसः ॥ शकुंति पक्षि शकुनि शकुंत शकुन द्विजाः ॥ ३२ ॥ पतत्रि पत्रि पतग पतत्पत्ररथांडजाः ॥ नगौकोवाजिविकिरविविष्कि
रपतत्रयः ॥ ३३ ॥ नीडोद्भवा गरुत्मंतः पित्संतो नभसंगमाः ॥ तेषां विशेषा हारीतो मद्गुः कारंडवः प्लवः ॥ ३४ ॥ तित्तिरिः कुक्कुभो लावो जीवंजीवश्च-
कोरकः ॥ कोयष्टिकष्टिट्टिभको वर्तको वर्तिकादयः ॥ ३५ ॥ गरुत्पक्षच्छदाः पत्रं पतत्रं च तनूरुहं ॥ स्त्री पक्षतिः पक्षमूलं चंचुस्त्रोटिरुभे स्त्रियौ ॥ ३६ ॥ प्र-
डीनोड्डीनसंडीनान्येताः खगगतिक्रियाः ॥ पेशी कोशो द्विहीनेऽडं कुलायो नीडमस्त्रियां ॥ ३७ ॥ पोतः पाकोऽर्भको डिंभः पृथुकः शावकः शिशुः ॥
स्त्रीपुंसौ मिथुनं द्वंद्वं युग्मं तु युगलं युगं ॥ ३८ ॥ समूहो निवहव्यूहसंदोहविसरव्रजाः ॥ स्तोमौघनिकरव्रातवारसंघातसंचयाः ॥ ३९ ॥ समुदा
यः समुदयः समवायश्चयो गणः ॥ स्त्रियां तु संहतिर्वृंदं निकुरंबं कदंबकं ॥ ४० ॥ वृंदभेदाः समैर्वर्गः संघसार्थौ तु जंतुभिः ॥ सजातीयैः कुलं

तिरश्चांपुन्नपुंसकं॥ ४१॥ पशूनांसमजोऽन्येषांसमाजोऽथसधर्मिणां॥स्यान्निकायःपुंजराशीतूत्करःकूटमस्त्रियां॥ ४२॥ कापोतशौकमा का
यूरतैत्तिरादीनितद्गणे॥गृह्यासक्ताःपक्षिमृगाश्छेकास्तेगृह्यकाश्चते॥ ४३॥ ॥इतिसिंहादिवर्गः॥ ॥ मनुष्यामानुषामर्त्यामनुजामानवा २
नराः॥स्यूःपुंमांसःपंचजनाःपुरुषाःपूरुषानरः॥१॥ स्त्रीयोषिदबलायोषानारीसीमंतिनीवधूः॥प्रतीपदर्शिनीवामावनितामहिलातथा॥२
विशेषास्त्वंगनाभिरुःकामिनीवामलोचना॥ प्रमद्गामानिनीकांताललनाचनितंबिनी॥३॥ सुंदरीरमणीरामाकोपनासैवभामिनी॥ वरारो-
हामत्तकाशिन्युत्तमावरवर्णिनी॥४॥ कृताभिषेकामहिषीभोगिन्योऽन्यानृपस्त्रियः॥ पत्नीपाणिगृहीतीचद्वितीयासहधर्मिणी॥५॥भा
र्याजायाऽथपुंभूम्निदाराःस्यात्तुकुटुंबिनी॥ पुरंध्रीसुचरित्रातुसतीसाध्वीपतिव्रता॥६॥कृतसापत्निकाऽध्यूढाऽधिविन्नाथस्वयंवरा॥पतिंवराचव
र्याथकुलस्त्रीकुलपालिका॥७॥ कन्याकुमारीगौरीतुनग्निकाऽनागतार्तवा॥स्यान्मध्यमादृष्टरजास्तरुणीयुवतिःसमे॥८॥ समाःस्नुषाज
नीवध्वश्चिरिंटीतुसुवासिनी॥॥ इच्छावतीकामुकास्याद्वृषस्यंतीतुकामुकी॥९॥ कांतार्थिनीतुयायातिसंकेतंसाभिसारिका॥पुं
श्चलीधर्षिणीबंधक्यसतीकुलटेत्वरी॥१०॥स्वैरिणीपांशुलाचस्याद्वशिश्वीशिशुनाविना॥अवीरानिष्पतिसुताविश्वस्ताविधवेसमे॥
११॥ आलिःसखीवयस्याऽथपतिवत्नीसभर्तृका॥वृद्धापलिक्नीप्राज्ञीतुप्रज्ञाप्राज्ञातुधीमती॥१२॥ शूद्रीशूद्रस्यभार्यास्याच्छूद्रात
ज्जातिरेवच॥ आभारीतुमहाशूद्रीजातिपुंयोगयोःसमा॥१३॥ अर्याणीस्वयमर्यास्यात्क्षत्रियाक्षत्रियाण्यपि॥ उपाध्यायाप्युपाध्या

यीस्यादाचार्यापिचस्वतः ॥१४॥ आचार्यानीतुपुंयोगेस्यादर्याक्षत्रियीतथा ॥ उपाध्यायान्युपाध्यायीपोटास्त्रीपुंसलक्षणा ॥१५॥ वी
रपत्नीवीरभार्यावीरमातातुवीरसूः ॥ जातापत्याप्रजाताचप्रसूताचप्रसूतिका ॥१६॥ स्त्रीनग्निकाकोटवीस्याद्दूतीसंचारिकेसमे, का
त्यायन्यर्द्धवृद्धायाकाषायवसनाऽधवा ॥१७॥ सैरंध्रीपरवेश्मस्थास्ववशाशिल्पकारिका ॥ असिक्नीस्यादवृद्धायाप्रेष्यांतःपुरचारिणी ॥१८
वारस्त्रीगणिकावेश्यारूपाजीवाऽथसाजनैः ॥ सत्कृतावारमुख्यास्यात्कुट्टनीशंभलीसमे ॥१९॥ विप्रश्निकात्वीक्षणिकादैवज्ञाऽथरज
स्वला ॥ स्त्रीधर्मिण्यविरात्रेयीमलिनीपुष्पवत्यपि ॥२०॥ ऋतुमत्यप्युदक्यापिस्याद्रजःपुष्पमार्त्तवं ॥ श्रद्धालुर्दोहदवतीनिष्कलाविगता-
र्त्तवा ॥२१॥ आपन्नसत्वास्याद्गुर्विण्यंतर्वत्नीचगर्भिणी ॥ गणिकादेस्तुगाणिक्यंगार्भिणंयौवतंगणे ॥२२॥ पुनर्भूर्दिधिषूरूढाद्विस्त-
स्यादिधिषुःपतिः ॥ सतुद्विजोऽग्रेदिधिषूःसैवयस्यकुटुंबिनी ॥२३॥ कानीनःकन्यकाजातःसुतोऽथसुभगासुतः ॥ सौभागिनेयःस्या
त्पारस्त्रैणेयस्तुपरस्त्रियाः ॥२४॥ पैतृष्वसेयःस्यात्पैतृष्वस्रीयश्चपितृष्वसुः ॥ सुतोमातृष्वसुश्चैवंवैमात्रेयोविमातृजः ॥२५॥ अथबांधकिनेयः
स्याद्बंधुलश्चासतीसुतः ॥ कौलटेरःकौलटेयोभिक्षुकीतुसतीयदि ॥२६॥ तदाकौलटिनेयोऽस्याःकौलटेयोऽपिचात्मजः ॥ आत्मजस्त
नयःसूनुःसुतःपुत्रःस्त्रियांत्वमी ॥२७॥ आहुर्दुहितरंसर्वेऽपत्यंतोकंतयोःसमे ॥ स्वजातेत्वौरसोरस्यौतातस्तुजनकःपिता ॥२८॥ जनयि
त्रीप्रसूर्माताजननीभगिनीस्वसा ॥ ननांदातुस्वसापत्युर्नप्तीपौत्रीसुतात्मजा ॥२९॥ भार्यास्तुभ्रातृवर्गस्ययातरःस्युःपरस्परं ॥ प्रजाव

तीभ्रातृजायामातुलानीतुमातुली॥३०॥ पतिपत्न्योः प्रसूः श्वश्रूः श्वशूरस्तुपितातयोः॥ पितुर्भ्रातापितृव्यःस्यान्मातुर्भ्रातातुमातुलः
॥३१॥ शालाःस्युर्भ्रातरः पत्न्याःस्वामिनोदेवृदेवरो॥ स्वस्रीयोभागिनेयःस्याज्जामातादुहितुःपतिः॥३२॥ पितामहःपितृपितातत्पि
ताप्रपितामहः॥मातुर्मातामहाद्येवेसपिंडास्तुसनाभयः॥३३॥ समानोदर्यसोदर्यसगर्भ्यसहजाःसमाः॥ सगोत्रबांधवज्ञातिबंधुस्व
स्वजनाःसमाः॥३४॥ ज्ञातेयंबंधुतातेषांक्रमाद्भावसमूहयोः॥ धवःप्रियःपतिर्भर्ताजारस्तूपपतिःसमौ॥३५॥ अमृतेजारजःकुंडोमृते
भर्तरिगोलकः॥भ्रात्रीयोभ्रातृजोभ्रातृभगिन्यौभ्रातरावुभौ॥३६॥ मातापितरौपितरौमातरपितरौप्रसूजनयितारौ॥ श्वश्रूश्वशुरौश्वशुरौ-
पुत्रौपुत्रश्चदुहिताच॥३७॥ दंपतीजंपतीजायापतीभार्यापतीचतौ॥ गर्भाशयोजरायुःस्यादुल्वंचकललोऽस्त्रियां॥३८॥ सूतिमासोवै
जननोगर्भोभ्रूणइमौसमौ॥ तृतीयाप्रकृतिःषंढःक्लीबःपंडोनपुंसके॥३९॥ शिशुत्वंशैशवंबाल्यंतारुण्यंयौवनंसमे॥ स्यात्स्थाविरंतुवृद्ध-
त्वंवृद्धसंघेऽपिवार्धकं॥४०॥ पलितंजरसाशौक्ल्यंकेशादौविस्रसाजरा॥ स्यादुत्तानशयोडिंभास्तनपाचस्तनंधयी॥४१॥ बालस्तुस्यान्मा-
णवकोवयस्थस्तरुणोयुवा॥ प्रवयाःस्थविरोवृद्धोजीनोजीर्णोजरन्नपि॥४२॥ वर्षीयान्दशमीज्यायान्पूर्वजस्त्वग्रियोऽग्रजः॥ जघन्यजेस्युः
कनिष्ठयवीयोऽवरजानुजाः॥४३॥ अमांसोदुर्बलश्छातोबलवान्मांसलोऽसलः॥ तुंदिलस्तुंदिभस्तुंदीबृहत्कुक्षिःपिचंडिलः॥४४॥ अवटीटोऽव
नाटश्चाऽवभ्रटोनतनासिके॥ केशवःकेशिकःकेशीबलिनोबलिभवःसमौ॥४५॥ विकलांगस्त्वपोगंडःखर्वोह्रस्वश्चवामनः॥ खरणाःस्यात्खर-

णसोविग्रस्तगतनासिकः॥ ४६॥ खुरणाः स्यात्खुरणसः प्रज्ञुः प्रगतजानुकः॥ उर्ध्वज्ञुरूर्ध्वजानुः स्यात्संज्ञुः संहतजानुकः॥ ४७॥ स्यादेडेबधि
रः कुब्जेगडुलः कुकरेकुणिः॥ पृश्निरल्पतनौश्रोणः पंगौमुंडस्तुमुंडिते॥ ४८॥ बलिरः केकरः खोडेरवंजस्त्रिषुजरावराः॥ जडुलः कालकः पिप्लु-
स्तिलकस्तिलकालकः॥ ४९॥ अनामयंस्यादारोग्यंचिकित्सारुक्प्रतिक्रिया॥ भेषजौषधभैषज्यान्यगदोजायुरित्यपि॥ ५०॥ स्त्रीरुग्रुजाचोपता
परोगव्याधिगदामयाः॥ क्षयः शोषश्चयक्ष्माच प्रतिश्यायस्तुपीनसः॥ ५१॥ स्त्रीक्षुत्क्षुतंक्षुवः पुंसिकासस्तुक्षवथुः पुमान्॥ शोफस्तुश्व
यथुः शोथः पादस्फोटोविपादिका॥ ५२॥ किलाससिध्मेकच्छ्वांतुपामपामेविचर्चिका॥ कंडूः खर्जूश्चकंडूयाविस्फोटः पिटकस्त्रियां॥ ५३॥
व्रणोस्त्रियामीर्ममरुः क्लीबेनाडीव्रणाः पुमान्॥ कोठोमंडलकंकुष्ठश्वित्रेदुर्नामकार्शसी॥ ५४॥ आनाहस्तुनिबंधः स्याद्ग्रहणीरुक्प्रवाहि-
का॥ प्रच्छर्दिकावमिश्चस्त्रीपुमांस्तुवमथुः समाः॥ ५५॥ व्याधिभेदाविद्रधिः स्त्रीज्वरमेहभगंदराः॥ "श्लीपदंपादवल्मीकंकेशघ्नस्त्विं
द्रलुप्तकः॥" अश्मरीमूत्रकृच्छ्रंस्यात्पूर्वेशुक्रावधेस्त्रिषु॥ ५६॥ रोगहार्यगदंकारोभिषग्वैद्योचिकित्सके॥ वार्तोनिरामयः कल्पउल्ला-
घोनिर्गतोगदात्॥ ५७॥ ग्लानग्लास्नूआमयावीविकृतोव्याधितोऽपटुः॥ आतुरोऽभ्यमितोऽभ्यांतः समौपामनकच्छुरौ॥ ५८॥ दद्रु
णोदद्रुरोगीस्यादर्शोरोगयुतोऽर्शसः॥ वातकीवातरोगीस्यात्सातिसारोऽतिसारकी॥ ५९॥ स्युः क्लिन्नाक्षेचुल्लचिल्लपिल्लाः क्लिन्ने
ऽक्ष्णिचाप्यमी॥ उन्मत्तउन्मादवतिश्लेष्मलः श्लेष्मणः कफी॥॥ ६०॥ न्युब्जोभुग्नेरुजावृद्धनाभौतुंदिलतुंदिभो॥ किलासीसिध्मलोऽ

धोऽहक्षमूर्च्छाले मूर्त्तमूर्च्छितौ ॥ ६१ ॥ शुक्रं तेजोरेतसी च बीजवीर्येन्द्रियाणि च ॥ मायुः पित्तं कफः श्लेष्मा स्त्रियां तु त्वगसृग्धरा ॥ ६२ ॥
पिशितं तरसं मांसं पललं क्रव्यमामिषं ॥ उत्तप्तं शुष्कमांसं स्यात्तदल्लूरं त्रिलिंगकं ॥ ६३ ॥ रुधिरेऽसृग्लोहितास्ररक्तक्षतजशोणितं ॥ बुक्का कं
ग्रमांसं हृदयं हृन्मेदस्तु वपा वसा ॥ ६४ ॥ पश्चाद्ग्रीवाशिरा मन्या नाडी तु धमनिः शिरा ॥ तिलकं क्लोम मस्तिष्कं गोर्दं किट्टं मलोऽस्त्रियां ॥ ६५ २
अंत्रं पुरीतत् गुल्मस्तु प्लीहा पुंस्यथ वस्नसा ॥ स्नायुः स्त्रियां कालखंडयकृती तु समे इमे ॥ ६६ ॥ सृणिकास्यंदिनी लाला दूषिका नेत्रयोर्म
लं ॥ "नासामलं तु सिंघाणं पिञ्जुषं कर्णयोर्मलं ॥" मूत्रं प्रस्रावउच्चारावस्करौ शमलं शकृत् ॥ ६७ ॥ पुरीषं गूथवर्चस्कमस्त्री विष्ठावि-
शौ स्त्रियौ ॥ स्यात्कर्परः कपालोऽस्त्री कीकसं कुल्यमस्थि च ॥ ६८ ॥ स्याच्छरीरास्थि कंकालः पृष्ठास्थि तु कशेरुका ॥ शिरोस्थनि करोटिः
स्त्री पार्श्वास्थनि तु पर्शुका ॥ ६९ ॥ अंगं प्रतीकोऽवयवोऽपघनोऽथ कलेवरं ॥ गात्रं वपुः सहननं शरीरं वर्ष्म विग्रहः ॥ ७० ॥ कायो देहः क्ली-
बपुंसो ॥ स्त्रियां मूर्तिस्तनुस्तनूः ॥ पादाग्रं प्रपदं पादः पदंघ्रिश्चरणोऽस्त्रियां ॥ ७१ ॥ तद्ग्रंथी घुटिके गुल्फौ पुमान्पार्ष्णिस्तयोरधः ॥ जंघा तु
प्रसृता जानूरुपर्वाष्ठीवदस्त्रियां ॥ ७२ ॥ सक्थि क्लीबे पुमानूरुस्तत्संधिः पुंसि वंक्षणः ॥ गुदं त्वपानं पायुर्ना बस्तिर्नाभेरधो द्वयोः ॥ ७३ ॥ कटो ना
श्रोणिफलकं कटिः श्रोणिः ककुद्मती ॥ पश्चान्नितंबः स्त्रीकट्याः क्लीबे तु जघनं पुरः ॥ ७४ ॥ कूपकौ तु नितंबस्थौ द्वयहीने कुकुंदरे ॥ स्त्रियां स्फि-
चौ करभो यावुपस्थो वक्ष्यमाणयोः ॥ ७५ ॥ भगं योनिर्द्वयोः शिश्नो मेढ्रो मेहनशेफसी ॥ मुष्कोऽण्डकोशो वृषणः पृष्ठवंशाधरे त्रिकं ॥ ७६ ॥ पिचं

डकुक्षीजठरोदरंतुंदंस्तनौकुचौ॥ चूचुकंतुकुचाग्रंस्यान्ननाक्रोडंभुजांतरं॥७७॥उरोवत्संचवक्षश्चपृष्ठंतुचरमंतनोः॥स्कंधोभुजशि
रोंऽसोऽस्त्रीसंधीतस्यैवजत्रुणी॥७८॥बाहुमूलेउभेकक्षौपार्श्वमस्त्रीतयोरधः॥मध्यमंचावलग्नंचमध्योऽस्त्रीद्वौपरौहूयोः॥७९॥
भुजबाहुप्रवेष्टोदोःस्यात्कफोणिस्तुकूर्परः॥अस्योपरिप्रगंडःस्यात्प्रकोष्ठस्तस्यचाप्यधः॥८०॥मणिबंधादाकनिष्ठंकरस्यकरभोब
हिः॥पंचशाखःशयःपाणिस्तर्जनीस्यात्प्रदेशिनी॥८१॥अंगुल्यःकरशाखाःस्युःपुंस्यंगुष्ठःप्रदेशिनी॥मध्यमाऽनामिकाचापिकनि-
ष्ठाचेतिताःक्रमात्॥८२॥पुनर्भवःकररुहोनखोऽस्त्रीनखरोऽस्त्रियां॥प्रादेशतालगोकर्णास्तर्जन्यादियुतेतते॥८३॥अंगुष्ठे
सकनिष्ठेस्याद्वितस्तिर्द्वादशांगुलः॥पाणौचपेटप्रतलप्रहस्ताविस्तृतांगुलौ॥८४॥द्वौसंहतौसंहतलःप्रतलौवामदक्षिणौ॥पाणिर्निकु-
ब्जःप्रसृतिस्तौयुतावंजलिःपुमान्॥८५॥प्रकोष्ठेविस्तृतकरेहस्तोमुष्ट्यातुबद्धया॥सरत्निःस्यादरत्निस्तुनिष्कनिष्ठेनमुष्टिना
८६व्यामोबाह्वोःसकरयोस्ततयोस्तिर्यगंतरं॥ऊर्ध्वविस्तृतदोष्पाणिनृमानेपौरुषंत्रिषु॥८७॥कंठोगलोऽथग्रीवायांशिरोधिःकं-
धरेत्यपि॥कंबुग्रीवात्रिरेखासाऽवटुर्घाटाकृकाटिका॥८८॥वक्त्रास्येवदनंतुंडमाननंलपनंमुखं॥क्लीबेघ्राणंगंधवहाघोणा
नासाचनासिका॥८९॥ओष्ठाधरौतुरदनच्छदौदशनवाससी॥अधस्ताच्चिबुकंगंडौकपोलौतत्पराहनुः॥९०॥रदनादशनाद
तारदास्तालुतुकाकुदं॥रसज्ञारसनाजिह्वाप्रांताओष्ठस्यसृक्किणी॥९१॥ललाटमलिकंगोधिरूर्ध्वेदृग्भ्यांभ्रुवौस्त्रियौ॥कूर्चम-

स्त्रीभ्रुवोर्मध्यंतारकाऽक्ष्णःकनीनिका ॥९२॥ लोचनंनयनंनेत्रमीक्षणंचक्षुरक्षिणी ॥ दृग्दृष्टीचास्रुनेत्रांबुरोदनंचास्रमश्रुच ॥९३॥
अपांगौनेत्रयोरंतौकटाक्षोऽपांगदर्शने ॥ कर्णशब्दग्रहौश्रोत्रंश्रुतिःस्त्रीश्रवणंश्रवः ॥९४॥ उत्तमांगंशिरःशीर्षंमूर्धानामस्त- कां० २
कोऽस्त्रियां ॥ चिकुरःकुंतलोवालःकचःकेशःशिरोरुहः ॥९५॥ तद्वृंदेकैशिकंकैश्यमलकाश्चूर्णकुंतलाः ॥ तेललाटेभ्रमरकाःकाकप
क्षःशिखंडकः ॥९६॥ कबरीकेशवेशोऽथधम्मिल्लःसंयताःकचाः ॥ शिखाचूडाकेशपाशीव्रतिनस्तुसटाजटा ॥९७॥ वेणिःप्रवेणी
शीर्षण्यशिरस्यौविशदेकचे ॥ पाशःपक्षश्चहस्तश्चकलापार्थाःकचात्परे ॥९८॥ तनूरुहंरोमलोमतद्वृद्धौश्मश्रुपुंमुखे ॥ आकल्पवे
षौनेपथ्यंप्रतिकर्मप्रसाधनं ॥९९॥ दशैतेत्रिष्वलंकर्त्ताऽलंकरिष्णुश्चमंडितः ॥ प्रसाधितोऽलंकृतश्चभूषितश्चपरिष्कृतः ॥१००॥ वि
भ्राड्भ्राजिष्णुरोचिष्णूभूषणंस्यादलंक्रिया ॥ अलंकारस्त्वाभरणंपरिष्कारोविभूषणं ॥१०१॥ मंडनंचाथमुकुटंकिरीटंपुन्न
पुंसकं ॥ चूडामणिःशिरोरत्नंतरलोहारमध्यगः ॥२॥ बालपाश्यापारितथ्यापत्रपाश्याललाटिका ॥ कर्णिकातालपत्रंस्यात्कुंड
लंकर्णवेष्टनं ॥३॥ ग्रैवेयकंकंठभूषालंबनंस्याल्ललंतिका ॥ स्वर्णैःप्रालंबिकाऽथोरःसूत्रिकामौक्तिकैःकृता ॥४॥ हारोमुक्ता
वलीदेवच्छंदोऽसौशतयष्टिका ॥ हारभेदायष्टि भेदाद्गुच्छगुच्छार्द्धगोस्तनाः ॥५॥ अर्द्धहारोमाणवकएकावल्येकय २२
ष्टिका ॥ सैवनक्षत्रमालास्यात्सप्तविंशतिमौक्तिकैः ॥१०६॥ आवापकःपारिहार्यःकटकोवलयोऽस्त्रियां ॥ केयूरमंगदंतु

सं॰ ७ २४४

ल्येअंगुलीयकमूर्मिका ॥१०७॥ साक्षरांऽगुलमुद्रास्यात्कंकणंकरभूषणं ॥ स्त्रीकट्यांमेखलाकांचीसप्तकीरशनातथा ॥१०८॥ क्ली-
बेसारसनंचाथपुंस्कट्यांश्रृंखलंत्रिषु ॥ पादांगुलाकोटिर्मंजिरोऽनूपुरोऽस्त्रियां ॥१०९॥ हंसकःपादकटकः किंकिणीक्षुद्रघंटिका
॥ त्वक्फलकृमिरोमाणि वस्त्रयोनिर्दशत्रिषु ॥११०॥ वाल्कंक्षौमादिफालंतुकार्पासंबादरंचतत् ॥ कौशेयंकृमिकोशोत्थंराकवंमृग-
रोमजं ॥१११॥ अनाहतंनिष्प्रवाणितंत्रकंचनवांबरं ॥ तत्स्यादुद्गमनीयंयद्धौतयोर्वस्त्रयोर्युगं ॥१२॥ पत्रोर्णंधौतकौशेयंबहु-
मूल्यंमहाधनं ॥ क्षौमंदुकूलंस्याद्द्वेतुनिवीतंप्रावृतंत्रिषु ॥१३॥ स्त्रियांबहुत्वेवस्त्रस्यदशाःस्युर्वस्तयोर्द्वयोः ॥ दैर्घ्यमायाम-
आरोहःपरिणाहोविशालता ॥१४॥ पटच्चरंजीर्णवस्त्रंसमौनक्तककर्पटौ ॥ वस्त्रमाच्छादनंवासश्चैलंवसनमंशुकं ॥१५
सुचेलकःपटोस्त्रीस्याद्वराशिःस्थूलशाटकः ॥ निचोलःप्रच्छदपटःसमौरल्लककंबलौ ॥१६॥ अंतरीयोपसंव्यानपरिधानान्यधो-
ऽशुके ॥ द्वौप्रावारोत्तरासंगौसमौबृहतिकातथा ॥१७॥ संव्यानमुत्तरीयंचचोलःकूर्पासकोऽस्त्रियां ॥ नीशारःस्यात्प्रावरणेहि-
मानिलनिवारणे ॥१८॥ अर्धोरुकंवरस्त्रीणांस्याच्चंडातकमस्त्रियां ॥ स्यात्त्रिष्वाप्रपदीनंतत्प्राप्नोत्याप्रपदंहियत् ॥१९॥ अ-
स्त्रिवितानमुल्लोचोदूष्यादंवस्त्रवेश्मनि ॥ प्रतिसीराजवनिकास्यात्तिरस्करिणीचसा ॥२०॥ परिकर्मांगसंस्कारःस्यान्मार्ष्टिर्मार्ज-
नामृजा ॥ उद्वर्त्तनोत्सादनेद्वेसमेआप्लावआप्लवः ॥२१॥ स्नानंचर्चातु — चार्चिक्यंस्थासकोऽथप्रबोधनं ॥ अनुबोधःपत्र

अ·
२३

लेखापत्रांगुलिरिमेसमे॥२२॥तमालपत्रतिलकचित्रकाणिविशेषकं॥ द्वितीयंचतुरीयंचनास्त्रियामथकुंकुमं॥२३॥काश्मीरजन्माग्निशिखं
वरंबाल्हीकपीतने॥रक्तसंकोचपिशुनंधीरंलोहितचंदनं॥२४॥लाक्षाराक्षाजतुक्लीबेयावोऽलक्तोद्रुमामयः॥लवंगंदेवकुसुमंश्रीसंज्ञमथ
जायकं॥२५॥कालीयकंचकालानुसार्यंचाथसमार्थकं॥वंशिकागुरुराजार्हलोहंकृमिजजोंगकं॥कालागुर्वगुरुःस्यात्तुमंगल्यामल्लिगं-
धियत्॥यक्षधूपःसर्जरसोरालसर्वरसावपि॥२७॥बहुरूपोऽप्ययवृकधूपकृत्रिमधूपकौ॥तुरुष्कःपिंडकःसिल्होयावनोऽप्यथपाय
सः॥२८॥श्रीवासोवृकधूपोऽपिश्रीवेष्टसरलद्रवौ॥मृगनाभिर्मृगमदःकस्तूरीचाथकोलकं॥२९॥कंकोलकंकोशफलमथकर्पूरम-
स्त्रियां॥घनसारश्चंद्रसंज्ञःसिताभ्रोहिमवालुका॥३०॥गंधसारोमलयजोभद्रश्रीश्चंदनोऽस्त्रियां॥तैलपर्णिकगोशीर्षेहरिचंदनम
स्त्रियां॥३१॥तिलपर्णीतुपत्रांगंरंजनरक्तचंदनम्॥कुचंदनंचाथजातीकोशजातीफलेसमे॥कर्पूरागरुकस्तूरीकंकोलैर्यक्षकर्दमः॥गात्रानु
लेपनीवर्तिर्वर्णकंस्याद्विलेपनं॥३३॥चूर्णानिवासयोगाःस्युर्भावितंवासितंत्रिषु॥संस्कारोगंधमाल्याद्यैर्यस्यात्तदधिवासनं॥३४॥
माल्यंमालास्रजौमूर्ध्निकेशमध्येतुगर्भकः॥प्रभ्रष्टकंशिखालंबिपुरोन्यस्तंललामकं॥३५॥प्रालंबमृजुलंबिस्यात्कंठाद्वैकक्षिकंतुतत्॥य
त्तिर्यक्क्षिप्तमुरसिशिखास्वापीडशेखरौ॥३६॥रचनास्यात्परिस्यंदआभोगःपरिपूर्णता॥उपधानंतूपबर्हःशय्यायांशयनीयवत्॥३७॥श
यनमंचपर्यंकपल्यंकाःखट्वयासमाः॥ गेंदुकःकंदुकोदीपःप्रदीपःपीठमासनं॥३८॥समुद्गकःसंपुटकःप्रतिग्राहःपतद्ग्रहः॥ प्रसाधनीकंक-

तिकापिष्टातःपटवासकः॥ दर्पणेमुकुरादर्शौव्यजनंतालवृंतकं॥ ॥ ॥इतिमनुष्यवर्गः॥ ॥संततिर्गोत्रजननकुलान्यभिजनान्व
यौ॥ वंशोन्ववायःसंतानोवर्णाःस्युर्ब्राह्मणादयः॥१॥ विप्रक्षत्रियविट्शूद्राश्चातुर्वर्ण्यमितिस्मृतं॥राजबीजीराजवंश्योबीज्यस्तुकुल
संभवः॥२॥ महाकुलकुलीनार्यसभ्यसज्जनसाधवः॥ब्रह्मचारीगृहीवानप्रस्थोभिक्षुश्चतुष्टये॥३॥ आश्रमोऽस्त्रीद्विजात्यग्रजन्मभू
देववाडवाः॥विप्रश्चब्राह्मणोऽसौषट्कर्मायागादिभिर्वृतः॥४॥ विद्वान्विपश्चिद्दोषज्ञःसन्सुधीःकोविदोबुधः॥धीरोमनीषीज्ञःप्रा
ज्ञःसंख्यावान्पंडितःकविः॥५॥धीमान्सूरिःकृतीकृष्टिर्लब्धवर्णोविचक्षणः॥दूरदर्शीदीर्घदर्शीश्रोत्रियश्छांदसौसमौ॥ ॥मीमांसकोजै
मिनीयेवेदांतीब्रह्मवादिनि॥वैशेषिकेःस्यादौलूक्यःसौगतःशून्यवादिनि॥१॥नैय्यायिकस्त्वक्षपादःस्यात्स्याद्वादिकआर्हकः॥चार्वा-
कलोकायतिकोसत्कार्येसांख्यकापिलौ॥ उपाध्यायोऽध्यापकोथ्यायोथस्यान्निषेकादिकृद्गुरुः॥मंत्रव्याख्याकृदाचार्यआदेष्टात्वध्वरेव्र-
ती॥७॥ यष्टाचयजमानश्चससोमवतिदीक्षितः॥इज्याशीलोयायजूकोयज्वातुविधिनेष्टवान्॥८॥सगीष्पतीष्ट्यास्थपतिःसोमपीथी
तुसोमपाः॥सर्ववेदाःसयनेष्टोयागःसर्वस्वदक्षिणः॥९॥ अनूचानःप्रवचनेसांगेधीतीगुरोस्तुयः॥लब्धानुज्ञःसमावृत्तःसुत्वात्व-
भिषवेकृते॥१०॥ छात्रांतेवासिनोशिष्येशैक्षाःप्राथमकल्पिकाः॥एकब्रह्मव्रताचारामिथःसब्रह्मचारिणः॥११॥ सतीर्थ्यास्त्वेकगुर-
वश्चितवानग्निमग्निचित्॥पारंपर्योपदेशेस्यादैतिह्यमितिहाव्ययं॥१२॥ उपज्ञाज्ञानमाद्यंस्याज्ज्ञात्वारंभउपक्रमः॥यज्ञःसवो

वारदुरुप

अ ध्वरोयागःसप्ततंतुर्मखःक्रतुः॥१३॥पाठोहोमश्चातिथीनांसपर्यातर्पणंबलिःएतेपंचमहायज्ञाब्रह्मयज्ञादिनामकाः॥१४॥सम
२४ ज्यापरिषद्गोष्ठीसभासमितिसंसदः॥आस्थानीक्लीबमास्थानंस्त्रीनपुंसकयोःसदः॥१५॥प्राग्वंशःप्राग्हविर्गेहात्सदस्याविधि
दर्शिनः॥सभासदःसभास्ताराःसभ्याःसामाजिकाश्चते॥१६॥अध्वर्यूद्गातृहोतारोयजुःसामर्ग्विदःक्रमात्॥आग्नीध्राद्याधनैर्वा-
र्याऋत्विजोयाजकाश्चते॥१७॥वेदिःपरिष्कृताभूमिःसमेस्थंडिलचत्वरे॥चषालोयूपकटकःकुंबास्रुगहनावृतिः॥१८॥यूपाग्रं
तर्मनिर्मंथ्यदारुणित्वरणिर्द्वयोः॥दक्षिणाग्निर्गार्हपत्याहवनीयौत्रयोऽग्नयः॥१९॥अग्नित्रयमिदंत्रेताप्रणीतःसंस्कृतोऽनलः
समूह्यःपरिचाय्योपचाय्यावग्नौप्रयोगिणः॥२०॥योगार्हपत्यादानीयदक्षिणाग्निःप्रणीयते॥तस्मिन्नानाय्योऽथाग्नायीस्वा-
हाचहुतभुक्प्रिया॥२१॥ऋक्सामिधेनीधाय्याचयास्यादग्निसमिंधने॥गायत्रीप्रमुखंछंदोहव्यपाकेचरुःपुमान्॥२२॥आमि-
क्षासाशृतोष्णेयाक्षीरेस्याद्दधियोगतः॥धवित्रंव्यजनंतद्यद्रचितंमृगचर्मणा॥२३॥पृषदाज्यंसदध्याज्येपरमान्नंतुपायसं,हृ
व्यकव्येदेवपित्र्येअन्नेपात्रंस्रुवादिकं॥२४॥ध्रुवोपभृज्जुहूर्नातुस्रुवोभेदाःस्रुचःस्त्रियः॥उपाकृतःपशुरसौयोऽभिमंत्र्य
क्रतौहतः॥२५॥परंपराकंशमनंप्रोक्षणंचवधार्थकं॥वाच्यलिंगाःप्रमीतोपसंपन्नप्रोक्षिताहते॥२६॥सान्नाय्यंहविरग्नौतुहु-
तंत्रिषुवषट्कृतं॥दीक्षांतोऽवभृथोयज्ञेतत्कर्मार्हंतुयज्ञियं॥२७॥त्रिष्वथक्रतुकर्मेष्टंपूर्तंखातादिकर्मयत्॥अमृतंविघसो

यज्ञशेषभोजनशेषयोः ॥ २८ ॥ त्यागोविहापितंदानमुत्सर्जनेविसर्जने॥ विश्राणनंवितरणंस्पर्शनंप्रतिपादनं॥२९॥ प्रादेशनं
निर्वपणमपवर्जनमंहतिः॥ मृतार्थेतदहे दानंत्रिषुस्यादौर्ध्वदेहिकं ॥३०॥ पितृदानंनिवापःस्याच्छ्राद्धंतत्कर्मशास्त्रतः॥अन्वा-
हार्यंमासिकेंऽशोऽष्टमोऽन्हःकुतपोऽस्त्रियां॥३१॥ पर्येषणापरीष्टिश्चाऽन्वेषणाचगवेषणा॥ सनिस्त्वध्येषणायाच्ञाऽभिश-
स्तिर्याचनाऽर्थना॥३२॥ षट्तुत्रिष्वर्घ्यमर्घार्थेपाद्यंपादायवारिणि॥ क्रमादातिथ्यातिथेयेअतिथ्यर्थेऽत्रसाधुनि॥३३॥ स्युरावे-
शिकआगंतुरतिथिर्नागृहागते॥प्राघूर्णिकःप्राघूणकश्चाभ्युत्थानंतुगौरवं॥३४॥ पूजानमस्याऽपचितिःसपर्यार्चार्हणाः स-
माः॥वरिवस्यातुशुश्रूषापरिचर्याप्युपासना॥३५॥ व्रज्याऽटाऽस्यापर्यटनंचर्यात्वीर्यापथेस्थितिः॥ उपस्पर्शस्त्वाचमनमथमौ
नमभाषणं॥३६॥ "प्राचेतसश्चादिकविःस्यान्मैत्रावरुणिश्चसः॥वाल्मीकश्चाथगाधेयोविश्वामित्रश्चकौशिकाः॥१॥ व्यासोद्वैपा
यनःपाराशर्यःसत्यवतीसुतः॥"आनुपूर्वीस्त्रियांवाऽऽवृत्परिपाटीअनुक्रमः॥ पर्यायश्चातिपातस्तुस्यात्सर्ययउपात्ययः
३७॥ नियमोव्रतमस्त्रीतच्चोपवासादिपुण्यकं॥ औपवस्तंतूपवासोविवेकःपृथगात्मता॥३८॥स्याद्ब्रह्मवर्चसंवृत्ताध्ययनर्द्धिरथां
जलिः॥पाठेब्रह्मांजलिःपाठेविप्रुषोब्रह्मबिंदवः॥३९॥ ध्यानयोगासनेब्रह्मासनंकल्पेविधिक्रमौ॥ मुख्यःस्यात्प्रथमःकल्पोऽनुकल्प
स्ततोऽधमः॥४०॥ संस्कारपूर्वंग्रहणंस्यादुपाकरणंश्रुतेः॥समेतुपादग्रहणमभिवादनमित्युभे॥४१॥भिक्षुःपरिव्राट्कर्मंदीपाराश

अप्युमन

अ०
२५

र्यपिमस्करी ॥ तपस्वीतापसः पारिकांक्षीवाचंयमोमुनिः ॥ ४२ ॥ तपःक्लेशसहोदांतोवर्णिनोब्रह्मचारिणः ॥ ऋषयः सत्यवचसः
स्नातकस्त्वाप्लुतोव्रती ॥ ४३ ॥ येनिर्जितेंद्रियग्रामायतिनोयतयश्चते ॥ यः स्थंडिलेव्रतवशाच्छेतेस्थंडिलशाय्यसौ ॥ ४४ ॥ स्थांडि
लश्चाथविरजस्तमसः स्युर्द्वयातिगाः ॥ पवित्रः प्रयतः पूतः पाखंडाः सर्वलिंगिनः ॥ ४५ ॥ पालाशोदंडआषाढोव्रतेरांभस्तुवैणवः ॥
अस्त्रीकमंडलुः कुंडीव्रतिनांआसनंवृषी ॥ ४६ ॥ अजिनंचर्मकृत्तिः स्त्रीभैक्षंभिक्षाकदंबकं ॥ स्वाध्यायः स्याज्जपः सुत्याऽभिषवः सव
ननंचसा ॥ ४७ ॥ सर्वैनसामपध्वंसिजप्यंत्रिष्वघमर्षणं ॥ दर्शश्चपौर्णमासश्चयागौपक्षांतयोः पृथक् ॥ ४८ ॥ शरीरसाधनापेक्षंनित्यंय-
त्कर्मतद्यमः ॥ नियमस्तुसयत्कर्मनित्यमागंतुसाधनं ॥ ४९ ॥ "क्षौरंतुभद्राकरणंमुंडनंवपनंत्रिषु ॥" उपवीतंब्रह्मसूत्रंप्रोद्धृतेदक्षिणेकरे ॥
प्राचीनावीतमन्यस्मिन्निवीतंकंठलंबितं ॥ ५० ॥ अंगुल्यग्रेतीर्थंदैवंस्वल्पांगुल्योर्मूलेकायं ॥ मध्येऽगुष्ठांगुल्योः पित्र्यंमूलेत्वंगुष्ठस्यब्रा-
ह्मं ॥ ५१ ॥ स्याद्ब्रह्मभूयंब्रह्मत्वंब्रह्मसायुज्यमित्यपि ॥ देवभूयादिकंतद्वत्कृच्छ्रंसांतपनादिकं ॥ ५२ ॥ संन्यासवत्यनशनेपुमान्प्रा
योऽथवीरहा ॥ नष्टाग्निः कुहनालोभान्मिथ्येर्यापथकल्पना ॥ ५३ ॥ व्रात्यः संस्कारहीनः स्यादस्वाध्यायोनिराकृतिः ॥ धर्मध्वजीलिं
गवृत्तिरवकीर्णीक्षतव्रतः ॥ ५४ ॥ सुप्तेयस्मिन्नस्तमेतिसुप्तेयस्मिन्नुदेतिच ॥ अंशुमानभिनिर्मुक्ताभ्युदितौचयथाक्रमं ॥ ५५ ॥ प
रिवेत्ताऽनुजोऽनूढेज्येष्ठेदारपरिग्रहात् ॥ परिवित्तिस्तुज्यायान्विवाहोपयमौसमौ ॥ ५६ ॥ तथापरिणयोद्वाहोपयामाः पाणिपीडनं,

टि०१ त

व्यवायोग्राम्यधर्मोमैथुनंनिधुवनंरतं ॥५७॥ त्रिवर्गोधर्मकामार्थैश्चतुर्वर्गःसमोक्षकैः॥सबलैस्तैश्चतुर्भद्रंजन्याःस्निग्धावरस्य

ये॥५८॥ ॥इतिब्रह्मवर्गः॥ ॥मूर्धाभिषिक्तोराजन्योबाहुजःक्षत्रियोविराट्॥राजाराट्पार्थिवक्ष्माभृन्नृपभूपमहीक्षितः॥१॥

राजातुप्रणताशेषसामंतःस्यादधीश्वरः॥चक्रवर्त्तीसार्वभौमोनृपोऽन्योमंडलेश्वरः॥२॥येनेष्टंराजसूयेनमंडलस्येश्वरश्चयः॥

शास्तियश्चाज्ञयाराज्ञःससम्राडथराजकं॥३॥राजन्यकंचनृपतिक्षत्रियाणांगणेक्रमात्॥मंत्रीधीसचिवोऽमात्योऽन्यकर्मसचिवा

स्ततः॥४॥महामात्राःप्रधानानिपुरोधास्तुपुरोहितः॥द्रष्टरिव्यवहाराणांप्राड्विवाकाक्षदर्शकौ॥५॥प्रतीहारोद्वारपालद्वास्थद्वा

स्थितदर्शकाः॥रक्षिवर्गस्त्वनीकस्थोऽथाध्यक्षाधिकृतौसमौ॥६॥स्थायुकोऽधिकृतोग्रामेगोपोग्रामेषुभूरिषु॥भौरिकःकनका

ध्यक्षोरूप्याध्यक्षस्तुनैष्किकः॥७॥अंतःपुरेत्वधिकृतःस्यादंतर्वंशिकोजनः॥सौविदल्लाःकंचुकिनःस्थापत्याःसौविदाश्चते॥८॥षंडोवर्षी

वरस्तुल्यौसेवकार्थ्यनुजीविनः॥ विषयानंतरोराजाशत्रुर्मित्रमतःपरं॥९॥उदासीनःपरतरःपार्ष्णिग्राहस्तुपृष्ठतः॥रिपौवै

रिसपत्नारिद्विषद्द्वेषणदुर्हृदः॥द्विड्विपक्षाहितामित्रदस्युशात्रवशात्रवः॥अभिघातिपराराति प्रत्यर्थिपरिपंथिनः॥११॥वयस्यः

स्निग्धःसवयाअथमित्रंसखासुहृत्॥सख्यंसाप्तपदीनंस्यादनुरोधोऽनुवर्त्तनं॥१२॥यथार्हवर्णःप्रणिधिरपसर्पश्चरःस्पशः॥

चारश्चगुढपुरुषश्चाप्तप्रत्ययितौसमौ॥१३॥सांवत्सरोज्योतिषिकोदैवज्ञगणकावपि॥स्युर्मौहूर्त्तिकमौहूर्त्तज्ञानिकार्तांतिकाअपि

अ॰ मे॰ ३२

अ.
१६

१४॥ तांत्रिकोज्ञातसिद्धांतः सत्रीगृहपतिः समौ॥ लिपिकरोऽक्षरचणोऽक्षरचंचुश्चलेखके॥ १५॥ लिखिताक्षरसंस्थानेलिपि- कां.
र्लिबिरुभेस्त्रियौ॥ स्यात्संदेशहरोदूतोदूत्यंतद्भावकर्मणी॥ १६॥ अध्वनीनोऽध्वगोऽध्वन्यः पांथः पथिकइत्यपि॥ स्वाम्यमात्य २
सुहृत्कोशराष्ट्रदुर्गबलानिच॥ १७॥ राज्यांगानिप्रकृतयः पौराणांश्रेणयोऽपिच॥ संधिर्नाविग्रहोयानमासनंद्वैधमाश्रयः १८ षड्गुणाः
शक्तयस्तिस्रः प्रभावोत्साहमंत्रजाः॥ क्षयः स्थानंचवृद्धिश्चत्रिवर्गोनीतिवेदिनां॥ १९॥ सप्रतापः प्रभावश्चयत्तेजः कोशदंडज॥
सामदानेभेददंडावित्युपायचतुष्टयं॥ २०॥ साहसंतुदमोदंडः सामसांत्वमथोसमौ॥ भेदोपजापावुपधाधर्माद्यैर्यत्परीक्षणं॥ २१॥
पंचत्रिष्वषडक्षीणोयस्तृतीयाद्यगोचरः॥ विविक्तविजनच्छन्ननिःशलाकास्तथारहः॥ २२॥ रहश्चोपांशुचालिंगेरहस्यंतद्भवेत्त्रि
षु॥ समौविस्रंभविश्वासौभ्रेषोभ्रंशोयथोचितात्॥ २३॥ अभ्रेषन्यायकल्पास्तुदेशरूपंसमंजसं॥ युक्तमौपयिकंलभ्यंभजमा
नाभिनीतवत्॥ २४॥ न्याय्यंचत्रिषुषट्संप्रधारणातुसमर्थनं॥ अववादस्तुनिर्देशोनिदेशः शासनंचसः॥ २५॥ शिष्टिश्चाज्ञा
चसंस्थातुमर्यादाधारणास्थितिः॥ आगोऽपराधोमंतुश्चसमेतूद्दानबंधने॥ २६॥ द्विपाद्योद्विगुणोदंडोभागधेयः करोबलिः
॥ घट्टादिदेयंशुल्कोऽस्त्रीप्राभृतंतुप्रदेशनं॥ २७॥ उपायनमुपग्राह्यमुपहारस्तथोपदा॥ यौतकादितुयद्देयंसुदायोहरणंचतत् २८
२८॥ तत्कालस्तुतदात्वंस्यादुत्तरः कालआयतिः॥ सांदृष्टिकंफलंसद्यउदर्कः फलमुत्तरं॥ २९॥ अदृष्टंवन्हितोयादिदृष्टंस्वपरचक्र

ज॥महीभुजामहिभयंस्वपक्षप्रभवंभयं॥३०॥प्रक्रियात्वधिकारः स्याच्चामरंतुप्रकीर्णकं॥नृपासनंयत्तद्भद्रासनंसिंहासनंतुतत्॥
३१॥ हैमंछत्रंत्वातपत्रंराज्ञस्तुनृपलक्ष्मतत् ॥ भद्रकुंभः पूर्णकुंभोभृंगारःकनकालुका ॥३२॥निवेशःशिबिरंषंढेसज्जनंतूप
रक्षणं॥ हस्त्यश्वरथपादातंसेनांगंस्याच्चतुष्टयं ॥३३॥दंतीदंतावलोहस्तीद्विरदोऽनेकपोद्विपः॥ मतंगजोगजोनागःकुं-
जरोवारणःकरी ॥३४॥ इभःस्तंबेरमःपद्मीयूथनाथस्तुयूथपः॥मदोत्कटोमदकलःकलभःकरिशावकः॥३५॥प्रभिन्नोग-
र्जितोमत्तःसमावुद्वांतनिर्मदौ॥हस्तिकंगजताद्वृंदेकरिणीधेनुकावशा॥३६॥ गंडःकटोमदोदानंवमथुःकरशीकरः॥कुंभौ
तुपिंडौशिरसस्तयोर्मध्येविंदुःपुमान्॥३७॥ अवग्रहोललाटंस्यादीषिकात्वक्षिकूटकं॥ अपांगदेशोनिर्याणंकर्णमूलंतुचूलिका
३८॥अधःकुंभस्यबाहित्थंप्रतिमानमधोऽस्यात्॥आसनंस्कंधदेशःस्यात्पद्मकंबिंदुजालकं॥३९॥पार्श्वभागःपक्षभागोदंतभा-
गस्तुयोऽग्रतः॥द्वैपूर्वपश्चाज्जंघादिदेशौगात्रावरेक्रमात्॥४०॥तोत्रंवेणुकमालानंबंधस्तंभेऽथशृंखले॥अंदुकोनिगडोऽस्त्रीस्या
दंकुशोऽस्त्रीसृणिःस्त्रियां॥४१॥ दूष्याकक्ष्यावरत्रास्यात्कल्पनासज्जनासमे॥ प्रवेण्यास्तरणंवर्णःपरिस्तोमःकुथोद्वयो॥ ४२॥ वीतंत्व
सारहस्त्यश्ववारीतुगजबंधनी॥घोटकेवीतितुरगतुरंगाश्वतुरंगमाः॥४३॥वाजिवाहार्वगंधर्वहयसैंधवसप्तयः॥ आजानेयाःकुली
नाःस्युर्विनीताःसाधुवाहिनः ॥४४॥वनायुजाःपारसीकाःकांबोजाबाल्हिकाहयाः॥ययुरश्वोऽश्वमेधीयोजवनस्तुजवाधिकः॥४५

५ रुपा

अ॰
२७

स्थ्यः स्थौरी सितः कर्को रथ्यो वोढा रथस्य यः॥ बालः किशोरो वाम्यश्वा वडवा वाडवं गणे॥ ४६॥ त्रि पाश्वीनं यदश्वेन दिनेनैकेन गम्यते॥ कश्यं तु
मध्यमश्वानां हेषा ह्रेषा च निस्वनः॥ ४७॥ निगालस्तु गलोद्देशो वृंदे त्वश्वीयमाश्ववत्॥ आस्कंदितं धौरितकं रेचितं वल्गितं प्लुतं॥ ४८॥ गत
यो मूः पंच धारा घोणा तु प्रोथमस्त्रियां॥ कविका तु खलीनोऽस्त्री शफं क्लीबे खुरः पुमान्॥ ४९॥ पुच्छोऽस्त्री लूमलांगूले बालहस्तश्च वा-
लधिः॥ त्रिषूपावृत्तलुठितौ परावृत्ते मुहुर्भुवि॥ ५०॥ याने चक्रिणि युद्धार्थे शताङ्गः स्यंदनो रथः॥ असौ पुष्यरथश्चक्रयानं न समराय
यत्॥ ५१॥ कर्णीरथः प्रवहणं डयनं च समं त्रयं॥ क्लीबेऽनः शकटोऽस्त्री स्याद्गंत्री कंबलिवाह्यकं॥ ५२॥ शिविकायाप्ययानं स्याद्दो-
लाप्रेंखादिकास्त्रियां॥ उभौ तु द्वैपवैयाघ्रौ द्वीपिचर्मावृते रथे॥ ५३॥ पांडुकंबलसंवीतः स्यंदनः पांडुकंबली॥ रथे काम्बलवास्त्राद्याः
कंबलादिभिरावृते॥ ५४॥ त्रिषु द्वैपादयो रथ्या रथकट्या रथव्रजे॥ धूः स्त्री क्लीबे यानमुखं स्याद्रथांगमपस्करः॥ ५५॥ चक्रं रथांगं त-
स्यांते नेमिः स्त्री स्यात्प्रधिः पुमान्॥ पिंडिका नाभिरक्षाग्रकीलके तु द्वयोराणिः॥ ५६॥ रथगुप्तिर्वरूथो ना कूबरस्तु युगंधरः॥ अनुकर्षो-
दार्वधःस्थं प्रासंगो ना युगाद्युगः॥ ५७॥ सर्वं स्याद्वाहनं यानं युग्यं पत्रं च धोरणं॥ परंपरावाहनं यत्तद्वैनीतकमस्त्रियां॥ ५८॥ आधोरणा
हस्तिपका हस्त्यारोहा निषादिनः॥ नियंता प्राजिता यंता सूतः क्षत्ता च सारथिः॥ ५९॥ सव्येष्ठ दक्षिणस्थौ च संज्ञा रथकुटुंबिनः॥ रथिनः
स्यंदनारोहा अश्वारोहास्तु सादिनः॥ ६०॥ भटा योधाश्च योद्धारः सेनारक्षास्तु सैनिकाः॥ सेनायां समवेता ये सैन्यास्ते सैनिकाश्च ते॥ ६१

बलिनोयेसंहस्रेणसाहस्रास्तेसहस्रिणः॥ परिधिस्थःपरिचरःसेनानीर्वाहिनीपतिः॥६२॥ कंचुकोवारबाणोऽस्त्रीयत्तुमध्ये
सकंचुकाः॥बध्नंतितत्सारसनमधिकांगोऽथशीर्षकं॥६३॥ शीर्षण्यंचशिरस्त्रेऽथतनुत्रंवर्मदंशनं॥ उरश्छदःकंकटकोऽजगरः
कवचोऽस्त्रियां॥६४॥ आमुक्तःप्रतिमुक्तश्चपिनद्धश्चापिनद्धवत्॥सन्नद्धोवर्मितःसज्जोदंशितोव्यूढकंकटः॥६५॥ त्रिषामु-
क्ताद्योवर्मभृतांकावचिकंगणे॥पदातिपत्तिपदगपादातिकपदाजयः॥६६॥पद्गश्चपदिकश्चाऽथपादातंपत्तिसंहतिः॥शस्त्रा
जीवेकांडस्पृष्टायुधीयायुधिकाःसमाः॥६७॥ कृतहस्तःसुप्रयोगविशिखःकृतपुंखवत्॥अपराद्धपृषत्कोऽसौलक्ष्याद्यश्च्युतसा
यकः॥६८॥ धन्वीधनुष्मान्धानुष्कोनिषंग्यस्त्रीधनुर्धरः॥स्यात्कांडवांस्तुकांडीरःशाक्तीकःशक्तिहेतिकः॥६९॥याष्टीकपारश्व
धिकौयष्टिपार्श्वधहेतिकौ॥नैस्त्रिंशिकोऽसिहेतिःस्यात्समौप्रासिककौंतिकौ॥७०॥चर्मीफलकपाणिःस्यात्पताकीवैजयंति-
कः॥अनुप्लवःसहायश्चाऽनुचरोऽभिचरःसमाः॥७१॥ पुरोगाग्रेसरप्रष्ठाग्रतःसरपुरःसराः॥पुरोगमःपुरोगामीमंदगामीतुमं
थरः॥७२॥ जंघालोऽतिजवस्तुल्यौजंघाकरिकजांघिकौ॥ तरस्वीत्वरितोवेगीप्रजवीजवनोजवः॥७३॥जय्योयःशक्यतेजेतुंजे
योजेतव्यमात्रके॥ जैत्रस्तुजेतायोगच्छत्यलंविद्विषतःप्रति॥७४॥सोऽभ्यमित्र्योऽभ्यमित्रीयोऽप्यभ्यमित्रीणइत्यपि॥ऊर्जस्वलः
स्यादूर्जस्वीयऊर्जातिशयान्वितः॥७५॥ स्यादुरस्वानुरसिलोरथिनोरथिकोरथी॥कामंगाम्यनुकामीनोत्यंतीनस्तथा

अ·
२९

र्शी ॥७६॥ शूरोवीरश्चविक्रांतोजेताजिष्णुश्चजित्वरः॥ सांयुगीनोरणेसाधुः शस्त्राजीवादयस्त्रिषु॥७७॥ ध्वजिनीवाहिनीसेनापृ
तनाऽनीकिनीचमूः॥ वरूथिनीबलंसैन्यंचक्रंचानीकमस्त्रियां॥७८॥ व्यूहस्तुबलविन्यासोभेदादंडादयोयुधि॥ प्रत्यासारोव्यूहपा-
र्ष्णिः सैन्यपृष्ठेप्रतिग्रहः॥७९॥ एकेभैकरथात्र्यश्वापत्तिः पंचपदातिका॥ पत्त्यंगैस्त्रिगुणैः सर्वैः क्रमादाख्यायथोत्तरं॥८०॥ सेनामुखं
गुल्मगणौवाहिनीपृतनाचमूः॥ अनीकिनीदशानीकिन्यक्षौहिण्यथसंपदि॥८१॥ संपत्तिः श्रीश्चलक्ष्मीश्चविपत्त्यांविपदापदौ॥ आयु
धंतुप्रहरणंशस्त्रमस्त्रमथास्त्रियौ॥८२॥ धनुश्चापौधन्वशरासनकोदंडकार्मुकं॥ इष्वासोऽप्यथकर्णस्यकालपृष्ठंशरासनं॥८३॥ क-
पिध्वजस्यगांडीवगांडिवौपुन्नपुंसकौ॥ कोटिरस्याटनीगोधेतलेज्याघातवारणे॥८४॥ लस्तकस्तुधनुर्मध्यंमौर्वीज्याशिंजिनीगुणः
॥स्यात्प्रत्यालीढमालीढमित्यादिस्थानपंचकं॥८५॥ लक्षंलक्ष्यंशरव्यंचशराभ्यासउपासनं॥ पृषत्कबाणविशिखाअजिह्मगखगा
शुगाः॥८६॥ कलंबमार्गणशराः पत्रीरोपइषुर्द्वयोः॥ प्रक्ष्वेडनास्तुनाराचाः पक्षोवाजस्त्रिषूत्तरे॥८७॥ निरस्तः प्रहितेबाणेविषाक्तेदि-
ग्धलिप्तकौ॥ तूणोपासंगतूणीरनिषंगाइषुधिर्द्वयोः॥८८॥ तूण्यांखड्गेतुनिस्त्रिंशचंद्रहासासिरिष्टयः॥ कौक्षेयकोमंडलाग्रः करवालः
कृपाणवत्॥८९॥ त्सरुः खड्गादिमुष्टौस्यान्मेखलातन्निबंधनं॥ फलकोऽस्त्रीफलंचर्मसंग्रहोमुष्टिरस्ययः॥९०॥ द्रुघणोमुद्गरघनौस्या-
दीलीकरवालिका॥ भिंदिपालः सृगस्तुल्यौपरिघः परिघातिनः॥९१॥ द्वयोःकुठारः स्वधितिः परशुश्चपरश्वधः॥ स्याच्छस्त्रीचासिपुत्रीचछुरि-

काचासिधेनुका ॥ ९२ ॥ वा पुंसि शल्यं शंकुर्ना सर्वला तोमरोऽस्त्रियां ॥ प्रासस्तु कुंतः कोणस्तु स्त्रियः पाल्यश्रिकोटयः ॥ ९३ ॥ सर्वाभि-
सारः सर्वौघः सर्वसन्नहनार्थकः ॥ लोहाभिसारोऽस्त्रभृतां राज्ञां नीराजनाविधिः ॥ ९४ ॥ यत्सेनयाभिगमनमरौ तदभिषेणनं ॥ यात्राव्र
ज्याऽभिनिर्याणं प्रस्थानं गमनं गमः ॥ ९५ ॥ स्यादासारः प्रसरणं प्रचक्रं चलितार्थकं ॥ अहितान्प्रत्यभीतस्य रणे यानमभिक्रमः ॥ ९६ ॥ वै
तालिका बोधकराश्चाक्रिका घांटिकार्थकाः ॥ स्युर्मागधास्तु मगधा बंदिनः स्तुतिपाठकाः ॥ ९७ ॥ संशप्तकास्तु समयात्संग्रामादनिवर्त्ति-
नः ॥ रेणुर्द्वयोः स्त्रियां धूलिः पांसुर्ना न द्वयो रजः ॥ ९८ ॥ चूर्णे क्षोदः समुत्पिंजपिंजलौ भृशमाकुले ॥ पताका वैजयंती स्यात्केतनं ध्वजमस्त्रियां
९९ ॥ सा वीराशंसनं युद्धभूमिर्यातिभयप्रदा ॥ अहंपूर्वमहंपूर्वमहंपूर्वमित्यहंपूर्विका स्त्रियां ॥ १०० ॥ आहोपुरुषिका दर्पाद्या स्यात्संभावनात्मनि
॥ अहमहमिका तु सा स्यात्परस्परं यो भवत्यहंकारः ॥ १ ॥ द्रविणं तरः सहो बलशौर्याणि स्थाम शुष्मं च ॥ शक्तिः पराक्रमः प्राणो विक्रमस्त्व
तिशक्तिता ॥ २ ॥ वीरपानं तु यत्पानं वृत्ते भाविनि वा रणे ॥ युद्धमायोधनं जन्यं प्रधनं प्रविदारणं ॥ ३ ॥ मृधमास्कंदनं संख्यं समीकं सा
पराधिकं ॥ अस्त्रियां समरानीकरणाः कलहविग्रहौ ॥ ४ ॥ संप्रहाराभिसंपातकलिसंस्फोटसंयुगाः ॥ अभ्यामर्दसमाघातसंग्रामा
भ्यागमाहवाः ॥ ५ ॥ समुदायः स्त्रियः संयत्समित्याजिसमिद्युधः ॥ नियुद्धं बाहुयुद्धेऽथ तुमुलं रणसंकुले ॥ ६ ॥ क्ष्वेडा तु सिंहनादः स्या
त्करिणां घटना घटा ॥ क्रंदनं योधसंरावो बृंहितं करिगर्जितं ॥ ७ ॥ विस्फारो धनुषः स्वानः पटहाडंबरौ समौ ॥ प्रसभं तु बलात्कारो हठोऽथ

नारसिंह

अ॰ १९

स्खलितंछलं ॥८॥ अजन्यंक्लीबमुत्पातउपसर्गःसमंत्रयं ॥ मूर्छातुकश्मलंमोहोऽप्यवमर्दस्तुपीडनं ॥९॥ अभ्यवस्कंदनंत्वभ्यासादनं कां॰
विजयोजयः ॥ वैरशुद्धिःप्रतीकारोवैरनिर्यातनंचसा ॥१०॥ प्रद्रावोद्रावसंद्रावसंदावाविद्रवोद्रवः ॥ अपक्रमोऽपयानंचरणेभंगःपरा- २
जयः ॥११॥ पराजितपराभूतौत्रिषुनष्टतिरोहितौ ॥ प्रमापणंनिबर्हणंनिकारणंविशारणं ॥१२॥ प्रवासनंपरासनंनिषूदनंनिहिंसनं,निर्वा-
सनंसंज्ञपनंनिर्ग्रंथनमपासनम् ॥१३॥ निस्तर्हणंनिहननंक्षणनंपरिवर्जनं ॥ निर्वापणंविशसनंमारणंप्रतिघातनं ॥१४॥ उद्वासनप्र-
मथनक्रथनोज्जासनानिच ॥ आलंभपिंजविशरघातोन्माथवधाअपि ॥१५॥ स्यात्पंचतकालधर्मोदिष्टांतःप्रलयोऽत्ययः ॥ अंतोनाशो
द्वयोर्मृत्युर्मरणंनिधनोऽस्त्रियां ॥१६॥ परासुप्राप्तपंचत्वपरेतप्रेतसंस्थिताः ॥ मृतप्रमीतौत्रिष्वेतेचिताचित्याचितिःस्त्रियां ॥१७
कबंधोऽस्त्रीक्रियायुक्तमपमूर्धकलेवरं ॥ श्मशानंस्यात्पितृवनंकुणपःशवमस्त्रियां ॥१८॥ प्रग्रहोपग्रहौबंद्यांकारास्याद्बंध
नालये ॥ पुंसिभूम्न्यसवःप्राणाश्चैवंजीवोऽसुधारणं ॥१९॥ आयुर्जीवितकालोनाजीवातुर्जीवनौषधं ॥ ॥इतिक्षत्रियवर्गः॥
ऊरव्याऊरुजाअर्यावैश्याभूमिस्पृशोविशः ॥ आजीवोजीविकावार्तावृत्तिर्वर्तनजीवने ॥१॥ स्त्रियांकृषिःपाशुपाल्यंवाणिज्यंचेति
वृत्तयः ॥ सेवाश्ववृत्तिरनृतंकृषिरुंछशिलंत्वृतं ॥२॥ द्वेयाचितायाचितयोर्यथासंख्यंमृतामृते ॥ सत्यानृतंवाणिज्यभावःस्यादृणंपर्युद- ३८
चनं ॥३॥ उद्धारोऽर्थप्रयोगस्तुकुसीदंवृद्धिजीविका ॥ याच्ञयाप्तंयाचितकंनिमयादापमित्यकं ॥४॥ उत्तमर्णाधमर्णौद्वौप्रयोक्तृग्रा

हकोक्रमात्॥ कुसीदिकोवार्द्धुषिकोवृद्ध्याजीवश्चवार्धुषिः॥५॥ क्षेत्राजीवः कर्षकश्चकृषिकश्चकृषीवलः॥ क्षेत्रंव्रैहेयशालेयं
व्रीहिशाल्युद्भवोचितं॥६॥ यव्यंयवक्यंषष्टिक्यंयवादिभवनंहियत्॥तिल्यंतैलीनवन्माषोमाणुभंगाद्विरूपता॥७॥मौद्गीन-
कौद्रवीणादिशेषधान्योद्भवक्षमं॥ "शाकक्षेत्रादिकेशाकशाकटंशाकशाकिनं॥" बीजाकृतंतूप्तकृष्टेसीत्यंकृष्टंचहल्यवत्
८॥त्रिगुणाकृतंतृतीयाकृतंत्रिहल्यंत्रिसीत्यमपितस्मिन्॥ द्विगुणाकृतेतुसर्वंपूर्वंशबाकृतमपीह॥९॥ द्रोणाढकादिवापादौ अमृत
द्रौणिकाढकिकादयः॥ खारीवापस्तुखारीकउत्तमर्णादयस्त्रिषु॥१०॥ पुंनपुंसकयोर्वप्रः केदारः क्षेत्रमस्यतु॥ कैदारकंस्या
कैदार्यंक्षेत्रंकैदारिकंगणे॥११॥लोष्टानिलेष्टवःपुंसिकोटिशोलोष्टभेदनः॥प्राजनंतोदनंतोत्रंखनित्रमवदारणे॥१२॥दात्रंल-
वित्रमाबंधोयोत्रंयोक्त्रमथोफलं॥निरीशंकुटकंफालःकृषकोलांगलंहलं॥१३॥गोदारणंचसीरोऽथशम्यास्त्रीयुगकीलकः॥ई
षालांगलदंडःस्यात्सीतालांगलपद्धतिः॥१४॥पुंसिमेधिःखलेदारुन्यस्तंयत्पशुबंधने॥आशुर्व्रीहिःपाटलःस्याच्छितशूकयवौ
समौ॥१५॥तोक्मस्तुतत्रहरितेकलायस्तुसतीनकः॥हरेणुरेणुकौचास्मिन्कोरदूषस्तुकोद्रवः॥१६॥मंगल्यकोमसूरोऽथमकु
ष्टकमयुष्टकौ॥वनमुद्गेसर्षपेतुद्वौतंतुभकदंबकौ॥१७॥सिद्धार्थस्त्वेषधवलोगोधूमःसुमनःसमौ॥स्याद्यावकस्तुकल्माषश्चणको
हरिमंथकः॥१८॥द्वौतिलेतिलपेजश्चतिलपिंजश्चनिष्फले॥क्षवःक्षुताभिजननोराजिकाकृष्णिकाऽऽसुरी॥१९॥स्त्रियौकंगुप्रि-

अ· यंगूद्दे अतसीस्यादुमाक्षुमा ॥ मातुलानीतुभंगायांव्रीहिभेदस्त्वणुः पुमान् ॥ २०॥ किंशारुःसस्यशूकंस्यात्कणिशंसस्यमंजरी॥ धान्यंव्री कां·
३० हिःस्तंबकरिःस्तंबोगुच्छस्तृणादिनः ॥२१॥ नाडीनालंचकांडोऽस्यपलालोऽस्यपलालोऽस्त्रीसनिष्फलः ॥ कडंगरोबुसंक्लीबेधान्यत्वचि २
तुषःपुमान् ॥२२॥ शूकोऽस्त्रीश्लक्ष्णतीक्ष्णाग्रेशमीशिंबात्रिषूत्तरे ॥ ऋद्धमावसितंधान्यंपूतंतुबहुलीकृतं ॥ २३ ॥ माषादयः
शमीधान्येशूकधान्येयवादयः ॥ शालयः कलमाद्याश्चषष्टिकाद्याश्चपुंस्यमी ॥२४॥ तृणधान्यानिनीवाराःस्त्रीगवेधुगव
धुका॥ अयोग्रंमुसलोऽस्त्रीस्यादुदूखलमुलूखलं ॥२५॥ प्रस्फोटनंशूर्पमस्त्रीचालनीतितउः पुमान् ॥ स्यूतप्रसेवौकंडोलपिटौ
कटकिलिंजकौ॥ २६॥ समानौरसवत्यांतुपाकस्थानमहानसे ॥ पौरोगवस्तदध्यक्षःसूपकारास्तुबल्लवाः॥२७॥ आरालिकाआंधसि
काःसूदाऔदनिकागुणाः॥ आपूपिकःकांदविकोभक्ष्यकारइमेत्रिषु ॥२८॥ अश्मंतमुद्धानमधिश्रयणीचुल्लिरंतिका॥ अंगारधा
निकांगारशकट्यपिहसंत्यपि ॥२९॥ हसन्यप्यथनस्त्रीस्यादंगारोऽलातमुल्मुकं॥ क्लीबेंऽबरीषंभ्राष्ट्रोनाकंदुर्वास्वेदनीस्त्रियां॥३०
अलंजरःस्यान्मणिकःकर्कर्यालुगलंतिका॥ पिठरःस्थाल्युखाकुंडंकलशस्तुत्रिषुद्वयोः॥३१॥ घटःकुटनिपावस्त्रीशरावोवर्द्धमान
कः॥ ऋजीषंपिष्टपचनंकंसोऽस्त्रीपानभाजनं ॥३२॥ कुतूःकृत्तेःस्नेहपात्रंसैवाल्पाकुतुपःपुमान् ॥ सर्वमावपनंभांडंपात्राम ३०
त्रंचभाजनं ॥३३॥ दर्विःकंबिःखजाकाचस्यात्तर्दूर्दारुहस्तकः॥ अस्त्रीशाकंहरितकंशिग्रुरस्यतुनाडिका॥३४॥ कलंबश्चकडंब-

श्च वेषवार उपस्करः ॥ तिंतिडीकं च चुक्रं च वृक्षाम्लमथ वेल्लजं ॥ ३५ ॥ मरीचं कोलकं कृष्णमूषणं धर्मपत्तनं ॥ जीरको जरणोऽजाजी कणा
कृष्णे तु जीरके ॥ ३६ ॥ सुषवी कारवी पृथ्वी पृथुः कालोपकुंचिका ॥ आर्द्रकं शृंगबेरं स्यादथ छत्रा वितुन्नकं ॥ ३७ ॥ कुस्तुंबरु च धान्याकमथ
शुंठी महौषधं ॥ स्त्रीनपुंसकयोर्विश्वं नागरं विश्वभेषजं ॥ ३८ ॥ आरनालकसौवीरकुल्माषाभिषुतानि च ॥ अवंतिसोमधान्याम्लकुं-
जलानि च कांजिके ॥ ३९ ॥ सहस्रवेधि जतुकं बाह्लिकं हिंगु रामठं ॥ तत्पत्री कारवी पृथ्वी बाष्पिका कबरी पृथुः ॥ ४० ॥ निशाख्या कांचनी
पीता हरिद्रा वरवर्णिनी ॥ सामुद्रं यत्तु लवणमक्षीवं वशिरं च तत् ॥ ४१ ॥ सैंधवोऽस्त्री शीतशिवं माणिमंथं च सिंधुजे ॥ रौमकं वसुकं पा- अ ना
क्यं बिडं च कृतके द्वयं ॥ ४२ ॥ सौवर्चलेऽक्षरुचके तिलकं तत्र मेचके ॥ मत्स्यंडी फाणितं खंडविकारः शर्करा सिता ॥ ४३ ॥ कूर्चिकाक्षी
रविकृतिः स्याद्रसाला तु मार्जिता ॥ स्यात्तेमनं तु निष्ठानं त्रिलिंगा वासिता वधेः ॥ ४४ ॥ शूलाकृतं भटित्रं स्याच्छूल्यमुख्यं तु पेठरं ॥ प्रणीत
मुपसंपन्नं प्रयस्तं स्यात्सुसंस्कृतं ॥ ४५ ॥ स्यात्पिच्छिलं तु विजिलं संमृष्टं शोधितं समे ॥ चिक्कणं मसृणं स्निग्धं तुल्ये भावितवासिते
४६ ॥ आपक्वं पौलिरभ्यूषो लाजाः पुंभूम्नि चाक्षताः ॥ पृथुकः स्याच्चिपिटको धाना भ्रष्टयवे स्त्रियः ॥ ४७ ॥ पूपोऽपूपः पिष्टकः स्यात
करंभो दधिसक्तवः ॥ भिःसा स्त्री भक्तमंधोन्नमोदनोऽस्त्री स दीदिविः ॥ ४८ ॥ भिःसटा दग्धिका सर्वरसाग्रे मंडमस्त्रियां ॥ मासरा-
चामनिस्रावा मंडे भक्तसमुद्भवे ॥ ४९ ॥ यवागूरुष्णिका श्राणा विलेपी तरला च सा ॥ "म्रक्षणाभ्यंजने तैलं कृसरस्तु तिलौदनः ॥

व्यांत्रिषुगवांसर्वंगोविट्गोमयमस्त्रियां॥५०॥तत्तुशुष्कंकरीषोऽस्त्रीदुग्धंक्षीरंपयःसमं॥पयस्यमाज्यदध्यादिद्रप्संदधिघनेतरत्॥
५१॥घृतमाज्यंहविःसर्पिर्नवनीतंनवोद्धृतं॥तत्तुहैयंगवीनंयत्ह्योगोदोहोद्भवंघृतं॥५२॥दंडाहतंकालशेयमरिष्टमपिगोरसः॥त
क्रंह्युदश्विन्मथितंपादांब्वर्द्धांबुनिर्जलं॥५३॥मंडंदधिभवंमस्तुपीयूषोऽभिनवंपयः॥आशनायाबुभुक्षाक्षुद्ग्रासस्तुकवलःपुमा
न्॥५४॥सपीतिःस्त्रीतुल्यपानंसग्धिःस्त्रीसहभोजनं॥उदन्यातुपिपासातृट्तर्षोजग्धिस्तुभोजनं॥५५॥जेमनंलेहआहारो-
निघासोन्यादइत्यपि॥सौहित्यंतर्पणंतृप्तिःफेलाभुक्तसमुज्झितं॥५६॥कामंप्रकामंपर्याप्तंनिकामेष्टंयथेप्सितं॥गोपेगोपालगोसं
ख्यगोधुगाभीरबल्लवाः॥५७॥गोमहिष्यादिकंपादबंधनंद्वौगवीश्वरे॥गोमान्गोमीगोकुलंतुगोधनंस्याद्गवांव्रजे॥५८॥त्रिष्वाशितं
गवीनंतद्गावोयत्राशिताःपुरा॥उक्षाभद्रोबलीवर्दऋषभोवृषभोवृषः॥५९॥अनड्वान्सौरभेयोगौरुक्ष्णांसंहतिरौक्षकं॥गव्यागो
त्रागवांवत्सधेन्वोर्वात्सकधैनुके॥६०॥वृषोमहान्महोक्षःस्याद्वृद्धोक्षस्तुजरद्गवः॥उत्पन्नउक्षाजातोक्षःसद्योजातस्तुतर्णकः॥६१
शकृत्करिस्तुवत्सःस्याद्दम्यवत्सतरौसमौ॥आर्षभ्यःषंडतायोग्यःषंडोगोपतिरिट्चरः॥६२॥स्कंधदेशेत्वस्यवहःसास्नातुगलकं
बलः॥स्यान्नस्तितस्तुनस्योतःप्रष्ठवाड्युगपार्श्वगः॥६३॥युगादीनांतुवोढारोयुग्यप्रासंग्यशाकटाः॥खनतितेनतद्वोढाऽस्येदं
हालिकसैरिकौ॥६४॥धूर्वहेधूर्यधौरेयधुरीणाःसधुरंधराः॥उभावेकधुरीणैकधुरावेकधुरावहे॥६५॥सतुसर्वधुरीणःस्याद्यो-

वैसर्वधुरावहः ॥ माहेयीसौरभेयीगौरुस्राप्रमातावशृंगिणी ॥ ६६ ॥ अर्जुन्यघ्न्यारोहिणीस्यादुत्तमागोषुनैचिकी ॥ वर्णादिभेदात्सं
ज्ञाः स्युः शबलीधवलादयः ॥ ६७ ॥ द्विहायनीद्वि वर्षागौरेकाब्दात्वेकहायनी ॥ चतुरब्दाचतुर्हायण्येवंत्र्यब्दात्रिहायणी ॥ ६८ ॥
वशावंध्यावतोकातुस्रवद्गर्भाऽथसंधिनी ॥ आक्रांतावृषभेणाथवेहद्गर्भोपघातिनी ॥ ६९ ॥ काल्योपसर्याप्रजनेप्रष्ठौहीबालगर्भि
णी ॥ स्यादचंडीतुसुकराबहुसूतिःपरेष्टुका ॥ ७० ॥ चिरप्रसूताबष्कयणीधेनुःस्यान्नवसूतिका ॥ सुव्रतासुखसंदोह्यापीनोध्नी
पीवरस्तनी ॥ ७१ ॥ द्रोणक्षीराद्रोणदुग्धाधेनुष्याबंधकेस्थिता ॥ समांसमीनासायैवप्रतिवर्षप्रसूयते ॥ ७२ ॥ ऊधस्तुक्लीबमापी
नंसमौशिवककीलकौ ॥ नपुंसीदामसंदानंपशुरज्जुस्तुदामनी ॥ ७३ ॥ वैशाखमंथमंथानमंथानोमंथदंडके ॥ कुठरोदंडविष्कंभोमं
थनीगर्गरीसमे ॥ ७४ ॥ उष्ट्रेक्रमेलकमयमहांगाःकरभःशिशुः ॥ करभाःस्युःशृंखलकादारवैःपादबंधनैः ॥ ७५ ॥ अजाछागी
शुभच्छागबस्तच्छगलकाअजे ॥ मेढ्रोरभ्रोरणोर्णायुमेषवृष्णयएडके ॥ ७६ ॥ उष्ट्रोरभ्राजवृंदेस्यादौष्ट्रकौरभ्रकाजकं ॥ चक्रीवंत
स्तुबालेयारासभागर्दभाःखराः ॥ ७७ ॥ वैदेहकःसार्थवाहोनैगमोवाणिजोवणिक् ॥ पण्याजीवोह्यापणिकःक्रयविक्रयिकश्चसः
॥ विक्रेतास्याद्विक्रयिकाःक्रायिकक्रयिकौसमौ ॥ वाणिज्यंतुवणिज्यास्यान्मूल्यंवस्नोऽप्यवक्रयः ॥ ७९ ॥ नीवीपरिपणोमूलधनं
लाभोऽधिकंफलं ॥ परिदानंपरीवर्त्तोनैमेयनिमयावपि ॥ ८० ॥ पुमानुपनिधिर्न्यासःप्रतिदानंतदर्पणं ॥ क्रयेप्रसारितंक्रय्यं

अ यंक्रेतव्यमात्रके ॥ ८१॥ विक्रयंपणितव्यंचपण्यंक्रय्यादयस्त्रिषु ॥ क्लीबेसत्यापनंसत्यंकारःसत्याकृतिःस्त्रियां ॥ ८२॥ विपणोविक्र
३२ यःसंख्याःसंख्येयेत्वादशास्त्रिषु ॥ विंशत्याद्याःसदैकत्वेसर्वाःसंख्येयसंख्ययोः ॥ ८३॥ संख्यार्थेद्विबहुत्वेस्तस्तासुचानवतेःस्त्रि
यः ॥ पंक्तेःशतसहस्रादिक्रमाद्दशगुणोत्तरं ॥ ८४॥ यौतवंद्रुवयंपाय्यमितिमानार्थकंत्रयं ॥ मानंतुलांऽगुलिप्रस्थैर्गुंजाःपंचाद्यमा
षकः ॥ ८५॥ तेषोडशाक्षःकर्षोऽस्त्रीपलंकर्षचतुष्टयं ॥ सुवर्णबिस्तौहेम्नोऽक्षेकुरुबिस्तस्तत्पले ॥ ८६॥ तुलास्त्रियांपलशतंभारः
स्याद्विंशतिस्तुलाः ॥ आचितोदशभाराःस्युःशाकटोभारआचितः ॥ ८७॥ कार्षापणःकार्षिकःस्यात्कार्षिकेताम्रिकेपणः ॥ अस्त्रियामाढ
कद्रोणौखारीवाहोनिकुंचकः ॥ ८८॥ कुंडवःप्रस्थइत्याद्याःपरिमाणार्थकाःपृथक् ॥ पादस्तुरीयोभागःस्याद्दंशभागौतुवंटके ॥ ८९॥
द्रव्यंवित्तंस्यापतेयंरिक्थमृक्थधनंवसु ॥ हिरण्यंद्रविणंद्युम्नमर्थरैविभवाअपि ॥ ९०॥ स्यात्कोशश्चहिरण्यंचहेमरूप्येकृताकृते।
ताभ्यांयदन्यत्तत्कुप्यंरूप्यंतद्द्वयमाहतं ॥ ९१॥ गारुत्मतंमरकतमश्मगर्भोहरिन्मणिः ॥ शोणरत्नंलोहितकःपद्मरागोऽथमौ
क्तिकं ॥ ९२॥ मुक्ताऽथविद्रुमःपुंसिप्रवालंपुन्नपुंसकं ॥ रत्नंमणिर्द्वयोरश्मजातौमुक्तादिकेऽपिच ॥ ९३॥ स्वर्णंसुवर्णंकनकं
हिरण्यंहेमहाटकं ॥ तपनीयंशातकुंभंगांगेयंभर्मकर्बुरं ॥ ९४॥ चामीकरंजातरूपंमहारजतकांचने ॥ रुक्मंकार्तस्वरंजांबूनद
मष्टापदोऽस्त्रियां ॥ ९५॥ अलंकारसुवर्णंयच्छृंगीकनकमित्यदः ॥ दुर्वर्णंरजतंरूप्यंखर्जूरंश्वेतमित्यपि ॥ ९६॥ रीतिःस्त्रिया-

मारकूटोनस्त्रियामथताम्रकं॥शुल्बंम्लेच्छमुखंद्व्यष्टवरिष्ठोदुंबराणिच॥९७॥लोहोऽस्त्रीशस्त्रंतीक्ष्णंपिंडंकालायसायसी॥अश्म
सारोऽथमंडूरंसिंहाणमपितन्मले॥९८॥सर्वंचतैजसंलोहंविकारस्त्वयसःकुशी॥क्षारःकाचोऽथचपलोरसःसूतश्चपारदे॥९९॥
गवलंमाहिषंशृंगमभ्रकंगिरिजामले॥स्रोतोंजनंतुसौवीरंकापोतांजनयामुने॥१००॥तुत्थांजनंशिखिग्रीवंवितुन्नकमयूरके
॥कर्परीदार्विकाक्वाथोद्भवंतुत्थंरसांजनं॥१०१॥रसगर्भंतार्क्ष्यशैलंगंधाश्मनितुगंधिकः॥सौगंधिकश्चचक्षुष्याकुलाल्यौतुकु
लत्थिका॥२॥रीतिपुष्पंपुष्पकेतुपुष्पकंकुसुमांजनं॥पिंजरंपीतनंतालमालंचहरितालके॥३॥गैरेयमर्थ्यंगिरिजमश्मजंच-
शिलाजतु॥बोलगंधरसप्राणपिंडगोपरसाःसमाः॥४॥डिंडीरोऽब्धिकफःफेनःसिंदूरंनागसंभवं॥नागसीसकयोगेष्टवप्रा-
णित्रपुपिच्चटं॥५॥रंगवंगेअथपिचुस्तूलोऽथकमलोत्तरं॥स्यात्कुसुंभंवन्हिशिखंमहारजनमित्यपि॥६॥मेषकंबलऊर्णायुः
शशोर्णंशशलोमनि॥मधुक्षौद्रंमाक्षिकादिमधूच्छिष्टंतुसिक्थकं॥७॥मनःशिलामनोगुप्तामनोव्हानागजिव्हिका॥नैपालीकुन
टीगोलायवक्षारोयवाग्रजः॥८॥पाक्योऽथसर्जिकाक्षारःकापोताःसुखवर्चकः॥सौवर्चलंस्याद्रुचकंत्वक्षीरीवंशरोचना॥९॥
शिग्रुजंश्वेतमरिचंमोरटंमूलमैक्षवं॥ग्रंथिकंपिप्पलीमूलंचटिकाशिरइत्यपि॥१०॥गोलोमीभूतकेशोनापत्रांगंरक्तचंदनं॥त्रि
कटुत्र्यूषणंव्योषंत्रिफलातुफलत्रिकं॥१११॥ ॥इतिवैश्यवर्गः॥ ॥शूद्राश्चावरवर्णाश्चवृषलाश्चजघन्यजाः॥आचंडाला

द्रव्ये

अ· संकीर्णा अंबष्ठकरणादयः॥ १ ॥ शूद्राविशोस्तुकरणोंऽबष्ठोवैश्याद्विजन्मनोः॥ शूद्राक्षत्रियवैश्योरुग्रोमागधःक्षत्रियाविशोः॥ २॥
३२ माहिष्योऽर्याक्षत्रिययोःक्षत्ताऽर्याशूद्रयोःसुतः॥ब्राह्मण्यांक्षत्रियात्सूतस्तस्यांवैदेहकोविशः॥ ३॥ रथकारस्तुमाहिष्यात्कर
ण्यायस्यसंभवः॥स्याच्चंडालस्तुजनितोब्राह्मण्यांवृषलेनयः॥ ४ ॥ कारुःशिल्पीसंहतैस्तैर्द्वयोःश्रेणिःसजातिभिः॥कुलकः
स्यात्कुलश्रेष्ठीमालाकारस्तुमालिकः॥ ५॥ कुंभकारःकुलालःस्यात्पलगंडस्तुलेपकः॥ तंतुवायःकुविंदःस्यात्तुन्नवायस्तुसौचि-
कः॥ ६॥रंगाजीवश्चित्रकरःशस्त्रमार्जोऽसिधावकः॥ पादुकृच्चर्मकारःस्याद्व्योकारोलोहकारकः॥ ७॥ नाडिंधमःस्वर्णकारः
कलादोरुक्मकारकः;स्याच्छांखिकःकांबविकःशौल्बिकस्ताम्रकुट्टकः ॥ ८ ॥ तक्षातुवर्द्धकिस्त्वष्टारथकारस्तुकाष्ठतट्॥ग्रामाधी
नोग्रामतक्षःकौटतक्षोऽनधीनकः॥ ९॥ क्षुरीमुंडीदिवाकीर्त्तिनापितांतावसायिनः॥ निर्णेजकःस्याद्रजकःशौंडिकोमंडहार
कः॥ १०॥ जांबालःस्यादजाजीवोदेवाजीवस्तुदेवलः॥ स्यान्मायाशांबरीमायाकारस्तुप्रतिहारकः॥ ११॥ शैलालिनस्तुशैलूषा
जायाजीवाःकृशाश्विनः॥भरताइत्यपिनटाश्चारणास्तुकुशीलवाः॥ १२॥ मार्दंगिकामौरजिकाःपाणिवादास्तुपाणिघाः॥वेणु
ध्माःस्युर्वैणविकावीणावादास्तुवैणिकाः १३॥जीवांतकःशाकुनिकौद्वौवागुरिकजालिकौ॥ वैतंसिकःकौटिकश्चमांसिकश्चसमंत्रयं॥
१४॥ भृतकोभृतिभुक्कर्मकरोवैतनिकोऽपिसः॥वार्त्तावहोवैवधिकोभारवाहस्तुभारिकः॥ १५॥ विवर्णःपामरोनीचःप्राकृतश्चपृथक्

जनः॥ निहीनोऽपसदोजाल्मः क्षुल्लकश्चेतरश्चसः ॥१६॥ भृत्येदासेरदासेयदासगोप्यकचेटकाः॥ नियोज्यकिंकरप्रैष्यभुजिष्य
परिचारकाः॥१७॥ पराचितपरिस्कंदपरजातपरैधिताः॥ मंदस्तुंदपरिमृजआलस्याःशीतकोऽलसोऽनुष्णः॥१८॥ दक्षेतुचतुर
पेशलपटवःसूत्थानउष्णाश्च॥ चंडालप्लवमातंगदिवाकीर्त्तिजनंगमाः॥१९॥ निषादश्वपचावंतेवासिचांडालपुक्कसाः॥ भेदाः
किरातशबरपुलिंदाम्लेच्छजातयः॥२०॥ व्याधोमृगवधाजीवोमृगयुर्लुब्धकोऽपिसः॥ कौलेयकःसारमेयःकुक्कुरोमृगदंशकः॥२१
शुनकोभषकःश्वास्यादलर्कस्तुसयोगितः॥ श्वाविश्वकद्रुर्मृगयाकुशलःसरमाशुनी ॥२२॥ विट्चरःसूकरोग्राम्योवर्करस्तरुणः
पशुः॥ आच्छोदनंमृगव्यंस्यादाखेटोमृगयास्त्रियां ॥२३॥ दक्षिणारुर्लुब्धयोगाद्दक्षिणेर्माकुरंगकः॥ चौरैकागारिकस्तेनदस्युः
तस्करमोषकाः॥२४ ॥ प्रतिरोधिपरास्कंदिपाटच्चरमलिम्लुचाः॥ चौरिकास्तैन्यचौर्येचस्तेयंलोप्त्रंतुतद्धने॥२५॥ वीतंसस्तूपकरणं
बंधनेमृगपक्षिणां ॥ उन्माथःकूटयंत्रंस्याद्वागुरामृगबंधनी॥२६॥ शुल्बंवराटकंस्त्रीतुरज्जुस्त्रिषुवटीगुणः॥ उद्घाटनंघटीयंत्रं
सलिलोद्वाहनंप्रहेः॥२७॥ पुंसिवेमावायदंडःसूत्राणिनरितंतवः॥ वाणिर्व्यूतिःस्त्रियौतुल्येपुस्तंलेप्यादिकर्मणि॥२८॥ पांचालिका
पुत्रिकास्याद्वस्त्रदंतादिभिःकृता॥ जतुत्रपुविकारेतुजातुषंत्रापुषंत्रिषु॥२९॥ पिटकःपेटकःपेटामंजूषाऽथविहंगिका॥ भारयष्टि
स्तदालंबिशिक्यंकाचोऽथपादुका॥३०॥ पादूरुपानत्स्त्रीसैवानुपदीनापदायता॥ नध्रीवध्रीवरत्रास्यादश्वादेस्ताडनीकशा॥३१॥

 चांडालिकातुकांडोलवीणाचंडालवल्लकी ॥ नाराचीस्यादेषणिकाशाणस्तुनिकषःकषः ॥३२॥ व्रश्चनःपत्रपरशुरीषिकातूलिकास
 मे ॥ तैजसावर्त्तनीमूषाभस्त्राचर्मप्रसेविका ॥३३॥ आस्फोटनीवेधनिकाकृपाणीकर्त्तरीसमे ॥ वृक्षादनीवृक्षभेदीटंकःपाषाणदार
णः ॥३४॥ क्रकचोऽस्त्रीकरपत्रमाराचर्मप्रभेदिका ॥ सूर्मीस्थूणाऽयःप्रतिमाशिल्पंकर्मकलादिकं ॥ ३५ ॥ प्रतिमानंप्रतिबिंबंप्रति
माप्रतियातनाप्रतिच्छाया ॥ प्रतिकृतिरर्चापुंसिप्रतिनिधिरुपमोपमानंस्यात् ॥३६॥ वाच्यलिंगाःसमस्तुल्यःसदृक्षःसदृशःस
दृक् ॥ साधारणःसमानश्चस्युरुत्तरपदेत्वमी ॥ ३७॥ निभसंकाशनीकाशप्रतीकाशोपमादयः ॥ कर्मण्यातुविधाभृत्याभृतयोभर्मवेत
नं ॥३८॥ भरण्यंभरणंमूल्यंनिर्वेशःपणइत्यपि ॥ सुराहलिप्रियाहालापरिस्रुद्वरुणात्मजा ॥३९॥ गंधोत्तमाप्रसन्नेराकादंबर्यःपरिस्रु
ता ॥ मदिराकश्यमद्येचाप्यवदंशस्तुभक्षणं ॥ ४०॥ शुंडापानंमदस्थानंमधुवारामधुक्रमाः ॥ मध्वासवोमाधवकोमधुमाध्वीकमद्व-
योः ॥४१॥ मैरेयमासवःसीधुर्मेदकोजगलःसमौ ॥ संधानंस्यादभिषवःकिण्वंपुंसितुनग्नहूः ॥ ४२॥ कारोत्तरःसुरामंडआपानंपानगो
ष्ठिका ॥ चषकोऽस्त्रीपानपात्रंसरकोऽप्यनुतर्षणं ॥ ४३॥ धूर्त्तोऽक्षदेवीकितवोऽक्षधूर्त्तोद्यूतकृत्समाः ॥ स्युर्लग्नकाःप्रतिभुवःसभिका-
द्यूतकारकाः ॥४४॥ द्यूतोऽस्त्रियामक्षवतीकैतवंपणइत्यपि ॥ पणोऽक्षेषुग्लहोऽक्षास्तुदेवनाःपाशकाश्चते ॥ ४५॥ परिणायस्तुशारीणांसमंतान्नयनेऽस्त्रि
यां ॥ अष्टापदंशारिफलंप्राणिद्यूतंसमाह्वयः ॥४६॥ उक्ताभूरिप्रयोगत्वादेकस्मिन्येऽत्रयौगिकाः ॥ तादर्थ्यादन्यतोवृत्तावूह्यालिंगांतरेऽपिते ॥४७॥ इतिशूद्रवर्गः॥
इत्यमरसिंहकृतौनामलिंगानुशासने ॥ द्वितीयःकांडोभूम्यादिःसांगएवसमर्थितः ॥१॥ ॥ इतिश्रीमज्जगदीश्वरार्पणमस्तु ॥ श्रीशुभंभवतु ॥

अयअमरकोशेतृतीयकांडःप्रारंभः॥

अ० श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ विशेष्यनिघ्नैः संकीर्णैर्नानार्थैरव्ययैरपि ॥ लिंगादिसंग्रहैर्वर्गाः सामान्येवर्गसंश्रयाः ॥ १ ॥ स्त्रीदाराद्यैर्यद्वि कां०
३५ द्विशेष्यंयादृशैः प्रस्तुतंपदैः ॥ गुणद्रव्यक्रियाशब्दास्तथास्युस्तस्यभेदकाः ॥ २ ॥ सुकृतीपुण्यवान्धन्योमहेच्छस्तुमहाशयः ॥ हृद- ३
यालुः सुहृदयोमहोत्साहोमहोद्यमः ३ ॥ प्रवीणेनिपुणाभिज्ञविज्ञनिष्णातशिक्षिताः ॥ वैज्ञानिकः कृतमुखः कृतीकुशलइत्यपि ॥ ४ ॥ पू-
ज्यः प्रतीक्ष्यः सांशयिकः संशयापन्नमानसः ॥ दक्षिणीयोदक्षिणार्हस्तत्रदक्षिण्यइत्यपि ॥ ५ ॥ स्यूर्वदान्यस्थूललक्ष्यदानशौंडाबहु-
प्रदे ॥ जैवातृकः स्यादायुष्मानंतर्वाणिस्तुशास्त्रवित् ॥ ६ ॥ परीक्षकः कारणिकोवरदस्तुसमर्द्धकः ॥ हर्षमाणोविकुर्वाणः प्रमनाहृष्ट-
मानसः ॥ ७ ॥ दुर्मनाविमनाअंतर्मनाः स्यादुत्कउन्मनाः ॥ दक्षिणेसरलोदारौसुकलोदातृभोक्तरि ॥ ८ ॥ तत्परेप्रसितासक्ताविष्टार्थौ-
द्युक्तउत्सुकः ॥ प्रतीतेप्रथितख्यातवित्तविज्ञातविश्रुताः ९ ॥ गुप्तेः प्रतीतेतुकृतलक्षणाहृतलक्षणौ ॥ इभ्यआढ्योधनीस्वामीत्वीश्व-
रः पतिरीशिता ॥ १० ॥ अधिभूर्नायकोनेताप्रभुः परिवृढोऽधिपः ॥ अधिकर्द्धिः समृद्धः स्यात्कुटुंबव्यापृतस्तुयः ॥ ११ ॥ स्यादभ्यागारिकस्त-
स्मिन्नुपाधिश्चपुमानयं ॥ वरांगरूपोपेतोयः सिंहसंहननोहिसः ॥ १२ ॥ निर्वार्यः कार्यकर्त्तायः संपन्नः सत्वसंपदा ॥ अवाचिमूकोऽथम-
नोजवसः पितृसन्निभः ॥ १३ ॥ सत्कृत्यालंकृतांकन्यांयोददातिसकूकुदः ॥ लक्ष्मीवाँल्लक्ष्मणश्रीलः श्रीमान्स्निग्धस्तुवत्सलः ॥ १४ ॥ ३५
स्याद्दयालुः कारुणिकः कृपालुः सूरतः समाः ॥ स्वतंत्रोऽपावृतः स्वैरीस्वच्छंदोनिरवग्रहः ॥ १५ ॥ परतंत्रः पराधीनः परवान्नाथवान्

पि॥ अधीनोनिघ्नआयत्तोऽस्वच्छंदोगृह्यकोऽप्यसौ॥१६॥खलपूःस्याद्बहुकरोदीर्घसूत्रश्चिरक्रियः॥जाल्मोऽसमीक्ष्यकारीस्यात्कुंठो
मंदःक्रियासुयः॥१७॥कर्मक्षमोऽलंकर्मीणःक्रियावान्कर्मसूद्यतः॥सकार्मःकर्मशीलोयःकर्मशूरस्तुकर्मठः॥१८॥भरण्यभुक्कर्मक
रःकर्मकारस्तुतत्क्रियः॥अपस्नातोमृतस्नातआमिषाशीतुशौष्कुलः॥१९॥बुभुक्षितःस्यात्क्षुधितोजिघत्सुरशनायितः॥परान्नःपर-
पिंडादोभक्षकोघस्मरोऽद्मरः॥२०॥आद्यूनःस्यादौदरिकोविजिगीषाविवर्जिते॥उभौत्वात्मंभरिःकुक्षिंभरिःस्वोदरपूरके॥२१॥सर्वा
न्नीनस्तुसर्वान्नभोजीगृध्नस्तुगर्धनः॥लुब्धोऽभिलाषुकस्तृष्णक्समौलोलुपलोलुभौ॥२२॥सोन्मादस्तून्मदिष्णुःस्यादविनीतःस-
मुद्धतः॥मत्तेशौंडोत्कटक्षीबाःकामुकेकमितानुकः॥२३॥कम्रःकामयिताऽभीकःकमनःकामनोऽभिकः॥विधेयोविनयग्राहीवचने-
स्थितआश्रवः॥२४॥वश्यःप्रणेयोनिभृतविनीतप्रश्रिताःसमाः॥धृष्टेधृष्णग्वियातश्चप्रगल्भःप्रतिभान्विते॥२५॥स्यादधृष्टेतुशा
लीनोविलक्षोविस्मयान्विते॥अधीरेकातरस्त्रस्तेभीरुभीरुकभीलुकाः॥२६॥आशंसुराशंसितरिगृहयालुर्ग्रहीतरि॥श्रद्धालुःश्रद्धया
युक्तेपतयालुस्तुपातुके॥२७॥लज्जाशीलेऽपत्रपिष्णुर्वंदारुरभिवादके॥शरारुर्घातुकोहिंस्रःस्याद्वर्द्धिष्णुस्तुवर्द्धनः॥२८॥उत्प
तिष्णुस्तूत्पतिताऽलंकरिष्णुस्तुमंडनः॥भूष्णुर्भविष्णुर्भविताववर्त्तिष्णुर्वर्त्तनःसमौ॥२९॥निराकरिष्णुःक्षिप्नुःस्यात्सांद्रस्निग्ध-
स्तुमेदुरः॥ज्ञातातुविदुरोबिंदुर्विकासीतुविकस्वरः॥३०॥विसृत्वरोविसृमरःप्रसारिचविसारिणि॥सहिष्णुःसहनःक्षंता

अ· क्षुःक्षमितास्क्षमी ॥३१॥ क्रोधनोऽमर्षणः कोपीचंडस्त्वत्यंतकोपनः ॥ जागरूकोजागरिता घूर्णितःप्रचलायितः ॥ ३२॥ स्वप्नक्शया कां·
२६ लुर्निद्रालुर्निद्राणशयितोसमौ॥ पराङ्मुखः पराचीनःस्यादवाङ्प्यधोमुखः ॥३३॥देवानंचतिदेवद्र्यङ्विष्वद्र्यङ्विष्वगंचति॥ ३
यःसहांचतिसध्र्यङ्सस तिर्यङ्यस्तिरोंचति ॥३४॥ वदोवदावदोवक्तावागीशोवाक्पतिःसमौ॥ वाचोयुक्तिपटुर्वाग्मीवावदूकोऽ
तिवक्तरि ॥ ३५॥स्याज्जल्पाकस्तुवाचालोवाचाटोबहुगर्ह्यवाक्॥ दुर्मुखेमुखराबद्धमुखौशकुः प्रियंवदे ॥ ३६॥ लोहलःस्यादस्फु-
टवाग्गर्ह्यवादीतुकद्वदः॥ समौकुवादकुचरौस्यादसौम्यस्वरोऽस्वरः ॥३७॥रवणःशब्दनोनांदीवादीनांदीकरःसमौ ॥जडो-
ऽज्ञएडमूकस्तुवक्तुंश्रोतुमशिक्षिते ॥३८॥ तूष्णींशीलस्तुतूष्णींकोनग्नोऽवासादिगंबरे॥ निष्कासितोऽवकृष्टःस्यादपध्वस्तस्तुधि
क्कृतः॥३९॥ आत्तगर्वोऽभिभूतःस्याद्दापितःसाधितःसमौ ॥ प्रत्यादिष्टोनिरस्तःस्यात्प्रत्याख्यातोनिराकृतः॥४०॥ निकृतःस्याद्विप्रकृतोवि
प्रलब्धस्तुवंचितः॥मनोहतःप्रतिहतःप्रतिबद्धोहतश्चसः॥ ४१॥अधिक्षिप्तःप्रतिक्षिप्तोबद्धेकीलितसंयतौ ॥ आपन्नआपत्प्रा
प्तःस्यात्कांदिशीकोभयद्रुतः॥ ४२॥ आक्षारितःक्षारितोऽभिशस्तेसंकसुकोऽस्थिरे॥व्यसनार्त्तोपरक्तौद्वौविहस्तव्याकुलौसमौ-
४३॥ विक्लवोविह्वलःस्यात्तुविवशोऽरिष्टदुष्टधीः॥कश्यःकशार्हेसन्नद्धेत्वाततायीवधोद्यते ॥४४॥द्वेष्येत्वक्षिगतोवध्यःशीर्ष-
च्छेद्यइमौसमौ ॥विष्योविषेणयोवध्योमुसल्योमुसलेनयः ॥४५॥शिग्विदानोऽकृष्णाकर्मांचपलश्चिकुरःसमौ॥दोषैकदृक्पुरो ३५

भागीनिकृतस्त्वनृजुः शठः ॥ ४६ ॥ कर्णेजपः सूचकः स्यात्पिशुनोदुर्जनः खलः ॥ नृशंसोघातुकः क्रूरः पापोधूर्त्तस्तुवंचकः ॥
४७॥ अज्ञेमूढयथाजातमूर्खवैधेयबालिशाः ॥ कदर्येकृपणक्षुद्रकिंपचानमितंपचाः ॥ ४८॥ निःस्वस्तुदुर्विधोदीनोदरिद्रोदुर्ग-
तोऽपिसः ॥ वनीयकोयाचनकोमार्गणोयाचकार्थिनौ ॥ ४९॥ अहंकारवानहंयुः शुभंयुस्तुशुभान्विताः ॥ दिव्योपपादुकादेवानृगं
वाद्याजरायुजाः ॥ ५०॥ स्वेदजाः कृमिदंशाद्याः पक्षिसर्पादयोऽण्डजाः ॥ ॥ इतिप्राणिवर्गः ॥ ॥ उद्भिदस्तरुगुल्माद्याउद्भिदु
द्भिज्जमुद्भिदं ॥ ५१॥ सुंदरंरुचिरंचारुसुषमंसाधुशोभनं ॥ कांतंमनोरमंरुच्यंमनोज्ञंमंजुमंजुलं ॥ ५२॥ तदासेचनकंतृप्ते-
र्नास्त्यंतोयस्यदर्शनात् ॥ अभीष्टेऽभीप्सितंहृद्यंदयितंवल्लभंप्रियं ॥ ५३॥ निकृष्टप्रतिकृष्टार्ववरेफयाप्यावमाधमाः ॥ कुपूयकु-
त्सितावद्यखेटगर्ह्याणकाः समाः ॥ ५४ ॥ मलीमसंतुमलिनंकच्चरंमलदूषितं ॥ पूतंपवित्रंमेध्यंचवीध्रंतुविमलार्थकं ॥ ५५ ॥-
निर्णिक्तंशोधितंमृष्टंनिःशोध्यमनवस्करं ॥ असारंफल्गुशून्यंतुवशिकंतुच्छरिक्तकें ॥ ५६॥ क्लीबेप्रधानंप्रमुखप्रवे
कानुत्तमोत्तमाः ॥ मुख्यवर्यवरेण्याश्चप्रवर्होऽनवरार्ध्यवत् ॥ ५७॥ परार्ध्याग्रप्राग्रहरप्राग्र्याग्र्याग्रीयमग्रियं ॥ श्रेयान्श्रेष्ठः पुष्क-
लः स्यात्सत्तमश्चातिशोभने ॥ ५८॥ स्युरुत्तरपदेव्याघ्रपुंगवर्षभकुंजराः ॥ सिंहशार्दूलनागाद्याः पुंसिश्रेष्ठार्थगोचराः ॥ ५९॥ अप्राग्र्यं
द्वयहीनेद्वेअप्रधोपसर्जने ॥ विशंकटंपृथुबृहद्विशालंपृथुलंमहत् ॥ ६०॥ वड्रोरुविपुलंपीनपीव्नीतुस्थूलपीवरे ॥ स्तोकाल्पक्षुल्लका

अ· सूक्ष्मंश्लक्ष्णंदभ्रंकृशंतनु॥६१॥स्त्रियांमात्रात्रुटिःपुंसिलवलेशकणाणवः॥अत्यल्पेऽल्पिष्ठमल्पीयःकनीयोऽणीयइत्यपि॥६२॥प्रभू कां·
३७ तंप्रचुरंप्राज्यमदभ्रंबहुलंबहु॥पुरुहूःपुरुभूयिष्ठंस्फारंभूयश्चभूरिच॥६३॥परःशताद्यास्तेयेषांपरासंख्याशतादिकात्॥गण- ३
नीयेतुगणेयंसंख्यातेगणितमथसमंसर्वं॥६४॥विश्वमशेषंकृत्स्नंसमस्तनिखिलाखिलानिनिःशेषं॥समग्रंसकलंपूर्णमखंडंस्या
दनूनके॥६५॥घनंनिरंतरंसांद्रंपेलवंविरलंतनु॥समीपेनिकटासन्नसन्निकृष्टसनीडवत्॥६६॥सदेशाभ्याशसविधसमर्यादसवेश
वत्॥उपकंठांतिकाभ्यर्णाभ्यग्रा अप्यभितोऽव्ययं॥६७॥संसक्तेत्वव्यवहितमपदांतरमित्यपि॥नेदिष्ठमंतिकतमंस्याद्दूरंविप्रकृष्टकं
६८॥दवीयश्चदविष्ठंचसुदूरंदीर्घमायतं॥वर्तुलंनिस्तलंवृत्तंबंधुरंतून्नतानतं॥६९॥उच्चप्रांशून्नतोदग्रोच्छ्रितास्तुंगेऽथवामने॥न्य
ङ्नीचखर्वह्रस्वाःस्युरवाग्रेवनतानतं॥७०॥आरालंवृजिनंजिह्ममूर्मिमत्कुंचितंननतं॥आविद्धंकुटिलंभुग्नंवेल्लितंवक्रमित्यपि॥७१॥
ऋजावजिह्मप्रगुणौव्यस्तेत्वप्रगुणाकुलौ॥शाश्वतस्तुध्रुवोनित्यसदातनसनातनाः॥७२॥स्थास्नुःस्थिरतरःस्थेयानेकरूपतयातुयः
॥कालव्यापीसकूटस्थःस्थावरोजंगमेतरः॥७३॥चरिष्णुजंगमचरंत्रसमिंगंचराचरं॥चलनंकंपनंकंप्रंचलंलोलंचलाचलं॥७४॥चं-
चलंतरलंचैवपारिप्लवपरिप्लवे॥अतिरिक्तःसमधिकोदृढसंधिस्तुसंहतः॥७५॥कर्कशंकठिनंक्रूरंकठोरंनिष्ठुरंदृढं॥जठरंमूर्तिमन्मूर्तंप्र ३७
वृद्धंप्रौढमेधितं॥७६॥पुराणेप्रतनप्रत्नपुरातनचिरंतनाः॥प्रत्यग्रोऽभिनवोनव्योनवीनोनूतनोनवः॥७७॥नूत्नश्चसुकुमारंतुकोमलंमृ-

दुलंमृदु ॥ अन्वगन्वक्षमनुगेऽनुपदंक्लीबमव्ययं ॥७८॥ प्रत्यक्षंस्यादैंद्रियकमप्रत्यक्षमतींद्रियं ॥ एकतानोऽनन्यवृत्तिरेकाग्रैकायनावपि ॥
७९॥ अप्येकसर्गएकाग्र्योऽप्येकायनगतोऽपिसः ॥ पुंस्यादिःपूर्वपौरस्त्यप्रथमाद्या अथास्त्रियां ॥८०॥ अंतोजघन्यंचरममंत्यपा
श्चात्यपश्चिमाः ॥ मोघंनिरर्थकंस्पष्टंस्फुटंप्रव्यक्तमुल्बणं ॥८१॥ साधारणंतुसामान्यमेकाकीत्वेकएककः ॥ भिन्नार्थकाअन्यतरएक
स्त्वोऽन्यतरावपि ॥८२॥ उच्चावचंनैकभेदमुच्चंडमविलंबितं ॥ अरुंतुदस्तुमर्मस्पृगबाधंतुनिरर्गलं ॥८३॥ प्रसव्यंप्रतिकूलंस्यादप
सव्यमपष्ठुच ॥ वामंशरीरंसव्यंस्यादपसव्यंतुदक्षिणं ॥८४॥ संकटंनातुसंबाधःकलिलंगहनंसमे ॥ संकीर्णेसंकुलाकीर्णेमुंडितं
परिवापितं ॥८५॥ ग्रंथितंसंदितंदृब्धंविसृतंविस्तृतंततं ॥ अंतर्गतंविस्मृतंस्यात्प्राप्तप्रणिहितेसमे ॥८६॥ वेल्लितप्रेंखिताधूतचलिताकं
पिताधुते ॥ नुत्तनुन्नास्तनिष्ठ्यूताविद्धक्षिप्तेरिताःसमाः ॥८७॥ परिक्षिप्तंतुनिवृत्तंमूषितंमूषितार्थकं ॥ प्रवृद्धप्रसृतेन्यस्तनिसृष्टेगु-
णिताहते ॥८८॥ निदिग्धोपचितेगूढगुप्तेगुंठितरूषिते ॥ द्रुतावदीर्णेउद्गूर्णोद्यतेकाचितशिक्यिते ॥८९॥ घ्राणघ्रातेदिग्धलिप्त-
समुदक्तोद्धृतेसमे ॥ वेष्टितंस्याद्वलयितंसंवीतंरुद्धमावृतं ॥९०॥ रुग्णंभुग्नेऽथनिशितक्ष्णुतशातानितेजिते ॥ स्याद्विनाशोन्मुखंप-
क्वंह्रीणह्रीतौतुलज्जिते ॥९१॥ वृत्तेतुवृत्तव्यावृत्तौसंयोजितउपाहितः ॥ प्राप्यंगम्यंसमासाद्यंस्यन्नंरीणंस्नुतंस्नुतं ॥९२॥ संगूढः
स्यात्संकलितोऽवगीतःख्यातगर्हणाः ॥ विविधःस्याद्बहुविधोनानारूपःपृथग्विधः ॥९३॥ अवरीणोधिक्कृतश्चाप्यवध्वस्तोऽवचू-

अ॰
३८

र्णितः ॥ अनायासकृतंफाण्टंस्वनितंध्वनितंसमे ॥ ९४ ॥ बद्धेसंदानितंमूतमुद्दितंसंदितंसितं ॥ निष्पक्वेक्वथितंपाकेक्षीराज्यहविषां
शृतं ॥ ९५ ॥ निर्वाणोमुनिवह्न्यादौनिर्वातस्तुगतेऽनिले ॥ पक्वंपरिणतेगूनंहन्नेमीढंतुमूत्रिते ॥ ९६ ॥ पुष्टेतुपुषितंसोढेक्षान्तमु-
द्वान्तमुद्गते ॥ दान्तस्तुदमितेशान्तःशमितेप्रार्थितेऽर्दितः ॥ ९७ ॥ ज्ञप्तस्तुज्ञपितेछन्नश्छादितेपूजितेऽञ्चितः ॥ पूर्णस्तुपूरितेक्लि-
ष्टःक्लिशितेऽवसितेसितः ॥ ९८ ॥ प्रुष्टप्लुष्टोषितादग्धेतष्टत्वष्टौतनूकृते ॥ वेधितच्छिद्रितौविद्धेविन्नवित्तौविचारिते ॥ ९९ ॥ निष्प्रभेवि
गतारोकौविलीनेविद्रुतद्रुतौ ॥ सिद्धेनिर्वृत्तनिष्पन्नौदारितेभिन्नभेदितौ ॥ १०० ॥ ऊतंस्यूतमुतंचेतित्रितयंतन्तुसंतते ॥ स्याद्दर्हितेनम-
सितमपचायितार्चितापचितं ॥ १०१ ॥ वरिवसितेवरिवस्यितमुपासितंचोपचरितंच ॥ संतापितसंतप्तौधूपितधूपायितौचदूनश्च ॥
१०२ ॥ हृष्टेमत्तस्तृप्तःप्रह्लन्नःप्रमुदितःप्रीतः ॥ छिन्नंछातंलूनंकृत्तंदातंदितंछितंवृक्णं ॥ १०३ ॥ स्रस्तंध्वस्तंभ्रष्टंस्कन्नंपन्नंच्युतंगलितं,
लब्धंप्राप्तंविन्नंभावितमासादितंचभूतंच ॥ ४ ॥ अन्वेषितंगवेषितमन्विष्टंमार्गितंमृगितं ॥ आर्द्रंसार्द्रंक्लिन्नंतिमितंस्तिमितंसमुन्नमु
त्तंच ॥ ५ ॥ त्रातंत्राणंरक्षितमवितंगोपायितंचगुप्तंच ॥ अवगणितमवमतावज्ञातेऽवमानितंचपरिभूते ॥ ६ ॥ त्यक्तंहीनंविधुतंसमुज्झि
तंधूतमुत्सृष्टे ॥ उक्तंभाषितमुदितंजल्पितमाख्यातमभिहितंलपितं ॥ ७ ॥ बुद्धंबुधितंमनितंविदितंप्रतिपन्नमवसितावगते ॥ ऊरीकृतमु
ररीकृतमंगीकृतमाश्रुतंप्रतिज्ञातं ॥ ८ ॥ संगीर्णविदितसंश्रुतंसमाहितोपश्रुतोपगतं ॥ ईलितशस्तपणायितपनायितप्रणुतप्रणितपनि

तानि ॥ ९ ॥ अपिगीर्णवर्णिताभिष्टुतेडितानिस्तुतार्थानि ॥ भक्षितचर्वितलीढप्रत्यवसितगिलितखादितप्सातं ॥ १० ॥ अभ्यवहृतान्नजग्ध
ग्रस्तग्लस्ताशितंभुक्ते ॥ क्षेपिष्ठक्षोदिष्ठप्रेष्ठवरिष्ठस्थविष्ठबंहिष्ठाः ॥ ११ ॥ क्षिप्रक्षुद्राभीप्सितपृथुपीवरबहुलप्रकर्षार्थाः ॥ साधिष्ठद्रा
घिष्ठस्फेष्ठगरिष्ठह्रसिष्ठवृंदिष्ठाः ॥ १२ ॥ बाढव्यायतबहुगुरुवामनवृंदारकातिशये ॥ ॥ इतिविशेष्यनिघ्नवर्गः ॥ ॥ प्रकृतिप्रत्य-
यार्थाद्यैः संकीर्णेलिंगमुन्नयेत् ॥ कर्मक्रियातत्सातत्येगम्येस्युरपरस्पराः ॥ १ ॥ साकल्यासंगवचनेपारायणपरायणे ॥ यदृच्छास्वैरि-
ताहेतुशून्यास्थातस्याविलक्षणं ॥ २ ॥ शमथस्तुशमः शांतिर्दांतिस्तुदमथोदमः ॥ अवदानंकर्मवृत्तंकाम्यदानंप्रवारणं ॥ ३ ॥ वशक्रियासं
वननंमूलकर्मतुकार्मणं ॥ विधूननंविधुवनंतर्पणंप्रीणनावनं ॥ ४ ॥ पर्याप्तिः स्यात्परित्राणंहस्तधारणमित्यपि ॥ सेवनंसीवनंस्यूतिर्वि
दरः स्फुटनंभिदा ॥ ५ ॥ आक्रोशनमभीषंगः संवेदोवेदनानना ॥ संमूर्छनमभिव्याप्तिर्याञ्चाभिसाऽर्थनाऽर्दना ॥ ६ ॥ वर्द्धनंछेदनेऽथ-
द्वेआनंदनसभाजने ॥ आप्रच्छन्नमथाम्नायः संप्रदायः क्षयेक्षिया ॥ ७ ॥ ग्रहेग्राहोवशः कांतौरक्षस्त्राणेरणः क्वणे ॥ व्याधोवेधेप
चापाकेह्वोहूतौवरोवृतौ ॥ ८ ॥ ओषः प्लोषेण योनायेज्यानिर्जीर्णौभ्रमोभ्रमौ ॥ स्फातिर्वृद्धौप्रथाख्यातौस्पृष्टिः पृक्तौस्रवः स्रवे
९ ॥ एधासमृद्धौस्फुरणेस्फुरणाप्रमितौप्रमा ॥ प्रसूतिः प्रसवेश्च्योतेप्राघारः क्लमथः क्लमे ॥ १० ॥ उत्कर्षोऽतिशयेसंधिः श्लेषेविषयआ-
श्रये ॥ क्षिपायांक्षेपणंगीर्णिर्गिरौगुरणमुद्यमे ॥ ११ ॥ उन्नायउन्नयेश्रायः श्रयणेजयनेजयः ॥ निगादोनिगदेमादोमदउद्वेगउद्भ्र

अ॰ २९ विमर्दनंपरिमलोऽभ्युपपत्तिरनुग्रहः॥निग्रहस्तद्विरुद्धःस्यादभियोगस्त्वभिग्रहः॥१३॥मुष्टिबंधस्तुसंग्राहोडिंबेडमरविप्लवौ॥बं कां ३
धनंप्रसितिश्चारःस्पर्शःस्प्रष्टोपतप्तरि॥१४॥निकारोविप्रकारःस्यादाकारस्त्विंगइंगितं॥परिणामोविकारोद्वेसमेविकृतिविक्रि
ये॥१५॥अपहारस्त्वपचयःसमाहारःसमुच्चयः॥प्रत्याहारउपादानंविहारस्तुपरिक्रमः॥१६॥अभिहारोऽभिग्रहणंनिर्हा
रोऽभ्यवकर्षणं॥अनुहारोऽनुकारःस्यादर्थस्यापगमेव्ययः॥१७॥प्रवाहस्तुप्रवृत्तिःस्यात्प्रवहोगमनंबहिः॥वियामोवियमोयामो
यम संयामसंयमौ॥१८॥हिंसाकर्माभिचारः स्याज्जागर्याजागराद्वयोः॥विघ्नोंऽतरायःप्रत्यूहःस्यादुपघ्नोऽतिकाश्रये॥१९॥नि
वेशउपभोगःस्यात्परिसर्पःपरिक्रिया॥विधुरंतुप्रविश्लेषेऽभिप्रायश्छंदआशयः॥२०॥संक्षेपणंसमसनंपर्यवस्थाविरोधनं॥प
रिसर्यापरीसारःस्यादास्यात्वासनास्थितिः॥२१॥विस्तारोविग्रहोव्यासःसचशब्दस्यविस्तरः॥संवाहनंमर्दनंस्याद्विनाशःस्याददः
र्शनं॥२२॥संस्तवःस्यात्परिचयःप्रसरस्तुविसर्पणं॥नीवाकस्तुप्रयामःस्यात्सन्निधिःसन्निकर्षणं॥२३॥ लवोऽभिलावोलवनेनि
ष्पावःपवनेपवः॥प्रस्तावःस्यादवसरस्त्रसरःसूत्रवेष्टनं॥२४॥प्रजनःस्यादुपसरःप्रश्रयप्रणयौसमौ॥धीशक्तिर्निष्क्रमोऽस्त्री
तुसंक्रमोदुर्गसंचरः॥२५॥प्रत्युत्क्रमःप्रयोगार्थःप्रक्रमःस्यादुपक्रमः॥स्यादभ्यादानमुद्घातआरंभःसंभ्रमस्त्वरा॥२६॥प्रति
प्रतिबंधःप्रतिष्टंभोऽवनायस्तुनिपातनं॥उपलंभस्त्वनुभवःसमालंभोविलेपनं॥२७॥विप्रलंभोविप्रयोगोविलंभस्त्वतिसर्जनं

॥ विश्रावस्तुप्रतिख्यातिरवेक्षाप्रतिजागरः॥ २८॥ निपाठनिपठौ पाठे तेमस्तेमौ समुंदने ॥ आदीनवास्रवौ क्लेशे मेलके संगसंगमौ ॥ २९
संवीक्षणंविचयनंमार्गणंमृगणामृगः ॥ परिरंभः परिष्वंगः संश्लेषउपगूहनं ॥ ३०॥ निर्वर्णनंतुनिध्यानंदर्शलोकनेक्षणं ॥ प्रत्याख्यानं
निरसनंप्रत्यादेशोनिराकृतिः॥ ३१॥ उपशायोविशायश्चपर्यायशयनार्थकौ ॥ अर्तनंचऋतीयाचहृणीयाचघृणार्थकाः॥ ३२॥ स्याद्व्यत्यासो
विपर्यासोव्यत्ययश्चविपर्यये॥ पर्ययोतिक्रमस्तस्मिन्नतिपातउपात्ययः॥ ३३॥ प्रेषणंयत्समाहूयतत्रस्यात्प्रतिशासनं॥ ससं-
स्तावः क्रतुषुयास्तुतिभूमिर्द्विजन्मनां ॥ ३४॥ निधायतक्ष्यतेयत्रकाष्ठेकाष्ठंसउद्घनः॥ स्तंबघ्नस्तुस्तंबघनः स्तंबोयेननिहन्यते॥ ३५
आविधोविध्यतेयेनतत्रविष्वक्समेनिघाः॥ उत्कारश्चनिकारश्चद्वौधान्योत्क्षेपणार्थकौ ॥ ३६॥ निगारोद्गारविक्षावोद्ग्राहास्तुगरणादिषु
३७॥ आरत्यवरतिविरतयउपरामेऽथास्त्रियांतुनिष्ठेवः॥ निष्ठ्यूतिर्निष्ठेवनंनिष्ठीवनमित्यभिन्नानि ॥ ३८॥ जवनेजूतिःसातिस्त्व
वसानेस्यादथज्वरेजूर्तिः॥ उदजस्तुपशुप्रेरणंमकरणिरित्यादयःशापे ॥ ३९॥ गोत्रांतेभ्यस्तस्यवृंदमित्यौपगवकादिकं ॥ आपूपि-
कंशाष्कुलिकमेवमाद्यमचेतसां॥ ४०॥ माणवानांतुमाणव्यंसहायानांसहायता॥ हल्याहलानांब्राह्मण्यवाडव्येतुद्विजन्मनां
४१॥ द्वेपर्शुकानांपृष्ठानांपार्श्वंपृष्ठ्यमनुक्रमात्॥ खलानांखलिनीखल्याऽप्यथमानुष्यकंनृणां ॥ ४२॥ ग्रामताजनताधूम्यापा-
श्यागल्यापृथक्पृथक्॥ अपिसाहस्रकारीषवार्मणाथर्वणादिकं॥ ४३॥ ॥ इतिसंकीर्णवर्गः॥ ॥ नानार्थाः केऽपि

अ· नादिवर्गैर्षैवात्रकीर्त्तिताः ॥ भूरिप्रयोगायेयेषुपर्यायेष्वपितेषुते ॥१॥ आकाशेत्रिदिवेनाकोलोकस्तुभुवनेजने ॥ पद्येयशसिचश्लोकः शरे- का·
४० खड्गेचसायकः ॥२॥ जंबुकौक्रोष्टुवरुणौपृथुकौचिपिटार्भकौ ॥ आलोकौदर्शनद्योतौभेरीपटहमानकौ ॥३॥ उत्संगचिन्हयोरंकः कलंकोंऽकोप- ३
वादयोः ॥ तक्षकोनागवर्द्धक्योरर्कः स्फटिकसूर्ययोः ॥४॥ मारुतेवेधसिब्रध्नेपुंसिकः कंशिरोंऽबनोः ॥ स्यात्पुलाकस्तुच्छधान्येसंक्षेपेभक्त
सिक्थके ॥५॥ उलूकेकरिणः पुच्छमूलोपांतेचपेचकः ॥ कमंडलौचकरकः सुगतेचविनायकः ॥६॥ किष्कुर्हस्तेवितस्तौचशूककीटेचवृ-
श्चिकः ॥ प्रतिकूलेप्रतिकुस्त्रिष्वेकदेशेतुपुंस्ययं ॥७॥ स्याद्भूतिकंतुभूनिंबेकत्तृणेभूस्तृणेऽपिच ॥ ज्यात्स्निकायांचघोषेचकोशातक्य
थकट्फले ॥८॥ सितेचखदिरेसोमवल्कः स्यादथसिल्हके ॥ तिलकल्केचपिण्याकोबाल्हीकंरामठेऽपिच ॥९॥ महेंद्रगुग्गुलूलूकव्याल
ग्राहिषुकौशिकः ॥ रुक्तापशंकास्वातंकः स्वल्पेऽपिक्षुल्लकस्त्रिषु ॥१०॥ जैवातृकः शशांकेऽपिखुरेऽप्यश्वस्यवर्त्तकः ॥ व्याघ्रेऽपि
पुंडरीकोनायवान्यामपिदीपकः ॥११॥ शालावृकाः कपिक्रोष्टुश्वानः स्वर्णेऽपिगैरिकं ॥ पीडार्थेऽपिव्यलीकंस्यादलीकंत्वप्रिये
ऽनृते ॥१२॥ शीलान्वयावनूकेद्वेशल्केशकलवल्कले ॥ साष्टेशतेसुवर्णानांहेम्न्युरोभूषणेपले ॥ दीनारेऽपिचनिष्कोऽस्त्रीकल्कोऽस्त्रीशमले
नसोः ; दंभेऽप्यथपिनाकोऽस्त्रीशूलशंकरधन्वनोः ॥१४॥ धेनुकातुकरेण्वांचमेघजालेचकालिका ॥ कारिकायातनावृत्त्योः कर्णिकाकर्ण ४०
भूषणे ॥१५॥ करिहस्तेंऽगुलौपद्मबीजकोश्यांत्रिषूत्तरे, वृंदारकौरूपिमुख्यावेकेमुख्यान्यकेवलाः ॥१६, स्याद्दांभिकः कौकुटिकोयश्चादूरेरिते

क्षणः ॥ लालाटिकः प्रभोर्भालदर्शीकार्याक्षमश्चयः ॥१७॥ "भूभृन्नितंबवलयचक्रेषु कटको ऽस्त्रियां ॥ सूच्यग्रेक्षुद्रशत्रौ चरोमहर्षे
चकंटकः ॥१॥ पाकोपक्तिशिशूमध्यरत्नेनेतरिनायकः ॥ पर्यंकः स्यात्परिकरे स्याद्व्याघ्रेऽपि चलुब्धकः ॥२॥ आर्द्रायामपि लुब्धक इत्यपि
पाठः ॥ पेटकस्त्रिषु वृंदेऽपि गुरौ देश्येच देशिकः ॥ खेटको ग्रामफलकौ धीवरेऽपि च जालिकः ॥३॥ पुष्करेणौ च किंजल्कः शुल्कोऽस्त्री
स्त्रीधनेऽपि च ॥ स्यात्कल्लोलेऽप्युत्कलिका वार्डकं भाद्वंदयोः ॥४॥ करिण्यां चापि गणिका दारको बालभेदकौ ॥ अंध्येऽप्यनेडमूकः स्या
त्टंको दर्पाश्मदारणौ ॥५॥" ॥ इति पंचक्षेपकाः ॥ ॥ इति कांतवर्गः ॥ ॥ मयूखस्त्विट्करज्वालास्वलिबाणौ शिलीमुखौ ॥ शं-
खो निधौ ललाटास्थ्नि कंबौ न स्त्रींद्रियेऽपि खं ॥१८॥ घृणिज्वाले अपि शिखे ॥ इति खांताः ॥ शैलवृक्षौ नगावगौ ॥ आशुगौ वायुवि
शिखौ शरार्कविहगाः खगाः ॥१९॥ पतंगौ पक्षिसूर्यौ च पूगः क्रमुकवृंदयोः ॥ पशवोऽपि मृगा वेगः प्रवाहजवयोरपि ॥२०॥ परागः कौ
सुमे रेणौ स्नानीयादौ रजस्यपि ॥ गजेऽपि नागमा[illegible]गा वपांगास्तिलकेऽपि च ॥२१॥ सर्गः स्वभावनिर्मोक्षनिश्चयाध्यायसृष्टिषु ॥ यो
गः सन्नहनोपायध्यानसंगतियुक्तिषु ॥२२॥ भोगः सुखे स्त्र्यादिभृतावहेश्च फणकाययोः ॥ चातके हरिणे पुंसि सारंगः शबले त्रिषु ॥२३॥ क
पौच प्लवगः शापे त्वभिषंगः पराभवे ॥ यानाद्यंगे युगः पुंसि युगं युग्मे कृतादिषु ॥२४॥ स्वर्गेषु पशुवाग्वज्रदिङ्नेत्रघृणिभूजले ॥ ल-
क्ष्यदृष्ट्या स्त्रियां पुंसि गौर्लिंगं चिन्हशेफसोः ॥२५॥ शृंगं प्राधान्यसान्वोश्च वरांगं मूर्द्धगुह्ययोः ॥ भगं श्रीकाममाहात्म्यवीर्ययत्ना-

अ॰ कर्कीत्रिषु ॥ २६॥ इतिगांताः ॥ परिघः परिघाते ऽस्त्रे ऽप्योघो वृंदें ऽभसांरये ॥ मूल्ये पूजाविधावर्घो ऽहो दुःखव्यसनेष्वघं ॥ २७॥
४१ त्रिष्विष्टे ऽल्पेलघुः । इतिघांताः । काचाः शिक्यमृद्भेदहग्रुजः ॥ विपर्यासेविस्तरेचप्रपंचः पावकेशुचिः ॥ २८॥ मास्यमात्येचात्युपधे
पुंसिमेध्येसितेत्रिषु ॥ अभिष्वंगेस्पृहायांचगभस्तौचरुचिस्स्त्रियां ॥ २९॥ इतिचांताः ॥ "प्रसन्नेभल्लुके ऽप्यच्छोगुच्छः स्तबकहार
योः ॥ परिधानांचलेकच्छोजलप्रांतेत्रिलिंगकः ॥ १ ॥" इतिक्षेपकश्छांतः ॥ केकिताक्ष्यौवहिभुजौदंतविप्रांडजाद्विजाः ॥ अजाविष्णु
हरच्छागागोष्ठाध्वनिवहाव्रजाः ॥ ३०॥ धर्मराजौजिनयमौकुंजोदंते ऽपिनस्त्रियां ॥ वलजेक्षेत्रपूर्द्वारेवलजावल्गुदर्शना ॥ ३१॥ समे-
क्ष्मांशेरणे ऽप्याजिः प्रजास्यात्संततौजने ॥ अब्जौशंखशशांकौचस्वकेनित्येनिजंत्रिषु ॥ ३२॥ इतिजांताः ॥ पुंस्यात्मनिप्रवी-
णेचक्षेत्रज्ञोवाच्यलिंगकः ॥ संज्ञास्याच्चेतनानामहस्ताद्यैश्चार्थसूचना ॥ ३३॥ इतिञांताः ॥ काकेभगंडौकरटौगजगंडकटीक-
टौ ॥ शिपिविष्टस्तुखलतौदुश्चर्मणिमहेश्वरे ॥ ३४॥ देवशिल्पिन्यपित्वष्टादिष्टंदैवे ऽपिनद्वयोः ॥ रसेकटुः कट्वकार्येत्रिषुमत्सरतीक्ष्ण
योः ॥ रिष्टंक्षेमाशुभाभावेष्वरिष्टेतुशुभाशुभे ॥ ३५॥ मायानिश्चलयंत्रेषुकैतवानृतराशिषु ॥ अयोघनेशैलशृंगेसीरांगेकूटमस्त्रि-
यां ॥ ३६॥ सूक्ष्मैलायांत्रुटिः स्त्रीस्यात्काले ऽल्पेसंशये ऽपिसा ॥ आत्युत्कर्षाश्रयः कोट्योमूलेलग्नकचेजटा ॥ ३८॥ व्युष्टिः फलेसमृ-
द्धौचदृष्टिर्ज्ञाने ऽक्ष्णिदर्शने ॥ इष्टिर्यागेच्छयोः सृष्टंनिश्चितेबहुनित्रिषु ॥ ३८॥ कष्टेतुकृच्छ्रगहनेदक्षामंदागदेषुच ॥ पटुर्द्वौवाच्यलिंगौच

इति टांताः ॥ नीलकंठः शिवेऽपि च ॥ ३९ ॥ पुंसिकोष्ठोंऽतर्जठरं कुसूलोंऽतर्गृहं तथा ॥ निष्ठानिष्पत्तिनाशांताः काष्ठोत्कर्षे स्थितौ दिशि ॥ ४०
त्रिषु ज्येष्ठोऽतिशस्ते ऽपि कनिष्ठोऽतियुवाल्पयोः ॥ इति ठांताः ॥ दंडोऽस्त्री लगुडेऽपि स्याद्गुडो गोलेक्षुपाकयोः ॥ ४१ ॥ सर्पमांसात्पशू
व्याडौ गोभूवाचस्त्विडा इलाः ॥ क्ष्वेडा वंशशलाकाऽपि नाडी नालेऽपि षट्क्षणे ॥ ४२ ॥ कांडोऽस्त्री दंडबाणार्ववर्गावसरवारिषु ॥ स्या
द्भांडमश्वाभरणेऽमत्रे मूलवणिग्धने ॥ ४३ ॥ इति डांताः ॥ भृशप्रतिज्ञयोर्वाढं प्रगाढं भृशकृच्छ्रयोः ॥ शक्तस्थूलौ त्रिषु दृढौ व्यूढौ विन्य
स्तसंहतौ ॥ ४४ ॥ इति ढांताः ॥ भ्रूणोऽर्भके स्त्रैणगर्भे बाणो बलिसुते शरे ॥ कणोऽतिसूक्ष्मे धान्यांशे संघाते प्रमथे गणः ॥ ४५ ॥ पणो
द्यूतादिषूत्सृष्टे भृतौ मूल्ये धनेऽपि च ॥ मौर्व्यां द्रव्याश्रिते सत्त्वशौर्यसंध्यादिके गुणः ॥ ४६ ॥ निर्व्यापारस्थितौ कालविशेषोत्सवयोः क्षणः ॥ वर्णो
द्विजादौ शुक्लादौ स्तुतौ वर्णं तु वाऽक्षरे ॥ ४७ ॥ अरुणो भास्करेऽपि स्याद्वर्णभेदेऽपि च त्रिषु ॥ स्थाणुः शर्वोऽप्यथ द्रोणः काकेऽप्याजौ र-
वे रणः ॥ ४८ ॥ ग्रामणीर्नापिते पुंसि श्रेष्ठे ग्रामाधिपे त्रिषु ॥ ऊर्णा मेषादिलोम्नि स्यादावर्ते चांतरा भ्रुवोः ॥ ४९ ॥ हरिणी स्यान्मृगी हेम
प्रतिमा हरिता च या ॥ त्रिषु पांडौ च हरिणः स्थूणा स्तंभेऽपि वेश्मनः ॥ ५० ॥ तृष्णे स्पृहापिपासे द्वे जुगुप्साकरुणे घृणे ॥ वणिक्पथे च विप-
णिः सुराप्रत्यक्च वारुणी ॥ ५१ ॥ करेणुरिभ्यां स्त्री नेभे द्रविणं तु बलं धनं ॥ शरणं गृहरक्षित्रोः श्रीपर्णं कमलेऽपि च ॥ ५२ ॥ विषाभिमरलो
हेषु तीक्ष्णं क्लीबे खरे त्रिषु ॥ प्रमाणं हेतुमर्यादाशास्त्रेयत्ताप्रमातृषु ॥ ५३ ॥ करणं साधकतमं क्षेत्रगात्रेंद्रियेष्वपि ॥ प्राण्युत्पादे संसार

णमसंबाधश्चसूगतौ ॥ ५४॥ घंटापंथेऽथवांतान्तेसमुद्गिरणमुन्नये॥ अतस्त्रिषुविषाणंस्यात्पशुशृंगेभदंतयोः॥५५॥ प्रवणंक्र-
मनिम्नोर्व्यांप्रह्वेनातुचतुष्पथे॥ संकीर्णौनिचिताशुद्धौविरिणंशून्यमूषरं॥५६॥ "सेतौचवरणोवेणीनदीभेदकचोच्चये॥" इ
तिणांताः ॥ देवसूर्यौविवस्वंतौसरस्वंतौनदार्णवौ ॥ पक्षितार्क्ष्यौगरुत्मंतौशकुंतौभासपक्षिणौ ॥५७॥ अग्न्युत्पातौधूमकेतूजी-
मूतौमेघपर्वतौ ॥हस्तौतुपाणिनक्षत्रेमरुतौपवनामरौ॥ ५८॥ यंताहस्तिपकेसूतेभर्ताधातरिपोष्टरि॥यानपात्रेशिशौपोतःप्रेतः
प्राण्यंतरेमृते॥५९॥ग्रहभेदेध्वजेकेतुःपार्थिवेतनयेसुतः॥स्थपतिःकारुभेदेऽपिभूभृद्भूमिधरेनृपे ॥ ६०॥ मूर्धाभिषिक्तोभूपेऽपिऋ
तुःस्त्रीकुसुमेऽपिच ॥ विष्णावप्यजिताव्यक्तौसूतस्त्वष्टरिसारथौ ॥ ६१॥ व्यक्तःप्राज्ञेऽपिदृष्टांतावुभौशास्त्रनिदर्शने॥क्षत्तास्या
त्सारथौद्वाःस्थेक्षत्रियायांचशूद्रजे ॥ ६२ ॥ वृत्तांतःस्यात्प्रकरणेप्रकारेकार्त्स्न्यवार्तयोः॥आनर्तःसमरेनृत्यस्थाननीवृद्विशेषयोः
६३॥ कृतांतोयमसिद्धांतदैवाकुशलकर्मसु॥श्लेष्मादिरसरक्तादिमहाभूतानितद्गुणाः॥ ६४ ॥ इंद्रियाण्यश्मविकृतिःशब्दयोनिश्च
धातवः॥ कक्षांतरेऽपिशुद्धांतोनृपस्यासर्वगोचरे ॥ ६५॥कासूसामर्थ्ययोःशक्तिर्मूर्त्तिःकाठिन्यकाययोः॥ विस्तारवल्ल्योर्व्रततिर्व
सतीरात्रिवेश्मनोः॥ ६६॥ क्षयार्चयोरपचितिःसातिर्दानावसानयोः॥आर्त्तिःपीडाधनुष्कोट्योर्जातिःसामान्यजन्मनोः॥६७॥
प्रचारस्यंदयोरीतिरीतिर्डिंबप्रवासयोः॥उदयेऽधिगमेप्राप्तिस्त्रेतात्वग्नित्रयेयुगे॥६८॥ वीणाभेदेऽपिमहतीभूतिर्भस्मनि-

संपदि॥नदीनगर्योर्नागानांभोगवत्यथसंगरे॥६९॥संगेसभायांसमितिःक्षयवासावपिक्षिती॥रवेरर्चिश्चशस्त्रंचवह्निज्वालाचहेतयः
७०॥जगतीजगतिच्छंदोविशेषेऽपिक्षितावपि॥पंक्तिश्छंदोऽपिदशमंस्यात्प्रभावोऽपिचायतिः॥७१॥पत्निर्गतौचमूलेतुपक्षतिःपक्षभेदयोः॥
प्रकृतिर्योनिलिंगेचकैशिक्याद्याश्चवृत्तयः॥७२॥सिकताःस्युर्वालुकापिवेदेश्रवसिचश्रुतिः॥वनिताजनितात्यर्थानुरागायांचयोषिति॥
७३॥गुप्तिःक्षितिव्युदासेऽपिधृतिर्धारणधैर्ययोः॥बृहतीक्षुद्रवार्ताकीछंदोभेदेमहत्यपि॥७४॥वासितास्त्रीकरिण्योश्चवार्तावृत्तौज
नश्रुतौ॥वार्त्तंफल्गुन्यरोगेचत्रिष्वेप्सुचघृतामृते॥७५॥कलधौतंरूप्यहेम्नोर्निमित्तंहेतुलक्ष्मणोः॥श्रुतंशास्त्रावधृतयोर्युगपर्याप्तयोःकृतं७६
अत्याहितंमहाभीतिःकर्मजीवानपेक्षिच॥युक्तेक्ष्मादावृतेभूतंप्राण्यतीतेसमेत्रिषु॥७७॥वृत्तंपद्येचरित्रेत्रिष्वतीतेदृढनिस्तले॥म
हद्राज्यंचावगीतंजन्येस्याद्गर्हितेत्रिषु॥७८॥श्वेतंरूप्येऽपिरजतंहेम्निरूप्येसितेत्रिषु॥त्रिष्वतोजगदिंगेऽपिरक्तंनील्यादिरागिच॥७९॥अ
वदातःसितेपीतेशुद्धेबद्धार्जुनौसितौ॥युक्तेतुसंस्कृतेमर्षिण्यभिनीतोऽथसंस्कृतं॥८०॥कृत्रिमेलक्षणोपेतेऽप्यनंतोऽनवधावपि॥ख्याते
हृष्टेप्रतीतोभिजातस्तुकुलजेबुधे॥८१॥विविक्तौपूतविजनौमूर्छितौमूढसोच्छ्रयौ॥द्वौचाम्लपरुषौशुक्तौशितीधवलमेचकौ॥८२॥सत्येसाधौ
विद्यमानेप्रशस्तेऽभ्यर्हितेचसत्॥पुरस्कृतःपूजितेऽरात्यभियुक्तेऽग्रतःकृते॥८३॥निवातावाश्रयावातौशस्त्राभेद्यंचवर्मयत्॥जातोन्नद्ध
प्रवृद्धाःस्युरुच्छ्रिताउत्थितास्त्वमी॥८४॥वृद्धिमत्प्रोद्यतोत्पन्नाआदृतौसादरार्चितौ॥ इति तांताः ॥ अर्थोऽभिधेयरैवस्तुप्रयोज[illegible]

त्रिषु॥८५॥ निपानागमयोस्तीर्थमृषिजुष्टेजलेगुरौ॥समर्थस्त्रिषुशक्तिस्थेसंबद्धार्थेहितेऽपिच॥८६॥ दशमीस्थौक्षीणरागवृद्धौवीयीपद-
व्यपि॥आस्थानीयत्नयोरास्थाप्रस्थोऽस्त्रीसानुमानयोः॥८७॥ "शास्त्रद्रविणयोर्ग्रंथः संस्थाधारेस्थितौमृतौ॥" इति थांताः॥अभि-
प्रायवशौछंदावब्दौनीमूतवत्सरौ॥ अपवादौतुनिंदाज्ञेदायादौसुतबांधवौ॥८८॥पादारश्म्यंघ्रितुर्यांशाश्चंद्राग्न्यर्कास्तमोनुदः॥निर्वादोज
नवादेऽपिशादोजंबालशष्पयोः॥८९॥आरावेरुदितेत्रातर्य्याक्रंदोदारुणेरणे॥स्यात्प्रसादोऽनुरागेऽपिसूदःस्याद्व्यंजनेऽपिच॥९०॥ गो
ष्ठाध्यक्षेऽपिगोविंदोहर्षेऽप्यामोदवन्मदः॥प्राधान्येराजलिंगेचवृषांगेककुदोऽस्त्रियां॥९१॥स्त्रीसंविज्ज्ञानसंभाषाक्रियाकारजिनामसु,
धर्मेरहस्युपनिषत्स्यादृतौवत्सरेशरत्॥९२॥पदंव्यवसितत्राणस्थानलक्ष्मांघ्रिवस्तुषु॥गोष्पदंसेवितेमानेप्रतिष्ठाकृत्यमास्पदं॥९३ त्रि
ष्विष्टमधुरौस्वादूमृदूचातीक्ष्णकोमलौ॥मूढाल्पापटुनिर्भाग्यामंदास्युर्द्वौतुशारदौ॥९४॥प्रत्यग्राप्रतिभौविद्वत्सुप्रगल्भौविशारदौ॥ इति
दांताः॥ व्यामोवटश्चन्यग्रोधाउत्सेधःकायउन्नतिः॥९५॥ पर्याहारश्चमार्गश्चविवधौवीवधौचतौ॥परिधिर्यज्ञियतरोःशाखायामुपसूर्यके,
९६॥ बंधकंव्यसनंचेतःपीडाधिष्ठानमाधयः॥स्युःसमर्थननीवाकनियमाश्चसमाधयः॥९७॥दोषोत्पादेऽनुबंधःस्यात्प्रकृत्यादिविनश्वरे॥
मुख्यानुयायिनिशिशौप्रकृतस्यानुवर्तने॥९८॥विधुर्विष्णौचंद्रमसिपरिच्छेदेबिलेऽवधिः॥विधिर्विधानेदैवेऽपिप्रणिधिःप्रार्थनेचरे॥९९॥
बुधवृद्धौपंडितेऽपिस्कंधःसमुदयेऽपिच॥देशेनदविशेषेऽब्धौसिंधुर्नासरितिस्त्रियां॥१००॥विधाविधौप्रकारेचसाधूरम्येऽपिचत्रिषु॥वधू-

र्जायास्नुषास्त्रीचसुधालेपोऽमृतंस्नुही ॥ १ ॥ संधाप्रतिज्ञामर्यादाश्रद्धासंप्रत्ययःस्पृहा॥ मधुमद्येपुष्परसेक्षौद्रेऽप्यंधंतमस्य-
पि॥ २॥ अतस्त्रिषुसमुन्नद्धौपंडितंमन्यगर्वितौ॥ ब्रह्मबंधुरधिक्षेपेनिर्देशेऽथावलंबितः॥ ३॥ अविदूरोऽप्यवष्टब्धःप्रसिद्धौख्यातभूषितौ
इतिधांताः ॥ सूर्यवन्ही चित्रभानूभानूरश्मिदिवाकरौ ॥ ४ ॥ भूतात्मानौधातृदेहौमूर्खनीचौपृथग्जनौ॥ ग्रावाणौशैलपाषाणौपत्रिणौ
शरपक्षिणौ ॥ ५ ॥ तरुशैलौप्रशिखरिणौशिखिनौवन्हिबर्हिणौ॥ प्रतियत्नावुभौलिप्सोपग्रहावथसादिनौ ॥ ६॥ द्वौसारथिहयारोहौवाजिनो
ऽश्वेषुपक्षिणः॥ कुलेऽप्यभिजनौजन्मभूम्यामप्यथहायनाः॥ ७॥ वर्षार्चिर्व्रीहिभेदाश्चचंद्राग्न्यर्काविरोचनाः॥ क्लेशेऽपिवृजिनोविश्वकर्मार्क
सुरशिल्पिनोः॥ ८॥ आत्मायत्नोधृतिर्बुद्धिःस्वभावोब्रह्मवर्ष्मच॥ शक्रोघातुकमत्तेभोवर्षुकाब्दोघनाघनः॥ ९॥ घनोमेघेमूर्त्तिगुणेत्रिषुमूर्त्तेनिरंत
रे॥ अभिमानोऽर्थादिदर्पेज्ञानेप्रणयहिंसयोः॥ १०॥ इनःसूर्येप्रभौराजामृगांकेक्षत्रियेनृपे॥ वाणिन्यौनर्तकीदूत्यौस्रवंत्यामपिवाहिनी ॥ ११॥
ह्रादिन्यौवज्रतडितौवंदायामपिकामिनी॥ त्वग्देहयोरपितनुःसूनाऽधोजिह्विकापिच॥ १२॥ क्रतुविस्तारयोरस्त्रीवितानंत्रिषुतुच्छके॥ पदेऽथके
तनंकृत्येकेतावुपनिमंत्रणे ॥ १३ ॥ वेदस्तत्वंतपोब्रह्मब्रह्माविप्रःप्रजापतिः॥ उत्साहनेचहिंसायांसूचनेचापिगंधनं॥ १४॥ आतंचनंप्रतीवाप-
जवनाप्ययनार्थकं॥ व्यंजनंलांछनंश्मश्रुनिष्ठानावयवेष्वपि॥ १५॥ स्यात्कौलीनंलोकवादेयुद्धेपश्वहिपक्षिणा॥ स्यादुद्यानंनिःसरणेवनभेदेप्र
योजने॥ १६॥ अवकाशेस्थितौस्थानंक्रीडादावपिदेवनं॥ उत्थानंपौरुषेतंत्रेसन्निविष्टोद्गमेऽपिच॥ १७॥ व्युत्थानंप्रतिरोधेचविरोधाचरणेऽपि

अ· मारणेमृतसंस्कारेगतौद्रव्येऽर्थदापने ॥१८॥ निर्वर्त्तनोपकरणानुव्रज्यासुचसाधनं ॥ निर्यातनंवैरशुद्धौदानेन्यासार्पणेऽपिच ॥१९॥ व्यसनंविप कां·
४४ दिभ्रंशेदोषेकामजकोपजे॥ पक्ष्माक्षिलोम्निकिंजल्केतंत्वाद्यंशेऽप्यणीयसि॥१२०॥ तिथिभेदेक्षणेपर्ववर्त्मनेत्रच्छदेऽध्वनि॥ अकार्यगुह्येकौ- ३
पीनंमैथुनंसंगतौरते॥२१॥ प्रधानंपरमात्माधीःप्रज्ञानंबुद्धिचिन्हयोः॥ प्रसूनंपुष्पफलयोर्निधनंकुलनाशयोः॥२२॥ क्रंदनेरोदनाह्वानेव-
र्ष्मदेहप्रमाणयोः॥ गृहदेहत्विट्प्रभावाधामान्यथचतुष्टये॥२३॥ सन्निवेशेचसंस्थानंलक्ष्मचिन्हप्रधानयोः॥ आच्छादनेसंपिधानमप-
वारणमित्युभे॥२४॥ आराधनंसाधनेस्यादवाप्तौतोषणेऽपिच॥ अधिष्ठानंचक्रपुरप्रभावाध्यासनेष्वपि॥२५॥ रत्नंस्वजातिश्रेष्ठेऽपिवने
सलिलकानने॥ तलिनंविरलेस्तोकेवाच्यलिंगंतथोत्तरे॥२६॥ समानाःसत्समैकेस्युःपिशुनौखलसूचकौ॥ हीनन्यूनावूनगर्ह्यौवेगिशूरौतर
स्विनौ॥२७॥ अभिपन्नोऽपराद्धोऽभिग्रस्तव्यापद्गतावपि॥ इतिनांतः ॥ कलापोभूषणेबर्हेतूणीरेसंहतावपि॥२८॥ परिच्छेदेपरीवापःपर्यु-
प्तौसलिलस्थितौ॥ गोधुग्गोष्ठपतीगोपौहरविष्णूवृषाकपी॥२९॥ बाष्पमूष्माश्रुकशिपुत्वन्नमाच्छादनंद्वयं॥ तल्पंशय्याट्टदारेषुस्तंबेऽ
पिविटपोऽस्त्रियां॥३०॥ प्राप्तरूपस्वरूपाभिरूपाबुधमनोज्ञयोः॥ भेद्यलिंगाअमीकूर्मीवीणाभेदश्चकच्छपी॥३१॥ "कुनपोमृगरोमोत्थ
पटेचान्होऽष्टमेंऽशके॥" इतिपांताः ॥ रवर्णेपुंसिरेफःस्यात्कुत्सितेवाच्यलिंगकः॥ इतिफांताः ॥ अंतराभवसत्वेऽश्वेगंधर्वोदिव्यगा- २४
यने॥३२॥ कंबुर्नावलयेशंखेद्विजिह्वौसर्पसूचकौ॥ पूर्वोऽन्यलिंगःप्रागाहपुंबहुत्वेऽपिपूर्वजान्॥१३३॥ इतिबांताः ॥ कुंभौघटेभमूर्द्धांशौ

शौडिंभौतुशिशुबालिशौ॥स्तंभौस्थूणाजडीभावौशंभूब्रह्मत्रिलोचनौ॥३४॥कुक्षिभ्रूणार्भकागर्भाविस्रंभःप्रणयेऽपिच॥स्याद्भेर्यांदुंदुभिःपुंसि
स्यादक्षेदुंदुभिःस्त्रियां३५॥स्यान्महारजनेक्लीबंकुसुंभंकरकेपुमान्॥क्षत्रियेऽपिचनाभिर्नासुरभिर्गोविचस्त्रियां॥३६॥सभासंसदिस-
भ्येचत्रिष्वध्यक्षेऽपिवल्लभः॥ इतिभांताः॥ किरणप्रग्रहौरश्मीकपिभेकौप्लवंगमौ॥३७॥ इच्छामनोभवौकामौशौर्योद्योगौपराक्र-
मौ॥धर्माःपुण्ययमन्यायस्वभावाचारसोमपाः॥३८॥उपायपूर्वआरंभउपधाचाप्युपक्रमः॥वणिक्पंथःपुरंवेदोनिगमोनागरो
वणिक्॥ ३९॥नैगमौद्वौबलेरामोनीलचारुसितेत्रिषु॥शब्दादिपूर्वोवृंदेऽपिग्रामःक्रांतौचविक्रमः॥४०॥स्तोमःस्तोत्रेऽध्वरे
वृंदेजिह्मस्तुकुटिलेऽलसे॥उष्णोऽपिघर्मश्चेष्टालंकारेभ्रांतौचविभ्रमः॥४१॥ गुल्मारुक्स्तंबसेनाश्चजामिःस्वसृकुलस्त्रियोः,क्षि-
तिक्षांत्योःक्षमायुक्तेक्षमंशक्तेहितेत्रिषु॥४२॥त्रिषुश्यामौहरित्कृष्णौश्यामास्यात्सारिवानिशा॥ललामंपुच्छपुंड्राश्वभूषाप्रा-
धान्यकेतुषु॥४३॥सूक्ष्ममध्यात्ममप्याद्येप्रधानेप्रथमस्त्रिषु॥वामौवल्गुप्रतीपौद्वावधमौन्यूनकुत्सितौ॥४४॥जीर्णंचपरिभुक्तंचयातया-
ममिदंद्वयं॥ इतिमांताः॥तुरंगगरुडौतार्क्ष्यौनिलयापचयौक्षयौ॥श्वशुर्यौदेवरश्यालौभ्रातृव्यौभ्रातृजद्विषौ॥४५॥पर्जन्यौरसद-
ब्देंद्रौस्यादर्यःस्वामिवैश्ययोः॥तिष्यःपुष्येकलियुगेपर्यायोऽवसरेक्रमे॥४६॥प्रत्ययोऽधीनशपथज्ञानविश्वासहेतुषु॥रंध्रेशब्देऽथानु-
शयोदीर्घद्वेषानुतापयोः॥४७॥स्थूलोच्चयस्त्वसाकल्येनागानांमध्यमेगते॥समयाःशपथाचारकालसिद्धांतसंविदः॥४८॥व्यस

अ·
४९

नान्यशक्तंदैवंविपदित्यनयास्त्वयः॥अत्ययोऽतिक्रमेकृच्छ्रेदोषेदंडेऽप्ययापदि॥४९॥युद्धायत्योःसंपरायःपूज्यस्तुश्वशुरेऽपिच॥पश्चादवस्था
पिबलंसमवायश्चसन्नयौ॥१५०॥संघातेसन्निवेशेचसंस्त्यायःप्रणयास्त्वमी॥विस्रंभयाञ्चाप्रेमाणोविरोधेऽपिसमुच्छ्रयः॥५१॥विषयोय
स्ययोज्ञातस्तत्रशब्दादिकेष्वपि॥निर्यासेऽपिकषायोऽस्त्रीसभायांचप्रतिश्रयः॥५२॥प्रायोभूम्न्यंतगमनेमन्युर्दैन्येक्रतौक्रुधि॥र-
हस्योपस्थयोर्गुह्यंसत्यंशपथतथ्ययोः॥५३॥वीर्यंबलेप्रभावेचद्रव्यंभव्येगुणाश्रये॥धिष्ण्यंस्थानेगृहेभेऽग्नौभाग्यंकर्मशुभाशुभं॥५४
कशेरुहेम्नोर्गांगेयंविशल्यादंतिकाऽपिच॥वृषाकपायीश्रीगौर्योरभिख्यानामशोभयोः॥५५॥आरंभोनिष्कृतिःशिक्षापूजनंसंप्रधारणं,
उपायःकर्मचेष्टाचचिकित्साचनवक्रियाः॥५६॥छायासूर्यप्रियाकांतिःप्रतिबिंबमनातपः॥कक्ष्याप्रकोष्ठेहर्म्यादेःकांच्यांमध्येभबंधने॥५७
कृत्याक्रियादेवतयोस्त्रिषुभेद्येधनादिभिः॥जन्यंस्याज्जनवादेऽपिजघन्योंऽत्येऽधमेऽपिच॥५८॥गर्ह्याहीनौचवक्तव्यौकल्यौसज्जनिराम-
यौ॥आत्मवाननपेतोर्थादर्थ्यौपुण्यंतुचार्वपि॥५९॥रूप्यंप्रशस्तरूपेऽपिवदान्योवल्गुवागपि॥न्याय्येऽपिमध्यंसौम्यंतुसुंदरेसोमदैवते ६०
इतियांताः ॥ निवहावसरौवारौसंस्तरौप्रस्तराध्वरौ॥गुरूगीष्पतिपित्राद्यौद्वापरौयुगसंशयौ॥६१॥प्रकारौभेदसादृश्येआकाराविंगि-
ताकृती॥किंशारुःसस्यशूकेषुमरुर्धन्वधराधरौ॥६२॥अद्रयोद्रुमशैलार्काःस्त्रीस्तनाब्दौपयोधरौ॥ध्वांतारिदानवाछत्राबलिहस्तां
शवाकराः॥६३॥प्रदराभंगनारीरुग्बाणाअस्राःकचाअपि॥अजातशृंगोगौःकालेऽप्यश्मश्रुर्नाचतूबरौ॥६४॥स्वर्णेऽपिराःपरिकरःपर्य

कपरिवारयोः॥मुक्ताशुद्धौचतारःस्याच्छारोवायौसतुत्रिषु॥६५॥कर्बुरेऽथप्रतिज्ञाजिसंविदापत्सुसंगरः॥वेदभेदेगुप्तवादेमंत्रोमित्रोरवावपि
६६॥मखेषुयूपखंडेऽपिस्वरुर्गुह्येऽप्यवस्करः॥आडंबरस्तूर्यरवेगजेंद्राणांचगर्जिते॥६७॥अभिहारोऽभियोगेचचौर्येसन्नहनेऽपिच॥स्या-
ज्जंगमेपरीवारःखड्गकोशेपरिच्छदे॥६८॥विष्टरोविटपीदर्भमुष्टिःपीठाद्यमासनं॥द्वारिद्वाःस्थेप्रतीहारःप्रतीहार्यप्यनंतरे॥६९॥विपुलेनकुले
विष्णौबभ्रुर्नापिंगलेत्रिषु॥सारोबलेस्थिरांशेचन्याय्येक्लीबंवरेत्रिषु॥७०॥दुरोदरोद्यूतकारेपणेद्यूतेदुरोदरं॥महारण्येदुर्गपथेकांतारं
पुन्नपुंसकं॥७१॥मत्सरोऽन्यशुभद्वेषेतद्वत्कृपणयोस्त्रिषु॥देवाद्वृतेवरःश्रेष्ठेत्रिषुक्लीबंमनाक्प्रिये॥७२॥वंशांकुरेकरीरोऽस्त्रीतरुभे
देघटेचना॥नाचमूजधनेहस्तसूत्रेप्रतिसरोऽस्त्रियां॥७३॥यमानिलेंद्रचंद्रार्कविष्णुसिंहांशुवाजिषु॥शुकाहिकपिभेकेषुहरिर्नाकपिले
त्रिषु॥७४॥शर्कराकर्परांशेऽपियात्रास्याद्यापनेगतौ॥इराभूवाक्सुराऽप्सुस्यात्तंद्रीनिद्राप्रमीलयोः॥७५॥धात्रीस्यादुपमाताऽपिक्षि-
तिरप्यामलक्यपि॥क्षुद्राव्यंगानटीवेश्यासरघाकंटकारिका॥७६॥त्रिषुक्रूरेऽधमेऽल्पेऽपिक्षुद्रंमात्रापरिच्छदे॥अल्पेचपरिणामेसामा
त्रंकात्स्न्र्येऽवधारणे॥७७॥आलेख्याश्चर्ययोश्चित्रंकलत्रंश्रोणिभार्ययोः॥योग्यभाजनयोःपात्रंपत्रंवाहनपक्षयोः॥७८॥निदेशग्रंथ-
योःशास्त्रंशस्त्रमायुधलोहयोः॥स्याज्जटांशुकयोर्नेत्रंक्षेत्रंपत्नीशरीरयोः॥७९॥मुखाग्रेक्रोडहलयोःपोत्रंगोत्रंतुनाम्निच॥सत्रमाच्छा-
दनेयज्ञेसदादानेवनेऽपिच॥१८०॥अजिरंविषयेकायेऽप्यंबरंव्योम्निवाससि॥चक्रंराष्ट्रेऽप्यक्षरंतुमोक्षेऽपिक्षीरमप्सुच॥८१॥स्वर्णेऽपि

भूरिचंद्रौद्वौद्वारमात्रेऽपिगोपुरं॥ गुहादंभौगव्हरेद्वैरहोंतिकमुपव्हरे॥८२॥ पुरोधिकमुपर्यग्राण्यगारेनगरेपुरं॥ मंदिरंचाथराष्ट्रोऽस्त्रीविष
येस्यादुपद्रवे॥८३॥ दरोऽस्त्रियांभयेश्वभ्रेवज्रोऽस्त्रीहीरकेपवौ॥ तंत्रंप्रधानेसिद्धांतेसूत्रवायेपरिच्छदे॥८४॥ औशीरश्चामरेदंडेऽ
प्यौशीरंशयनासने॥ पुष्करंकरिहस्ताग्रेवाद्यभांडमुखेजले॥ व्योम्निखड्गफलेपद्मेतीर्थौषधिविशेषयोः॥८५॥ अंतरमवकाशावधिपरिधा
नांतर्द्धिभेदतादर्थ्ये॥ छिद्रात्मीयविनाबहिरवसरमध्येऽतरात्मनिच॥८६॥ मुस्तेऽपिपिठरंराजकशेरुण्यपिनागरं॥ शार्वरंत्वंधतमसेघातुके-
भेद्यलिंगकं॥८७॥ गौरोऽरुणेसितेपीतेव्रणकार्यप्यरुष्करः॥ जठरःकठिनेऽपिस्याद्धस्तादपिचाधरः॥८८॥ अनाकूलोऽपिचैकाग्रोव्यग्रोव्यासक्त
आकुले॥ उपर्युदीच्यश्रेष्ठेष्वप्युत्तरःस्यादनुत्तरः॥८९॥ एषांविपर्ययेश्रेष्ठेदूरानात्मोत्तमाःपराः॥ स्वादुप्रियेतुमधुरौक्रूरौकठिननिर्दयौ॥९०॥
उदारोदातृमहतोरितरस्त्वन्यनीचयोः॥ मंदःस्वच्छंदयोःस्वैरःशुभ्रमुद्दीप्तशुक्लयोः॥९१॥ इतिरांताः॥ चूडाकिरीटंकेशाश्चसंयतामौलयः-
स्त्रयः॥ द्रुमप्रभेदमातंगकांडपुष्पाणिपीलवः॥९२॥ कृतांतानेहसोःकालश्चतुर्थेऽपियुगेकलिः॥ स्यात्कुरंगेऽपिकमलःप्रावारेऽपिचकं
बलः॥९३॥ करोपहारयोःपुंसिबलिःप्राण्यंगजेस्त्रियां॥ स्थौल्यसामर्थ्यसैन्येषुबलंनाकाकसीरिणोः॥९४॥ वातूलःपुंसिवात्यायामपिवात
सहेत्रिषु॥ भेद्यलिंगःशठेव्यालःपुंसिश्वापदसर्पयोः॥९५॥ मलोऽस्त्रीपापविट्किट्टान्यस्त्रीशूलंरुगायुधं॥ शंखावपिद्वयोःकीलःपालिः ४६
स्त्र्यश्र्यंकपंक्तिषु॥९६॥ कलाशिल्पेकालभेदेऽप्यालीसख्यावलीअपि॥ अब्ध्यंबुविकृतौवेलाकालमर्यादयोरपि॥९७॥ बहुलाःकृत्तिकागावो

बहुलोऽग्रौशितोत्रिषु ॥ लीलाविलासक्रिययोरुपलाशर्करापिच ॥ ९८ ॥ शोणितेंऽभसिकीलालं मूलमाद्येशिफाभयोः ज्ञालंसमूहआनाय
गवाक्षक्षारकेष्वपि ॥ ९९ ॥ शीलंस्वभावेसद्वृत्तेसस्येहेतुकृतेफलं ॥ छर्दिर्नेत्ररुजोःक्लीबंसमूहेपटलंनना ॥ २०० ॥ अधःस्वरूपयोर
स्त्रीतलंस्याच्चामिषेपलं ॥ औौर्वानलेऽपिपातालंचैलंवस्त्रेऽधमेत्रिषु ॥ २०१ ॥ कुकूलंशंकुभिःकीर्णेश्वभ्रेनातुतुषानले ॥ निर्णी-
तेकेवलमितित्रिलिंगंत्वेककृत्स्नयोः ॥ २ ॥ पर्याप्तिक्षेमपुण्येषुकुशलंशिक्षितेत्रिषु ॥ प्रवालमंकुरेऽप्यस्त्रीत्रिषुस्थूलंजडेऽपिच ॥ २०३
करालोदंतुरेतुंगेचारौदक्षेचपेशलः ॥ मूर्खेऽर्भकेऽपिबालःस्याल्लोलश्चलसतृष्णयोः ॥ ४ ॥ इतिलांताः ॥ दवदावौवनारण्यवन्हीजन्महृ
रोभवौ ॥ मंत्रीसहायःसचिवौपतिशाखिनराधवाः ॥ ५ ॥ अवयःशैलमेषार्काआज्ञाव्हानाध्वराहवाः ॥ भावःसत्तास्वभावाभिप्रायचेष्टा
त्मजन्मसु ॥ ६ ॥ स्यादुत्पादेफलेपुष्पेप्रसवोगर्भमोचने ॥ अविश्वासेऽपन्हवेऽपिनिकृतावपिनिन्हवः ॥ ७ ॥ उत्सेकामर्षयोरिच्छाप्रसरेम
हउत्सवः ॥ अनुभावःप्रभावेचसतांचमतिनिश्चये ॥ ८ ॥ स्याज्जन्महेतुःप्रभवःस्थानंचाद्योपलब्धये ॥ शूद्रायांविप्रतनयेशस्त्रेपारशवोम
तः ॥ ९ ॥ ध्रुवोभभेदेक्लीबंतुनिश्चितेशाश्वतेत्रिषु ॥ स्वोज्ञातावात्मनिस्वंत्रिष्वात्मीयेस्वोऽस्त्रियांधने ॥ २१० ॥ स्त्रीकटीवस्त्रबंधेऽपिनीवी-
परिपणेऽपिच ॥ शिवागौरीफेरवयोर्द्वंद्वंकलहयुग्मयोः ॥ ११ ॥ द्रव्यासुव्यवसायेषुसत्वमस्त्रीतुजंतुषु ॥ क्लीबंनपुंसकंषंढेवाच्यलिंगमवि-
क्रमे ॥ १२ ॥ इतिवांताः ॥ द्वौविशौवैश्यमनुजौद्वौचराभिमर्शौस्पर्शौ ॥ द्वौराशीपुंजमेषाद्यौद्वौवंशौकुलमस्करौ ॥ १३ ॥ रहःप्रकाशौवीका

अ०
५७

शौनिर्वेशोभृतिभोगयोः॥कृतांतेपुंसिकीनाशःक्षुद्रकर्षकयोस्त्रिषु॥१४॥पदेलक्ष्येनिमित्तेऽपदेशःस्यात्कुशमप्सुच॥दशाऽवस्थानेकविधाप्या क
शातृष्णापिचायता॥१५॥वशास्त्रीकरिणीचस्यात्दृग्ज्ञानेज्ञातरित्रिषु॥स्यात्कर्कशःसाहसिकःकठोरामसृणावपि॥१६॥प्रकाशोऽति ३
प्रसिद्धेऽपिशिशावज्ञेचबालिशः॥कोशोऽस्त्रीकुड्मलेखड्गपिधानेऽर्थौघदिव्ययोः॥१७॥ इतिशांताः॥ पूरुषमत्स्यावनिमिषौपुरु-
षावात्ममानवौ॥काकमत्स्यात्खगौध्वांक्षौकक्षौतुतृणवीरुधौ॥१८॥अभीषुःप्रग्रहेरश्मौप्रैषःप्रेषणमर्दने॥पक्षःसहायेऽप्युष्णीषःशिरोवेष्ट
किरीटयोः॥१९॥शुक्रलेमूषिकेश्रेष्ठेसुकृतेवृषभेवृषः॥द्यूतेऽक्षेशारिफलकेऽप्याकर्षोऽथाक्षमिंद्रिये॥२२०॥नाद्यूतांगेकर्षचक्रेव्यवहारेकलि
द्रुमे॥कर्षूर्वार्ताकरीषाग्निःकर्षूःकुल्याभिधायिनी॥२१॥पुंभावेतत्क्रियायांचपौरुषंविषमप्सुच॥उपादानेऽप्यामिषंस्यादपराधेऽपिकिल्बि-
षं॥२२॥स्याद्वृष्टौलोकधात्वंशेवत्सरेवर्षमस्त्रियां॥प्रेक्षानृत्येक्षणंप्रज्ञाभिक्षासेवार्थनाभृतिः॥२३॥त्विट्शोभापित्रिषुपरेन्यक्षंकात्स्न्यैनि-
कृष्टयोः॥प्रत्यक्षेऽधिकृतेऽध्यक्षोरूक्षस्त्वप्रेम्ण्यचिक्कणे॥२२४॥ इतिषांताः॥ रविश्वेतच्छदौहंसौसूर्यवन्हीविभावसू॥वत्सौतर्णकवर्षौद्वौसा
रंगाश्चदिवौकसः॥२५॥शृंगारादौविषेवीर्येगुणेरागेद्रव्येरसः॥पुंस्युत्तंसावतंसौद्वौकर्णपूरेचशेखरे॥२६॥देवभेदेऽनलेरश्मौवसूरत्ने-
धनेवसु॥विष्णौचवेधाःस्त्रीत्वाशीर्हिताशंसाहिदंष्ट्रयोः॥२७॥लालसेप्रार्थनौत्सुक्येहिंसाचौर्यादिकर्मच॥प्रसूरश्वापिभूद्यावौरो- ४
दस्योरोदसीचते२८,ज्वालाभासौनपुंस्यर्चिर्ज्योतिर्भद्योतदृष्टिषु॥पापापराधयोरागःखगबाल्यादिनोर्वयः॥२९॥तेजःपुरीषयोर्वर्चोमहस्तूत्सवतेजसोः

जसौः॥रजोगुणेचस्त्रीपुष्पेराहौध्वांतेगुणेतमः॥२३०॥ छंदःपद्येऽभिलाषेचतपःकृच्छ्रादिकर्मच॥सहोबलंसहामार्गोनभःखंश्रावणोनभाः
३१॥ओकःसद्माश्रयश्चौकाःपयःक्षीरंपयोऽबुच॥ओजोदीप्तौबलेस्त्रोतइंद्रियेनिम्नगारये॥३२॥ तेजःप्रभावेदीप्तौचबलेशुक्रेऽप्यतस्त्रिषु,वि
द्वान्विदंश्चबीभत्सोहिंस्रोऽप्यतिशयेत्वमी॥३३॥ वृद्धप्रशस्ययोर्ज्यायान्कनीयांस्तुयुवाल्पयोः॥वरीयांस्तूरुवरयोःसाधीयान्साधुबाढ-
योः॥३४॥ इतिसांताः॥ दलेऽपिबर्हंनिर्बंधोपरागार्कादयोग्रहाः॥द्वार्यापीडेक्वाथरसेनिर्व्यूहोनागदंतके॥३५॥ तुलासूत्रेऽश्वादिर-
श्मौप्रग्रहःऽपिच॥पत्नीपरिजनादानमूलशापाःपरिग्रहाः॥३६॥दारेषुचगृहाःश्रोण्यामप्यारोहोवरस्त्रियाः॥व्यूहोवृंदेऽप्यहिर्वृत्रेऽप्य
ग्नींद्वर्कास्तमोपहाः॥३७॥परिच्छदेनृपार्हेऽर्थेपरिबर्हो। इतिहांताः। ऽव्ययाःपरे॥ आङीषदर्थेऽभिव्याप्तौसीमार्थेधातुयोगजे॥३८॥
आप्रगृह्यःस्मृतौवाक्येऽप्यास्तुस्यात्कोपपीडयोः॥पापकुत्सेषदर्थेकुधिङ्निर्भर्त्सननिंदयोः॥३९॥चान्वाचयसमाहारेतरेतरसमुच्चये,
स्वस्त्याशीःक्षेमपुण्यादौप्रकर्षेलंघनेऽप्यति॥२४०॥ स्वित्प्रश्नेचवितर्केचतुस्याद्भेदेऽवधारणे॥सकृत्सहैकवारेचाप्याराद्दूरसमीपयोः ४१
प्रतीच्यांचरमेपश्चादुताप्यर्थविकल्पयोः॥पुनःसहार्थयोःशश्वत्साक्षात्प्रत्यक्षतुल्ययोः॥४२॥ खेदानुकंपासंतोषविस्मयामंत्रणेबत॥हंतह
र्षेऽनुकंपायांवाक्यारंभविषादयोः॥४३॥ प्रतिप्रतिनिधौवीप्सालक्षणादौप्रयोगतः॥इतिहेतुप्रकरणप्रकाशादिसमाप्तिषु॥४४॥प्राच्यांपु
रस्तात्प्रथमेपुरार्थेऽग्रतइत्यपि॥यावत्तावच्चसाकल्येऽवधौमानेऽवधारणे॥४५॥मंगलानंतरारंभप्रश्नकार्त्स्न्येष्वथोअथ॥वृथानिरर्थका-

अ- विध्योर्नानाऽनेकोभयार्थयोः ॥४६॥ नुपृच्छायांविकल्पेचपश्चात्सादृश्ययोरनु ॥ प्रश्नावधारणाऽनुज्ञानुनयामंत्रणेननु ॥४७॥ गर्हासमुच्चय कां.

५९ प्रश्नशंकासंभावनास्वपि ॥ उपमायांविकल्पेवासामिलर्धेजुगुप्सिते ॥४८॥ अमासहसमीपेचकंवारिणिचमूर्द्धनि ॥ इवेत्थमर्थयोरेवंनूनंतर्केऽर्थ ३

निश्चये ॥४९॥ तूष्णीमर्थेसुखेजोषंकिंपृच्छायांजुगुप्सने ॥ नामप्राकाश्यसंभाव्यक्रोधोपगमकुत्सने ॥५०॥ अलंभूषणपर्याप्तिशक्तिवारणवा

चकं ॥ हुंवितर्केपरिप्रश्नेसमयांतिकमध्ययोः ॥५१॥ पुनरप्रथमेभेदेनिर्निश्चयनिषेधयोः ॥ स्यात्प्रबंधेचिरातीतेनिकटागामिकेपुरा ॥५२॥ ऊ-

रर्यूरीचोररीचविस्तारेंऽगीकृतौत्रयं ॥ स्वर्गेपरेचलोकेस्वर्वार्तासंभाव्ययोःकिल ॥५३॥ निषेधवाक्यालंकारजिज्ञासानुनयेखलु ॥ समीपोभय

तःशीघ्रसाकल्याभिमुखेऽभितः ॥५४॥ नामप्राकाश्ययोःप्रादुर्मिथोऽन्योन्यंरहस्यपि ॥ तिरोऽन्तर्द्धौतिर्यगर्थेहाविषादशुगर्त्तिषु ॥५५॥ अहहे-

त्यद्भुतेखेदेहिहेतावथावधारणे ॥ इतिनानार्थवर्गः ॥ चिरायचिररात्रायचिरस्याद्याश्चिरार्थकाः ॥ मुहुःपुनःपुनःशश्वदभीक्ष्णमसकृत्समाः

१ ॥ स्राक्झटित्यंजसान्हायद्राङ्मंक्षुसपदिद्रुते ॥ बलवत्सुष्ठुकिमुतस्वत्यतीवचनिर्भरे ॥२॥ पृथग्विनांतरेणर्त्तेहिरुङ्नानाचवर्जने ॥ यत्तद्यत

स्ततोहेतावसाकल्येतुचिच्चन ॥३॥ कदाचिज्जातुसार्धंतुसाकंसत्रासमंसह ॥ आनुकूल्यार्थकंप्राध्वंव्यर्थकेतुवृथामुधा ॥४॥ आहोउताहो-

किमुतविकल्पेकिंकिमूतच ॥ तुहिचस्मह्वैपादपूरणेपूजनेस्वति ॥५॥ दिवाह्नीत्यथदोषाचनक्तंचरजनावितिः ॥ तिर्यगर्थेसाचितिरोऽप्यथसंबोधना- ५८

र्थकाः ॥६॥ स्युःप्याट्पाडंगहेहैभोःसमयानिकषाहिरुक् ॥ अनर्कितेनुसहसास्यात्पुरःपुरतोऽग्रतः ॥७॥ स्वाहादेवहविर्दानेश्रौषट्वौषट्वषट्स्व

धा॥किंचिदीषन्मनागल्पेप्रेत्यामुत्रभवांतरे॥८॥ववायथातथैवैवंसाम्येऽहोहीचविस्मये, मौनेतुतूष्णींतूष्णीकांसद्यःसपदितत्क्षणे॥९॥ दिष्ट्यासमुपजोषंचेत्यानंदेऽथांत
रेऽन्तरा॥अंतरेणचमध्येस्युःप्रसह्यतुहठार्थकं॥१०॥युक्तेद्वेसांप्रतंस्थानेऽभीक्ष्णंशश्वदनारते॥अभावेनह्यनोनापिमास्ममालंचवारणे॥११॥पक्षांतरेचेद्यदिचतत्त्वे
त्वद्धांऽजसाद्वयं, प्राकाश्येप्रादुराविःस्यादोमेवंपरमंमते॥१२॥समंततस्तुपरितःसर्वतोविष्वगित्यपि॥अकामानुमतौकाममसूयोपगमेऽस्तुच॥१३॥ननुचस्याद्विरो
धोक्तौकच्चित्कामप्रवेदने॥निःषमंदुःषमंगर्ह्येयथास्वंतुयथायथं॥१४॥मृषामिथ्याचवितथेयथार्थंतुयथातथं॥स्युरेवंतुपुनर्वैवेत्यवधारणवाचकाः॥१५
प्रागतीतार्थकंनूनमवश्यंनिश्चयेद्वयं॥संवद्वर्षेऽवरेत्वर्वागामेवंस्वयमात्मना॥१६॥अल्पेनीचैर्महत्युच्चैःप्रायोभूम्न्यद्रुतेशनैः॥सनानित्येबहिर्बाह्येस्मा
तीतेऽस्तमदर्शने॥१७॥अस्तिसत्वेरुषोक्तावुऊंप्रश्नेऽनुनयेत्वयि॥हूंतर्केस्यादुषारात्रेरवसानेनमोनतौ॥१८॥पुनरर्थेऽगंनिंदायांदुष्ठुसुष्ठुप्रशंसने॥सायंसाये
प्रगेप्रातःप्रभातेनिकषांऽतिके॥१९॥परुत्परार्यैषमोब्देपूर्वेपूर्वतरेयति॥अद्यात्राह्न्यथपूर्वेऽह्नीत्यादौपूर्वोत्तरापरात्॥२०॥तथाऽधरान्यान्यतरेतरात्पूर्वे
द्युरादयः॥उभयेद्युश्चोभयेद्युःपरेत्वह्निपरेद्यवि॥२१॥ह्योगतेऽनागतेऽह्निश्वःपरश्वस्तत्परेऽहनि॥तदातदानींयुगपदेकदासर्वदासदा॥२२॥एतर्हिसं
प्रतीदानीमधुनासांप्रतंतथा॥दिग्देशकालेपूर्वादौप्रागुदक्प्रत्यगादयः॥२३॥ इतिव्ययवर्गः॥सलिंगशास्त्रैःसन्नादिकृत्तद्धितसमासजैः॥अनुक्तैःसंग्र
हेलिंगंसंकीर्णवदिहोन्नयत्॥१॥लिंगशेषविधिर्व्यापीविशेषैर्यद्यबाधितः॥स्त्रियामीदूद्विरामैकाच्सयोनिप्राणिनामच॥२॥नामविद्युन्निशावल्लीवीणा
दिग्भूनदीह्रियां॥अदंतैर्द्विगुरेकार्थोनसपात्रयुगादिभिः॥३॥तल्वृंदेयेनिकट्यत्रावैरमैथुनिकादिवुन्॥स्त्रीभावादावनिक्तिण्ण्वुल्ण्च्ण्वुच्क्यब्युजिञ्
ङ्निशाः॥४॥उणादिषुनिरूरीश्चङ्याबूङंतंचलंस्थिरं॥तत्क्रीडायांप्रहरणंचेन्मौष्टापाल्लवाणादिक्॥५॥घञोञासाक्रियाऽस्यांचेद्दांडपाताहिफाल्गुनी॥
श्यैनंपाताचमृगयातैलंपातास्वधेतिदिक्॥६॥स्त्रीस्यात्काचिन्मृणाल्यादिर्विवक्षाऽपचयेयदि॥लंकाशेफालिकाटीकाधातकीपंजिकाऽऽढकी॥७॥सि
ध्रकासारिकाहिक्काप्राचिकोल्कापिपीलिका॥तिंदुकीकणिकाभंगिःसुरंगासूचिमादयः॥८॥पिच्छाविंतडाकाकिण्यश्चूर्णिःशाणीद्रुणीदरत्॥सातिर्के

अ०
४९

थानया ऽऽ संदीनाभीराजसभा ऽपिच ॥९॥ झल्लरीचर्चरीपारीहोरालट्वाच सिध्मला ॥ लाक्षालिक्षाचगंडूषागृध्रसीचमसीमसी ॥१०॥ इतिस्त्रीलिंगसंग्रहः
पुंस्त्वेसभेदानुचराः सपर्यायाः सुरासुराः ॥ स्वर्गयागाद्रिमेघाब्धिद्रुकालासिशरारयः ॥११॥ करगंडोष्ठदोर्दंतकंठकेशनखस्तनाः ॥ अन्हाह्नांताः क्ष्वेडभेदाश
त्रांताः प्रागसंख्यकाः ॥१२॥ श्रीवेष्टाद्याश्चनिर्यासाअसन्नंताअबाधिताः ॥ कशेरुजतुवस्तूनिहित्वातुरुविरामकाः ॥१३॥ कषणभमरोपांतायद्यदंताअमीअथ
पथनयसटोपांतागोत्राख्याश्चरणाह्वयाः ॥१४॥ नान्यकर्तरिभावेचघञजवुनङण घाथुचः ॥ ल्युः कर्तरीमनिच्भावेकोघोः किः प्रादितोऽन्यतः ॥१५॥ द्वंद्वेऽ
श्ववडवावश्ववडवानसमाहृते ॥ कांतः सूर्येंदुपर्यायपूर्वोऽयःपूर्वकोऽपिच ॥१६॥ वटकश्चानुवाकश्चरल्लकश्चकुंडगकः ॥ पुंखोन्यूंखः समुद्गश्चविटपट्टघटाः
खदाः ॥१७॥ कोट्टारघट्टहट्टाश्चपिंडगोंडपिचंडवत् ॥ गंडुः करंडोलगुडोवरंडश्चकिणोघुणः ॥१८॥ दृतिसीमंतहरितोरोमंथोद्गीथबुद्बुदाः ॥ कासमर्दोऽर्बुदः
कुंदः फेनस्तुपौसयूपकौ ॥१९॥ आतपःक्षत्रियेनाभिः कुणपक्षुरकेदराः ॥ पुरक्षुरप्रचुक्रश्चगोलहिंगुलपुद्गलाः ॥२०॥ वेतालभल्लमलाश्चपुरोडाशोऽपि
पट्टिशाः कुल्माषोरभसश्चैवसकटाहः पतद्ग्रहः ॥२१॥ इति पुल्लिंगशेषः ॥ द्विहीनेऽन्यच्चखारण्यपर्णश्वभ्रहिमोदकं ॥ शीतोष्णमांसरुधिरमुखा
क्षिद्रविणंबलं ॥२२॥ फलहेमशुल्बलोहसुखदुःखशुभाशुभं ॥ जलपुष्पाणिलवणंव्यंजनान्यनुलेपनं ॥ कोट्याःशतादिसंख्याऽन्यावालक्षानियुतंचतत्
द्व्यच्कमसिसुसन्नंतंयदनांतमकर्तरि ॥२४॥ त्रांतंसलोपधंशिष्टंरात्रंप्राक्संख्ययान्वितं ॥ पात्राद्यदंतैरेकार्थोद्विगुर्लक्ष्यानुसारतः ॥२५॥ द्वंद्वैकत्वाव्ययीभा
वौपथःसंख्याव्ययात्परः ॥ षष्ठ्याश्छायाबहूनांचेद्विच्छायंसंहतौसभा ॥२६॥ शालार्थापिपराराजामनुष्यार्थादराजकात् ॥ दासीसभंनृपसभंरक्षः
सभमिमादिशः ॥२७॥ उपज्ञोपक्रमांतश्चतदादित्वप्रकाशने ॥ कोपज्ञकोपक्रमादिकंथोशीनरनामसु ॥२८॥ भावेनणकचिद्भ्योऽन्येसमूहेभावकर्मणोः ॥ अ
दंतप्रत्ययाःपुण्यसुदिनाभ्यांत्वहःपरः ॥२९॥ क्रियाव्ययानांभेदकान्येकत्वेऽप्युक्थतोटके ॥ चोचंपिच्छंगृहस्थूणंतिरीटंमर्मयोजनं ॥३०॥ राजसूयंवाजपेयं
गद्यपद्येकृतौकवेः ॥ माणिक्यभाष्यसिंदूरचीरचीवरपिंजरं ॥३१॥ लोकायतंहरितालंविदलस्थालबाल्हिकं ॥ इतिनपुंसकसंग्रहः ॥ पुन्नपुंसकयोः

कां ३
४९

शेषोऽर्धर्चपिण्याककंटकाः॥३२॥ मोदकस्तंडकष्टंकः शाटकः कर्पटोर्बुदः॥ पातकोद्योगचरकतमालामलकानडः॥३३॥ कुष्ठंमुंडंशीधुबुस्तंक्ष्वेडितंक्षेमकुट्टिमं॥ संग
मंशतमानार्मशंबलाव्ययतांडवं॥३४॥ कवियंकंदकार्पासंपारावारंयुगंधरं॥ यूपंप्रग्रीवपात्रीवंयूषंचमसचिक्कसौ॥३५॥ अर्धर्चादौघृतादीनांपुंस्त्वाद्यंवैदिकं-
ध्रुवं॥ तन्नोक्तमिहलोकेऽपितच्चेदस्त्यस्तुशेषवत्॥३६॥ इतिपुन्नपुंसकसंग्रहवर्गः ॥ स्त्रीपुंसयोरपत्यांताद्विचतुःषट्पदोरगाः॥ जातिभेदाःपुमाख्याश्च
स्त्रीयोगैःसहमल्लकः॥३७॥ ऊर्मिर्वराटकःस्त्रीनिर्वर्णकोझाटलिर्मनुः॥ मूषासृपाटीकर्कंधूर्यष्टिःशाटीकटीकुटी॥३८॥ इतिस्त्रीपुंसशेषसंग्रहवर्गः ॥स्त्रीन
पुंसकयोर्भावक्रिययोःष्यञ्क्वचिच्चवुञ्॥ औचित्यमौचितीमैत्रीमैत्र्यंवुञ्प्रागुदाहृतः॥३९॥ षष्ठ्यंतप्राक्पदाःसेनाछायाशालासुरानिशाः॥ स्याद्वानृसेनश्च
निशंसोशालभित्तरेच्चदिक्॥४०॥ आबन्नंतोत्तरपदोद्विगुश्चापुंसिनश्चलुप्॥ त्रिखट्वंचत्रिखट्वीचत्रितक्षंचत्रितक्ष्यपि॥४१॥ इतिस्त्रीनपुंसकशेषः॥
त्रिषुपात्रीपुटीवाटीपेटीकुवलदाडिमौ॥ इतित्रिलिंगशेषसंग्रहः ॥ परंलिंगंस्वप्रधानेद्वंद्वेतत्पुरुषेऽपितत्॥४२॥ अर्थांताःप्राद्यलंप्राप्तापन्नपूर्वाः
परोपगाः॥ तद्धितार्थोद्विगुःसंख्यासर्वनामतदंतकाः॥४३॥ बहुव्रीहिरदिङ्नाम्नामुन्नेयंतदुदाहृतं॥ गुणद्रव्यक्रियायोगोपाधिभिःपरगामिनः॥४४॥
कृतःकर्त्तर्यसंज्ञायांकृत्याःकर्त्तरिकर्मणि॥ अणाद्यंतास्तेनरक्ताद्यर्थेनानार्थभेदकाः॥४५॥ षट्संज्ञकास्त्रिषुसमायुष्मदस्मत्तिङव्ययं॥ परंविरोधेशेषंतु
ज्ञेयंशिष्टप्रयोगतः॥४६॥ इतिलिंगादिसंग्रहवर्गः ॥ इत्यमरसिंहकृतौनामलिंगानुशासने॥ सामान्यकांडस्तृतीयःसांगएवसमर्थितः॥४७॥ इतिमरको-
शेतृतीयकांडःसमाप्तः॥ ॥श्रीमज्जगदीश्वरार्पणमस्तु॥ ॥श्रीमत्सद्गुरुब्रह्मानंदस्वरूपिसर्वविद्याविद्याद्याधिष्ठानार्पणमस्तु॥ ॥शुभंभवतु॥ · ॥

हें पुस्तक पुण्यांत पांडुरंग विठ्ठल रानडे ह्याणीं आपले बुद्धिप्रकाश छापखान्यांत छापिलें.

किंमत १ रुपया.

इत्यमरकोशेतृतीयकांडः समाप्तः

श्रीचंकाण्दुअमर कोशत्रीतीय कांड